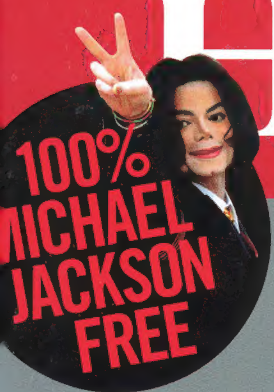
HP/DE TIJD

3 JULI 2009 | WEEK 27 NEDERLAND EN BELGIË €3,95

Profiel
ONVERMIJDELIJK: MART SMEETS

Voorpublicatie
MARK TRAA OVER DE KOUDE OORLOG

Interview
SUCCESNUMMER ILSE DELANGE

Cultuur
HET GELIJK VAN MUSEUMBAAS SCHILP

Reportage
HEADBANGEN MET BLIJBOOM

UIT DIE BOERKA

VVD-EUROPARLEMENTARIËR STEUNT OPROEP SARKOZY

Plus
SIMON VINKENOOG
BARRY MADLENER
MIRJAM WINDRICH

HILBERT KRANE

Uit!

De Franse president Nicolas Sarkozy verklaarde vorige week de oorlog aan de boerka. Europees Parlementslid Jeanine Hennis-Plasschaert steunt Sarkozy. Nederland moet snel volgen, vindt zij. Als steunbetuiging poseerde ze voor *HP/De Tijd* in boerka. 'De vrijheid van godsdienst is geen oneindig recht.'

C. BARTON VAN FLYMEN / HH

Mart Smeets

Zijn pensioen nadert, en sommige jonge honden ruiken bloed. Maar hij laat zich niet aan de kant zetten. De komende weken is Smeets weer dé anchorman van de Tour. Wie hem moet opvolgen? Niemand toch zeker.

Rood gevaar

Nog maar kort geleden was niet het terrorisme maar het communisme het grootste kwaad dat ons zou kunnen bedreigen. In het boek *De Russen komen*! beschrijft Mark Traa hoe de Nederlandse overheid het land voorbereidde op de Derde Wereldoorlog. Een voorpublicatie.

HH

Erik Schilp

'Zijn' Nationaal Historisch Museum moet nog gebouwd worden en nu al is er bonje. Directeur Erik Schilp is bepaald niet onomstreden. De een vindt hem autoritair en intimiderend, de ander roemt hem om de creatieve manier waarop hij heden en verleden met elkaar verbindt.

Ilse DeLange

In een jaar tijd twee nummer 1-hits, een Edison en drie 3FM Awards. Na ruim tien jaar hard werken lacht het grote succes haar toe. 44

Headbangen in Friesland

Ondanks een overdosis aan bier, haar en decibellen heet het Wâldrock het gemoedelijkste festival van Nederland te zijn. '*We are Meuwdahead and we play rock 'n' roll!*' 60

ILVY NJIOKIKTJIEN

Motörhead

Verder

Omslagfoto: Hilbert Krane

Optimisme

De Nederlandse krantenwereld nam deze week afscheid van de meest optimistische hoofdredacteur ter wereld: Jan Bonjer. Onder zijn leiding zakte de oplage van het *Algemeen Dagblad* van meer dan 600.000 naar nog nauwelijks 400.000, mislukte de fusie van het landelijke *AD* met (ooit) roemruchte regionale dagbladen als de *Haagsche Courant* en het *Utrechts Nieuwsblad*, kwam de redactie voor een tweede grote ontslagronde te staan en wist Bonjer toch telkens weer te wijzen op de zon achter al die donkere wolken.

Bij de bekendmaking van de laatste ontslagronde sloeg Bonjer door. Per 1 september moeten 124 van de 421 journalisten weg – een logisch gevolg van de daling in abonnee-aantallen en advertentiebezetting – en Bonjer meldde doodleuk dat hij met de overgebleven 297 een nóg betere krant zou gaan maken. Als Bonjer die 124 chefjes en sub-chefjes die blijkbaar toch onnodig werk zaten te doen eerder had weggestuurd, was de nood niet zo hoog geweest. Dus speldde hij zichzelf met die marketingkreet een brevet van onvermogen als manager op.

Journalistiek had hij de laatste tijd ook een handje van verkeerde regie. De foto van de verkeerde 'Karst Tates' na het Koninginnedagdrama was nog een dieptepunt van het soort dat wel overtrekt. De affaire-Wolfsen was dat niet. Bonjers hoofdredacteur in Utrecht, Arjeh Kalmann, zat bijna letterlijk op schoot bij de regenteske PvdA-burgemeester toen het *AD* diens integriteit onderzocht. Waar Bonjer als hoofdredacteur keihard had moeten ingrijpen om het gezicht van de onafhankelijke *AD*-journalistiek in Utrecht te redden door Kalmann meteen te ontslaan, plaatste hij de verslaggever die Wolfsen het leven zuur trachtte te maken over naar een ongevaarlijke plek.

Het persbericht waarin Bonjers vertrek bij het *AD* deze week bekend wordt gemaakt, kan overigens de geschiedenis in als de meest liefdevolle grafrede ooit. Bonjer heeft het schip in veilige haven (De Persgroep) gebracht, Bonjer kan eigenlijk niet gemist worden en PCM laat Bonjer met tranen in de ogen gaan. Aldus Bonjer en PCM-baas Groenewegen. Te hopen is dat het bedoeld is om 's mans eer te redden. Dat het afscheid van Jan Bonjer als hoofdredacteur van de vierde krant van Nederland keihard is afgedwongen door een meedogenloze saneerder uit Kobbegem. En dat na het *AD* nog wel een ingreepje of wat elders in de PCM-groep zal volgen. Er is behoefte aan daadkracht en snelheid. Dan kan dat Brinkman-rapportje meteen de la in. |

Jan Dijkgraaf (j.dijkgraaf@hpdetijd.nl)

HP/DE TIJD

HP/De Tijd is in 1990 voortgekomen uit Haagse Post (1914) en De Tijd (1845)

Redactieadres
Postbus 95044, 1090 HA Amsterdam
Joan Muyskenweg 6, 1096 CJ Amsterdam
Telefoon (020) 597 94 00,
Fax (020) 597 94 90
E-mail: redactie@hpdetijd.nl

Hoofdredacteur
Jan Dijkgraaf

Art director
Robin van Rheenen

Redactie
Roelof Bouwman, Frans van Deijl, Matt Dings, Boudewijn Geels, Bart de Koning, Wouter Sinke, Niek Stolker, Mark Traa, Claudia van Zanten

Eindredactie
Eke Hagedoorn (correctie), Eduard van Holst Pellekaan (chef), Cecilia Tabak

Vormgeving
Robert Meij (beeldredactie), Annelot Storm

Secretariaat
Netty Geferts, Marijke Snelder, Saskia Valintgoed

Medewerkers
Jeroen Ansink, Dirk-Jan van Baar, Jeroen van Bergeijk, Michiel Blijboom, Martin Bons, Ann Bouwma, Yvonne Brandwijk, David Bronkhorst, Emma Brunt, Noek van der Burgh, Mireille Capiau, Corbino, Carine Damen, Simone Dekkers, Ton van Dijk, Daan Dijksman, Frank van Dijl, Albert Eikenaar, Leonard Fäustle, Richard Funnekotter, Marieke van Gessel, Karen Geurtsen, Matthias Giesen, Martijn van de Griendt, Lonneke Groen, Ralf Groothuizen, Gert Hage, Harold Hamersma, Justine van Heusden, Ronald Hoeben, Hans Hoenjet, Selina Houwing, Merel Hurkmans, Felix Huygen, Jean-Pierre Jans, Hans Jansen, Sjak Jansen, Hieke Jippes, Sandra Jongenelen, Friso Keuris, Rene Koster, Jan Kuitenbrouwer, Jos Lammers, Thomas van Lier, Anaïs López, Ruud Meijer, Bert Nijmeijer, Arenda Oomen, Kees van Oosten, Bas Paternotte, Waldemar Post, Sieb Posthuma, Marion Rhoen, Pieter Rings, Beatrijs Ritsema, Tom Rooduijn, Oswin Schneeweisz, Erik Spaans, Bart Jan Spruyt, Herman Stevens, Studio Tween, Katja Vercouteren, Ivan van Vliet-Herskovits, Chantal van Wees, Marcella van der Weg, Meike Wijers, Willem, Allard de Witte, Sicco Wittermans, Herman Wouters, Jan Zandbergen, Renate van der Zee

DER SPIEGEL HP/De Tijd heeft een samenwerkingsovereenkomst met het Duitse weekblad *Der Spiegel*.

Humor (2)

H. Kager vindt dat Matthias Giesen moet verdwijnen, hoewel hijzelf gevoel voor humor heeft (*HP/De Tijd*, 26 juni). Handig, zoveel zelfkennis.
Ik ben blij dat Matthias Giesen niet verdwenen is, hoewel ook ik gevoel voor humor heb.
Wat nu?
J. Maurits, Maastricht

Rita Verdonk

Kan iemand mij uitleggen waarom ik moet weten waar Rita Verdonk zich dagelijks bevindt? Het is, zo mogelijk, nog minder interessant dan wat zij vindt.
René Nieuwenhuizen, Haarlem

Bruin

Helaas is mijn eerdere brief over de column van Kuitenbrouwer in *HP/De Tijd* van 12 juni niet geplaatst. Hierin noemde hij de PVV 'bruin' (bruinhemden = nazi's). Ik moet constateren dat *HP/De Tijd* zich de laatste maanden weer veilig in de politiek correcte hoofdstroom heeft opgesteld. De kritiekloze manier van slappe vragen stellen aan allerlei regenten (dieptepunt: het slijmartikel van februari over Jan Peter Balkenende), het wegsaneren van Nekschot en de wat politiek incorrectere medewerkers en het stelling nemen tegen zogenaamd populisme, maken van *HP/De Tijd* weer een brave volger.
Ik hou het voor gezien en zal uw blad niet meer kopen. Wellicht kunt u met Kuitenbrouwer c.s. linkse lezers binnenhalen.
Leo van Brandwijk, Capelle aan den IJssel

Necrofilie

Over necrofilie zegt Van Dale het volgende: Perverse liefde voor lijken of stervenden. Over pervers: Verdorven neigingen. Schrijver - alleen aangeduid met initialen MH (potjandorie, zet je naam eronder) - heeft het hier over de overleden Martin Bril. Denk dat schrijver weinig weet over Martin. Was dit wel het geval, dan schrijf je zoiets niet.
In *Mijn leven als hond* geeft Bril duidelijk aan wat hem te wachten staat. Heel subtiel, maar dapper ! Heel veel mensen in ons land begrepen dit en waren geschokt toen het werkelijkheid werd. Zo herdachten columnisten, schrijvers, et cetera hem in *de Volkskrant*, onder wie Herman Koch ('De parkeergarage'). En op 30 mei het stukje van zijn dochter Lena, 'Papa'. Vrije meningsuiting, ja, maar wel met respect. Misschien brengt *HP/De Tijd* nog eens een eerlijk stuk over Martin Bril. Dat hopen mijns inziens velen.
Jaap Stomphorst (bouwjaar 1928), Apeldoorn

Vooraf

Uw artikel (*HP/De Tijd*, 26 juni) geeft mij aanleiding tot enige bemerkingen die uw betoog niet onderbouwen. "Razendsnel opgekomen, even snel weer van de radar verdwenen" is voor wat betreft Geert Wilders niet bepaald af te leiden uit de moord op Pim Fortuyn. Evenmin is Rita Verdonks ToN een model voor razendsnelle politieke carrièrelust. De door u vermelde Wilders als 'hondsbrutale roeptoeter' van de frustaties van zijn potentiële kiezers vraagt een nadere invulling. De veiligheid, het onderwijs en niet in de laatste plaats de gezondheidszorg, zijn voor dit kabinet uitsluitend oplosbaar via declaratiebonnetjes en plastic-betaalkaarten. De economische crisis was volgens de minister-president en minister Bos aanvankelijk een voorbijgaande onvolkomenheid. Tenslotte, het gedoe om de schandalige, mede uit belastinggelden gefinancierde inkomens, staat wel lijnrecht tegenover de paar miljoen Nederlandse pensioenblokkeringen met als vooruitzicht de wellicht noodzakelijke aftoppingen. Als dit soort zaken, waarvan de media bijna dagelijks bol staan, model staat voor het 'glashard' liegen door de PVV, moet ik constateren dat de enorme recente kiezers-aanhang voor Geert Wilders komt uit de kringen van zich bedrogen voelende PvdA-, CDA-, VVD- en christen-kiezers, die hun frustaties hebben opgelopen door toedoen van de Balkenende-kabinetten, hetgeen nu uitmondt in massale werkloosheid. Dat zijn frustaties van de zwaarste orde.
Harrij Zoetjes, Rijswijk

De redactie verwelkomt ingezonden brieven van maximaal 150 woorden, en behoudt zich het recht voor deze te redigeren. Vermeld altijd uw adres, ook wanneer u e-mailt.

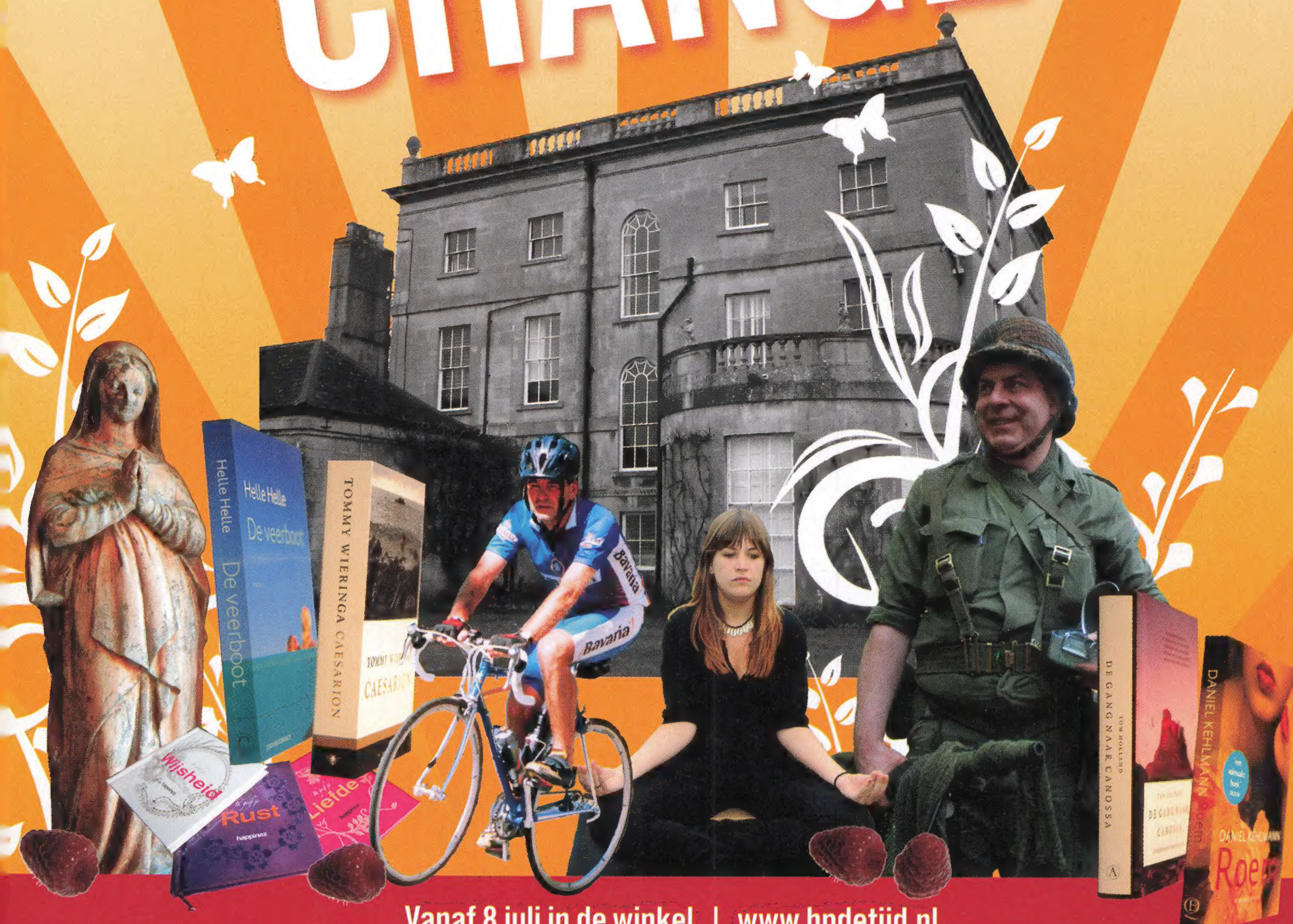

Helle Helle
De veerboot
TOMMY WIERINGA CAESARION
Bavaria
Wijsheid
Rust
Liefde
DE GANG NAAR CANOSSA
DANIEL KEHLMANN
Roem
Vanaf 8 juli in de winkel | www.hpdetijd.nl

FOTO VAN DE WEEK

Werelderfgoed

Het kostte de Duits-Nederlandse lobby vier jaar om de Waddenzee op de werelderfgoedlijst van Unesco te krijgen, naast andere unieke natuurgebieden zoals de Kilimanjaro, Grand Canyon en Victoriawatervallen. Die nieuwe status biedt geen extra garanties voor bescherming. De strijd rond nieuwe gasboringen, kolencentrales en een afvalverbrander gaat door.

FOTO KAREL ZWANEVELD / ANP

DE KRING

Rubriek over mensen en media
www.hpdetijd.nl

Gijsbert Kamer

Goochelen met miljoenen

Taal en rekenen zijn twee compleet verschillende vakken, zo bleek maar weer eens de dag na de dood van **Dinges.** Dat diens *Thriller* uit 1982 de bestverkochte plaat aller tijden is, daar waren de Nederlandse kranten het wel over eens. Maar hoeveel exemplaren gingen er nu al met al over de toonbank?

Waren het er nu 40 miljoen (*Het Parool*), ruim 60 miljoen (*de Volkskrant*), 100 miljoen (*Algemeen Dagblad*) of 110 miljoen (*De Telegraaf*)?

Popjournalist **Gijsbert Kamer** (*de Volkskrant*) weet het ook niet. "Volgens mij is de 42 miljoen die je vaak hoort het Amerikaanse cijfer, en die getallen boven de 100 miljoen, dat is wereldwijd."

En de ruim 60 miljoen van zijn eigen krant? "Dat kan ook kloppen."

Het laatste woord is aan de King of Pop zelve. Hij meldde in 2006 dat de teller toen op 104 miljoen stond. Winnaar van het miljoenenbal is dus waarschijnlijk... *De Telegraaf.* |

Matthias Giesen

Verkeerd begrepen

Toen *Opzij*-hoofdredactrice **Margriet van der Linden** in maart werd gepresenteerd als de nieuwe presentatrice van VPRO's *Zomergasten*, lekte meteen de naam van de eerste gast uit: zanger en presentator **Gordon**. In *De Wereld Draait Door* zei hij toen: "Ik ben vorig jaar gevraagd en Bas (Heijne, de presentator van 2008 – red.) is bij me thuis geweest. Ik werd doorgeschoven naar 2009."

Maar hoe we ook zoeken tussen de gasten voor deze zomer – onder meer actrice **Carice van Houten**, D66-leider **Alexander Pechtold** en ontwerpers **Viktor Horsting** en **Rolf Snoeren** – géén Gordon.

Moet hij wéér een jaar wachten? Eindredacteur **Peter van Ingen**: "Gasten schuiven niet automatisch door naar het volgende jaar; dat heeft Gordon verkeerd begrepen. Maar zeg nooit nooit. Misschien dat we over vijf jaar wel bij hem terugkomen."

Gordon

U wilt Rob Trip

'Wie moet Philip Freriks opvolgen als anchor van het achtuurjournaal?' vroegen wij u op onze site. En zo reageerde u.

Rob Trip	43%
Sacha de Boer	38%
Rik van de Westelaken	19%

Kijk voor de nieuwe poll op www.hpdetijd.nl.

Uitgekotst

Na zijn vertrek bij de VARA in 2005 vernamen we weinig meer van **Jack Spijkerman.** Hij probeerde zijn populaire programma *Kopspijkers* nog voort te zetten bij Talpa, maar opvolger *Koppensnellers* leverde uiteindelijk nog niet een derde op van de kijkcijfers die hij bij de VARA haalde.

Afgelopen vrijdag luchtte de geplaagde presentator zijn hart in *Van der Vorst ziet sterren* (RTL4).

Jack Spijkerman

Vraag: "Hoe voelt dat, om uitgekotst te worden door een heel land?" Antwoord: "Da's heftig, ja, heel heftig."

Interessante kost? Het Nederlandse publiek vond van niet en zapte collectief toen Spijkerman in beeld kwam: de kijkcijfers daalden met liefst 38,2% (van 927.000 naar 573.000).

Vanwaar die kijkersexodus? Volgens **Peter van der Vorst** ligt het aan de programmering rondom de dood van een zekere zanger: "Zelf vind ik het jammer dat weinig mensen deze openhartige momenten van Jack gezien hebben. Ik denk zelfs dat ik in de uitzending van deze week het stuk nog maar eens herhaal."

Een ongelukkig toeval dus? Dit najaar zullen we het zien als Spijkerman het weer probeert als presentator. Dan begint bij RTL4 zijn actuele entertainmentprogramma met de toepasselijke titel *Wat vindt Nederland?* | KG

Broodje Haerynck

Onlangs schreef *HP/De Tijd* over **Jan Haerynck**, de Vlaamse journalist die in de jaren negentig meerdere reportages voor *de Volkskrant* uit zijn duim zoog en tegen de lamp liep met een verzonnen verhaal over een ontvoering in Disneyland Paris.

Schrijver en voormalig *HP/De Tijd*-scribent **Joost Niemöller** had Haerynck op zijn website een nieuw podium geboden. De Vlaming debuteerde met wederom een verhaal over een ontvoering (die van *P-Magazine*-journaliste **Joanie de Rijke** door de Taliban). Prompt rezen er weer vragen. Want was Haeryncks stelling dat een Nederlandse F-16 het losgeld voor De Rijke in Afghanistan *cash* in de armen van de Taliban had gedumpt niet heel erg vergezocht?

Defensiewoordvoerder Otte Beeksma kwalificeerde het verhaal als 'lariekoek', maar Hearynck hield vol. In een reactie op www.hpdetijd.nl liet hij weten dat 'de adjunct-hoofdredacteur voor duizend procent bevestigt dat het geld mee is gegaan met een Nederlands gevechtsvliegtuig'. Hij voegde daaraan toe: "Heb mijn lesje geleerd en driedubbelcheck nu mijn feiten."

Had hij nu dan toch een primeur van jewelste?

We belden de bewuste adjunct-hoofdredacteur, **Michaël Lescroart**. Hij: "Dit bericht is onwaar. Ik heb Haerynck nog nooit gesproken. Ik heb een collega die hem kent – en we zullen vast op dezelfde Facebook-account voorkomen – maar ik heb nooit contact met hem gehad."

En de stelling? "Klinkklare nonsens. Ik daag u uit één militair te vinden die dit bericht bevestigt. De Nederlandse regering heeft wel degelijk geholpen met de logistiek, maar er kwamen geen straaljagers of vliegtuigen aan te pas."

In ruil voor de vrijlating van De Rijke werd 137.000 dollar overgemaakt naar de Taliban. De Belgische en Nederlandse overheid weigerden te betalen, dus schraapte Lescroart samen met zijn uitgever het geld bijeen. Uit eigen zak betaalde hij 25.000 dollar. "Dat doet pijn. Maar het is de moeite waard. Uiteindelijk heeft Joanie haar leven te danken aan particulieren die de portemonnee trokken."

En Haerynck? Die wringt zich nu in allerlei bochten. Op de site van Niemöller schrijft hij: "Ik heb me vergist." En: "Laat één ding duidelijk zijn: mijn zogenaamde wilde fantasie heeft niet weer toegeslagen. Ik ben het slachtoffer geworden van geruchten. Maar foute geruchten zijn ook fout." |

Joanie de Rijke

HET CITAAT

'Een pudding met een glansrijke carrière, twee fantastische kinderen, een fijne relatie en een lekkere bankrekening'

Zelfanalyse van hoofdredactrice Linda de Mol, in LINDA.

Hoogspanning

BNR Nieuwsradio introduceerde vorige week een geheel nieuwe vorm van radio: het twistgesprek met de *eigen correspondent*. Een toch al korzelige dialoog tussen presentator **Niels Heithuis** en Iran-correspondent **Thomas Erdbrink**, die vanuit een rijdende taxi belde, eindigde als volgt:

NH: En de taxichauffeur verstaat geen Nederlands, hè?
TE: Luister, ik werk hier al acht jaar en je brengt nou een soort toontje of ik heel spannend undercoverwerk moet doen.
NH: Nee, helemaal niet, Thomas. Maar wij lezen hier voortdurend op Reuters dat de berichtgeving...
TE: Dan moet je het *NRC Handelsblad* lezen! Dat is de beste krant om te lezen.
NH: Ja, kom op zeg.
TE: Dan moet je me van tevoren gewoon duidelijk de vraag stellen. Van: Thomas, hoe kan je hier werken. (–) Ik ben gewoon geaccrediteerd. Als je het niet wilt horen, dat maakt ook niet uit. Geen probleem.
NH: Ik, eh, we laten het hier even bij. Thomas Erdbrink, correspondent in Iran voor *NRC Handelsblad*, voor wie dat nog niet verstaan heeft.

Is het nog goedgekomen tussen die twee, hoofdredacteur **Paul van Gessel**?
"Dit is met alle betrokkenen in volle wijsheid afgehandeld. Er was enige mate van spanning, maar dat is niet zo gek. Ik ben ook verslaggever in enge gebieden geweest (onder meer Kosovo – red.), en ik weet hoe het is om lange dagen te maken onder hoogspanning. Je hoort de context van de uitzending ook niet. Dat kan weleens leiden tot onbegrip."
Erdbrink blijft dus in dienst?
"Hij was vanochtend gewoon weer in de uitzending." |

Samenstelling Niek Stolker

Uit die boerka!

De Franse president Nicolas Sarkozy verklaarde vorige week de oorlog aan de boerka. Europees Parlementslid Jeanine Hennis-Plasschaert steunt Sarkozy. Nederland moet snel volgen, vindt zij. Als steunbetuiging poseerde ze voor HP/De Tijd in boerka. "De vrijheid van godsdienst is geen oneindig recht." | door Bas Paternotte, foto's Hilbert Krane

Een vernedering voor vrouwen. Dat is de boerka, de allesbedekkende kleding die sommige moslima's dragen, volgens de Franse president Nicolas Sarkozy. De boerka is dan ook niet langer welkom in Frankrijk. Sinds 2005 wordt er ook in Den Haag gepleit voor een boerkaverbod. Maar een boerkaverbod *an sich* staat op gespannen voet met de grondwet. Oud-VVD-Kamerlid Henk Kamp lanceerde vorig jaar toch een wetsvoorstel om de boerka te verbieden.

Den Haag worstelt met het onderwerp. In 2005 nam de Kamer een motie aan, gesteund door het CDA maar niet door de PvdA, die pleitte voor een algeheel verbod. Maar bij de aantreding van het kabinet in 2006 stapte de huidige coalitie weer af van dit idee. De ChristenUnie is ronduit tegen een verbod. PvdA-onderwijsminister Ronald Plasterk heeft, onder druk, de boerka inmiddels uit het onderwijs verbannen. **Maar het CDA pleit weer voor een hardere lijn: geen boerka's in het openbaar vervoer en mogelijk ook niet in de auto.** Kortom: de boerka is onwenselijk, maar dit kabinet durft geen duidelijk standpunt in te nemen.

Tot ergernis van VVD-Europarlementariër Jeanine Hennis-Plasschaert. "In Nederland lopen we eindeloos over eieren. De Franse president stelt een heldere norm: die boerka kan niet en is vernederend. En wat gebeurt er in Den Haag? Eindeloze debatten, geneuzel over details. Zeg nou gewoon: wij willen die boerka niet." Hennis-Plasschaert ziet de Nederlandse geschiedenis als één van de oorzaken van het moeizame debat. "Je moet de huidige situatie natuurlijk zien in het licht van de verzuiling. Maar de vrijheid van godsdienst is geen oneindig recht. Het is 2009, dit debat móet gevoerd worden. Of het nu gaat om de boerka, een leraar die ontslagen wordt vanwege z'n seksuele geaardheid, of een partij die géén vrouwen in de politiek wil."

> Hennis-Plasschaert (VVD): 'Wat gebeurt er in Den Haag? Eindeloze debatten, geneuzel over details!'

Maar de vergelijking met de Fransen gaat niet helemaal op. Het land is laïcistisch. *Laïcité* is een Franse vinding. Het begrip komt er op neer dat elke godsdienst als een privé-aangelegenheid wordt beschouwd en dat religie en het openbare leven niet samengaan. Zie het als een scheiding van kerk en staat plús. Godsdienstige uitspraken komen in de Franse politiek nauwelijks voor; het merendeel van de scholen is openbaar. Vandaar dat het hoofddoekverbod relatief makkelijk wet kan worden. "De islam moet net zozeer gerespecteerd worden als de andere religies in de republiek," zei Sarkozy. "Maar het dragen van een boerka valt niet onder de godsdienstvrijheid. Het probleem van de boerka is geen religieus probleem, maar een probleem van de waardigheid van de vrouw. De boerka is dan ook niet welkom op het grondgebied van de republiek." Dat wettelijke verbod kan er dus komen, wat de Franse president betreft.

In het van oorsprong verzuilde Nederland werkt het anders dan in Frankrijk. Toenmalig minister van Integratie Rita Verdonk zei in 2005 al dat een letterlijk boerkaverbod niet haalbaar is. Dat komt te dicht bij de aantasting van grondwettelijke rechten. En die discussie wil de Kamer vooral niet gaan voeren. Vandaar dat er omtrekkende bewegingen worden gemaakt. De VVD wil een 'verbod op gezichtsbedekkende kleding'. Dat betekent dat de boerka en nikab op straat niet gedragen mogen worden, maar een bivakmuts of capuchon óók niet. VVD-Kamerlid Paul de Krom: "Een boerkaverbod is juridisch niet houdbaar. Ons hoofdargument blijft echter dat gezichtsbedekkende kleding een gevaar oplevert voor de openbare orde. Het is een veiligheidskwestie. Vandaar dat ons wetsvoorstel breder is dan alleen die sluier. Je moet mensen gewoon in het gezicht kunnen kijken. Dus geen boerka's op straat, maar ook geen capuchons en bivakmutsen."

Of dat boerkaverbod, al dan niet onder het eufemistische kopje 'een verbod op gezichtsbedekkende kleding' er komt, is dus nog maar de vraag. Ook de linkse partijen weten niet precies wat ze met de kwestie aanmoeten. GroenLinks-Kamerlid Tofik Dibi: "Links-progressieve partijen

Jeanine Hennis-Plasschaert werpt de boerka van zich af

zoals de mijne worstelen met de boerka. De worsteling zit aan de ene kant in de religiekritische houding van links-progressieve partijen en aan de andere kant in het recht van minderheden om hun eigen ding te doen. Dat botst met elkaar in het boerkadebat. Helemaal voor moslims, die de laatste tijd in de hoek zitten waar de klappen vallen. Ik heb ook het idee dat er meer debatten over de boerka zijn geweest dan dat er daadwerkelijk rondlopen. Maar die boerka staat symbool voor iets waar we op tegen moeten zijn. Ik krijg een raar gevoel als ik iemand in boerka voorbij zie lopen. Het straalt geen vrijheid uit, maar gevangenschap. Het is een lopende gevangenis. Daarom kan ik mij wel vinden in die uitspraak van Sarkozy. Als leider doet hij dat goed, hij neemt stelling: een boerka is vernederend. **Het zou het mooiste zijn als die vrouwen zich zélf van die boerka zouden bevrijden.**"

Stadsdeelvoorzitter van het Amsterdamse Zeeburg Fatima Elatik (PvdA), waarschijnlijk de eerste bestuurder met een hoofddoek, betwijfelt of een algeheel boerkaverbod iets zal uithalen. "Volgens mij gaat dat averechts uitpakken. Toen de hoofddoek in Frankrijk verboden werd, was de reactie dat steeds meer moslima's een doekje gingen dragen." De politica wijst ook op het feit dat veel boerkadraagsters bekeerde moslima's zijn.

"Voor zover ik weet, loopt er in Zeeburg één. En dat is volgens mij een Nederlandse vrouw."

Paul de Krom zal het wetsvoorstel na de zomer indienen. Maar het is nog maar de vraag of er in de Kamer een meerderheid voor is. En hoe de coalitiepartijen CDA, PvdA en ChristenUnie zullen reageren. Er zijn tijdens Balkenende IV vaker standpunten vloeibaar geworden. De Krom heeft desondanks vertrouwen in een rechte rug bij het CDA: "Ik reken op de steun van het CDA. Wie A zegt, moet ook B zeggen." Elatik ziet meer beren op de weg: "Een boerkaverbod is niet te handhaven. Moet de politie boetes gaan uitdelen aan vrouwen in boerka? Die heeft wel wat beters te doen. Er lopen ook mensen met een hanenkam of een gepiercet gezicht over straat. Er is nog zoiets als het recht op zelfbeschikking. Wanneer een vrouw een boerka draagt, sluit ze zich af van de maatschappij, dat is zeker. Maar een Haagse regel gaat dat niet oplossen. Het lijkt mij veel verstandiger wanneer de lokale overheden het probleem te lijf gaan door met die mensen te gaan praten. Uiteindelijk is er maar één iemand die die boerka uit kan doen en dat is de vrouw die hem draagt."

> Tofik Dibi (GroenLinks): 'De boerka straalt geen vrijheid uit, maar gevangenschap'

Het laatste woord is aan Hennis-Plasschaert: "De boerka heeft wat mij betreft niets te maken met religieuze identiteit. Het is een teken van onderdrukking. Ik hoop dat het kabinet de lijn van Sarkozy zal volgen. Die boerka moet uit." |

HAAGSE POST

Wetenswaardigheden uit de politieke arena
www.hpdetijd.nl

VAK K

Zwakke bewindslieden

Bram Peper zei vorige week in *HP/De Tijd* dat er veel zwakke personen in het kabinet zitten. Hij wilde op Jacqueline Cramer na verder geen namen noemen. Peper hield het erop dat Kamerleden feilloos in de gaten hebben wie zwak is en wie niet. "Als je zwak bent, gaan ze met je voetballen." In een rondje langs enkele Kamerleden, die anoniem wilden blijven, noemen ook zij Cramer het meest. Andere zwakke bewindslieden zijn volgens hen de ministers Eimert van Middelkoop ('heeft veel politieke ervaring, maar weet dat goed te verbergen'), Ronald Plasterk ('vooral bezig met zijn eigen imago') en Ernst Hirsch Ballin ('is onduidelijk'), en de staatssecretarissen Marja van Bijsterveldt ('onzichtbaar'), Frank Heemskerk en Tineke Huizinga ('eigenlijk heeft de CU alleen maar zwakke bewindspersonen geleverd'). |

...waar was Rita?

ANP

Ma 22 Interview met Loesje op het strand in Scheveningen. 's Avonds Kieskringbijeenkomst Ridderkerk.
Di 23 Sollicitatiegesprekken stagiaires. Gefilmd door Het Gesprek. Vragenuurtje.
Wo 24 Laatste hand gelegd aan boekwerk voor ToN. Kamervragen gesteld. Interview stand.café.
Do 25 Algemeen Overleg. Afscheid collega's Van de Camp en Madlener. Interview BOVAG.
Vr 26 Naar Leeuwarden voor zitting over rookverbod. Lange rit terug. | KG

Marco Pastors: 'Samen met PVV Rotterdam besturen'

Marco Pastors was van 2002 tot 2006 wethouder voor Leefbaar Rotterdam (LR), en is net herkozen als lijsttrekker. Opdracht: van Leefbaar Rotterdam in maart 2010 weer de grootste partij maken. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 zakte het aantal LR-zetels terug van 17 naar 14 en werd de PvdA de grootste met 18 zetels. Pastors wilde niet met de socialisten in een coalitie en koos voor de oppositie.

Gaat het dit keer wel lukken om groter te worden dan de PvdA?

"Die kans is behoorlijk groot. Vorige keer had de PvdA 40 procent van de kiezers, ongeveer hetzelfde als landelijk. Nu zie je de PvdA in de landelijke peilingen met 15 à 20 procent dalen. In Rotterdam zal dat verlies minder groot zijn, wegens de vele allochtone kiezers, maar ze zullen hun best moeten doen voor 10 zetels."

Wie zijn de grootste concurrenten?

"Toch wel de PvdA, en daarnaast de PVV. Samen met LR worden dat de grootste partijen. De PVV omdat de partij ook landelijk de grootste is in de peilingen; de PvdA omdat zij altijd heeft geregeerd. Met de PVV heb ik geen moeite, belangrijker vind ik het om de traditionele partijen aan te pakken."

Moeilijk dat de PVV zo groot wordt?

"Ik zeg altijd: zonder Pim was er geen Wilders. Pim heeft de bom gelegd onder de elite. De oude partijen hebben erg weinig geleerd van wat er in 2002 is gebeurd; ze nemen de problemen en de onvrede niet serieus. Dan is het te voorspellen dat er iemand terugkomt die nóg scherper is dan Fortuyn. Ik zou het jammer vinden als wij elkaar gaan dwarszitten in Rotterdam. Ik denk dat wij samen veel zetels gaan krijgen, en het zou heel mooi zijn als we geen derde partij nodig hebben om een coalitie te vormen."

Maar u heeft gezegd een coalitie met de PvdA dit keer niet uit te sluiten.

"Klopt, want het is voor ons ook niet goed om in de oppositie te zitten. Je haalt veel minder eer uit je werk. En voor Rotterdam is het ook beter dat we regeren, met wie we dat ook moeten doen. Als we maar genoeg zetels krijgen, dan gaan we meeregeren. Dat is de inzet." |

DARTBORD

Wie? *Wouter Bos (PvdA)*
Waarom? *Bos ging op een ledenbijeenkomst voor de zoveelste keer door het stof en bood nog eens zijn excuses aan voor zijn uitlatingen over Thijs Berman in de Volkskrant. Hij denkt dat de problemen in de partij kunnen worden opgelost als de 'lol' weer terugkeert.*

ACHTERBANK

Zorg om de zorg

Renske Leijten (30) is sinds november 2006 Tweede-Kamerlid voor de SP.

Wat is uw belangrijkste portefeuille?

"De zorg. In eerste instantie hield ik me bezig met jongeren, studenten en sport, later ben ik debatten gaan voeren over onder meer de gehandicaptenzorg en thuiszorg. Toen Agnes Kant fractievoorzitter werd, ben ik me volledig gaan richten op de langdurige zorg."

Wat heeft u met zorg?

"Het gaat in de zorg niet waar het om zou moeten gaan. Alleen al het feit dat mensen die zorg nodig hebben cliënten worden genoemd. Alsof je ervoor kiest, zoals je een televisie koopt! Al die bureaucraten op ministeries die dingen zitten te verzinnen. Ga eens een week meelopen! Het is mijn taak om de papieren werkelijkheid door te prikken."

Waarom werd u lid van de SP?

"Na de aanslagen van 11 september, de inval in Afghanistan en de opkomst van Pim Fortuyn, kregen we te maken met een veranderende politieke wereld. Ik wilde daar iets aan doen. Ik stemde altijd al links, ik vond Marijnissen (SP) en Rosenmöller (GroenLinks) erg goed. Maar toen GroenLinks de bombardementen in Afghanistan goedkeurde, was de keuze voor mij duidelijk: de SP. Ik ben toen lid geworden."

Hoe kwam u in de Kamer terecht?

"Na mijn lidmaatschap – ik studeerde toen in Groningen – werd ik uitgenodigd door de afdeling en de actieve jongerengroep in die stad om te komen praten. Niet veel later werd ik algemeen landelijk bestuurslid van jongerenorganisatie Rood. Na twee jaar werd ik gekozen tot voorzitter. Dat deed ik ook twee jaar, en toen werd ik gevraagd of ik op de kieslijst wilde komen."

Wat is uw doel als Kamerlid?

"De zorg verbeteren, voor de mensen die zorg nodig hebben en de mensen die erin werken. Ik hou deze zomer een enquête onder de mensen op de werkvloer. Ze werken keihard, zonder een dikke boterham te verdienen. Ik wil weten wat zij vinden, wat echt grote problemen zijn. De resultaten van het onderzoek wil ik in september of oktober presenteren." |

HET CITAAT

'Elke keer als we met de PvdA regeren, worden we er zwaar door geïnfecteerd.'

CDA-senator Hans Hillen in *de Volkskrant.*

Top3

1. Guusje ter Horst (PvdA): Eist opheldering van lokale besturen over hun declaraties.

2. Eimert van Middelkoop (CU): Noemt de door Geert Wilders geschetste dreigingsbeelden 'hysterisch'.

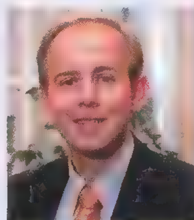
3. Madeleine van Toorenburg (CDA): Wil dat allochtone jeugdbendes in therapie gaan.

DE STELLING

'Wouter Bos is een fraudeur'

Marleen de Pater, Tweede Kamerlid CDA: "Het gaat hier natuurlijk om de vraag of de declaraties waar bewindspersonen openheid over hebben gegeven volgens de regels zijn ingediend. Namens het CDA heb ik de minister van Binnenlandse Zaken gevraagd om aan de Tweede Kamer te laten weten of dit het geval is. Het is niet te doen om op iedere declaratie apart in te gaan. Voor mij is het belangrijk dat alle bewindspersonen integer zijn en goed met gemeenschapsgeld omgaan."

Kees van der Staaij, Tweede Kamerlid SGP: "Je moet wel een heel erg donkere zonnebril op zetten om Bos vanwege zijn bon meteen een fraudeur te noemen. Dat ben je pas als je bewust en stelselmatig fout declareert. Het spreekt voor zich dat onterechte declaraties van welke politicus of bestuurder ook terugbetaald worden."

Ronald van Raak, Tweede Kamerlid SP: "Bewindslieden krijgen een heel goed salaris. Om nu zulke kleine bedragen te gaan declareren? Ik vind dat je daar heel voorzichtig mee moet zijn, en declaraties moeten echt met het werk te maken hebben. Om Bos nu een fraudeur te noemen, gaat erg ver. Dat is hij pas als zijn declaratie onterecht was. Dat is nu niet duidelijk. Er zijn ook geen duidelijke regels voor. Als je alles openbaar maakt, dus ook inzage geeft in creditcardgegevens, denk ik dat bewindslieden veel terughoudender zullen worden. Zij vragen zich dan bij iedere declaratie af of ze die kunnen verantwoorden."

Fatma Koser Kaya, Tweede Kamerlid D66: "Je moet je als politicus altijd bewust zijn van de publieke omgeving waarin je werkt. Mensen lezen over directeuren van woningbouwcoöperaties die in een Ferrari rijden, over gouden handdrukken na wanprestaties en over zorgdirecteuren die verliesgevende investeringen doen in kastelen. Zorg als politicus dat je dit soort beelden ontkracht, en zorg er vooral zelf voor dat er geen discussies ontstaan over declaraties. Maar Bos een fraudeur? Da's wel erg kort door de bocht. We hebben hier nog niet te maken met Britse toestanden. Hij heeft geen zwembad laten aanleggen." |

Wegens het zomerreces is dit voorlopig de laatste Haagse Post. Vanaf nummer 35 is de rubriek weer terug.

Samenstelling Claudia van Zanten

Lakmoesproef Iran

Met het brutale neerslaan van de Iraanse oppositie door de ayatollahs heeft Barack Obama kennisgemaakt met een soort uitdagingen waarmee hij nog vaak te maken zal krijgen. Zijn handreiking naar de moslimwereld is op een eerste afwijzing gestuit, en in eigen land kreeg de nieuwe president het verwijt dat hij zich te slap had opgesteld. Het noodzaakte Obama tot een scherpere opstelling, niet alleen omdat afzijdigheid voor Amerika in dit deel van de wereld geen optie is, maar ook omdat zijn binnenlandse tegenstanders alles in het werk zullen stellen om hem als een tweede Jimmy Carter neer te zetten. Voor Carter was Iran de nagel aan zijn presidentiële doodkist. Toen in januari 1981 de gegijzelde medewerkers van de Amerikaanse ambassade in Teheran na 444 dagen eindelijk vrijkwamen, stond Ronald Reagan op het punt zijn intrek in het Witte Huis te nemen.

Je zou kunnen zeggen dat de Islamitische Revolutie in Iran (1979) de weg vrijmaakte voor de 'Reagan-revolutie' in Amerika, een *regime change* waarvan aan de nasleep met de komst van Obama een eind is gekomen. Dat gaat misschien wat ver, want Reagan zou ook anders wel aan de macht zijn gekomen en is de geschiedenis ingegaan als de man die het Sovjetcommunisme de wacht aanzegde en de Koude Oorlog voor het Westen heeft gewonnen. Maar de analogieën dringen zich op, en de echo's daarvan bepalen de discussies in Washington. Die erfenis drukt als een loden last op Obama, want de statuur van Reagan is in Amerika tot mythische hoogten gestegen en vormt voor de Republikeinen de beste kans op een comeback. Als Obama dan ook nog als een moslimvriendje te boek komt te staan dat zijn ogen sluit voor het kwaad in de wereld, kunnen zijn necrologieën al worden geschreven.

Toch ben ik niet zo onder de indruk van de kritiek dat Obama te terughoudend is inzake Iran. **Met een president die zelf door een beweging van onderop in het Witte Huis is gekomen, kan er geen twijfel bestaan over wie Amerika steunt.** Daarbij spreken de machthebbers in Teheran duidelijke taal. Zij hekelen elke buitenlandse inmenging en zien ook Obama als representant van 'de Grote Satan'. Na de schertsverkiezingen van 12 juni kan niemand nog illusies hebben over de aard van het Iraanse regime, door George W. Bush terecht tot de 'As van het Kwaad' gerekend. Daarmee zijn we terug bij Reagan, die nooit voor retorisch vuurwerk terugschrok en de Sovjet-Unie als *evil empire* aanwees.

Obama moet laveren tussen de kat uit de boom kijken en assertief beleid

Obama staat echter meer in de realistische traditie van het Amerikaanse buitenlands beleid, die hoogtijdagen beleefde met de ontspanningspolitiek van Richard Nixon en Henry Kissinger tegenover de communistische wereld. Mensenrechten en democratiebevordering waren toen ondergeschikt aan afschrikkingsevenwicht en stabiliteit. Toch denk ik dat de moslimwereld al te veel op drift is om zo'n machtspolitieke benadering nog kans van slagen te geven, en anders dan bij de Sovjet-Unie accepteert het Westen van Iran geen kernwapens. Vroeg of laat zal de deksel ook bij de meest repressieve dictaturen van de pan vliegen, wat in Iran in 1979 al is gebeurd. In Irak heeft Amerika daar in 2003 een handje bij geholpen, en hoewel dat Washington op de vijandschap van de hele regio kwam te staan, is het niet zo dat de wereld van voor die tijd weer terugkomt. **De oude status quo in het Midden-Oosten is definitief doorbroken, zonder dat iemand weet wat daarvoor in de plaats komt.** Ook het Iraanse regime kan zich niet veilig voelen.

Dat houdt in dat Obama moet laveren tussen de kat uit de boom kijken en assertief beleid. Zijn handreikingen naar de moslimwereld zijn niet meer dan probeersels, openingszetten in een machtsvacuüm waarin allerlei potentaten van oudsher op Amerikaanse (en Britse) steun konden rekenen. De simpele tweedeling tussen Oost en West bestaat hier niet, waardoor de Koude-Oorlogspolitiek van Reagan weinig houvast biedt. Erger, onder zijn bewind trokken de Amerikanen zich in 1983 na een terreuraanslag uit Libanon terug en kwam het tot geheime wapenleveranties aan Iran waarmee activiteiten van de contra's in Midden-Amerika werden gefinancierd. Ook Reagan was niet vies van compromissen met het Kwaad. En toen in 1989 de Berlijnse Muur viel, hield vader Bush zich stil om geen aanstoot in Moskou te wekken.

Er is geen eenduidige succesformule waarop Obama kan terugvallen. Wel is Iran nu al een lakmoesproef voor zijn prille presidentschap. Voor Obama reden te meer zich er niet door te laten gijzelen en alle opties open te houden, zonder de indruk te wekken het met Teheran op een akkoordje te willen gooien. Dat laatste kan na het demasqué van de ayatollahs niet meer en zet ook de nieuwe Amerikaanse president onder druk. |

'Feminisme is een taboe'

In 'Het spiegelplafond' schrijft onlinecoach Mirjam Windrich (1965) over de vrouw, en daarbij spaart ze haar seksegenoten niet. Een gesprek over authenticiteit, keuzevrijheid en dikke tieten. 'Vrouwen kunnen elkaar meedogenloos bekritiseren.' | door Meike Wijers, foto's Jean-Pierre Jans

Bent u bang dat mensen denken: hè, weer zo'n zeurboek over vrouwen?

"Het is geen gezeur. Het gaat niet over het huishouden, uiterlijk en make-up. Dat interesseert me allemaal geen bal. Ik wil vrouwen een spiegel voorhouden, zodat ze meer naar de dieper gelegen inhoud kijken en niet als kuddedieren achter elkaar aan rennen. Ik wil ze aansporen tot een gedegen zelfonderzoek. Bij elk thema vraag ik de lezer: hoe zit het bij jou? Waarom heb je bepaalde keuzes wel of niet gemaakt? Het gaat erom als vrouw meer tot je recht te kunnen komen. Het is dus geen klaagzang."

Uw boek gaat over 'ambitie, liefde, keuzevrijheid en andere reflecties op de vrouw'. Waarom wilde u dit schrijven?

"Ik wilde al heel lang zo'n soort boek schrijven. Toen ik studeerde, las ik Simone de Beauvoirs *De tweede sekse* en andere feministische literatuur. Ik heb dat altijd interessant gevonden omdat ik zelf ambitieus ben. Ik vroeg me af waarom veel andere vrouwen dat niet waren. Toen Heleen Mees haar boek *Weg met het deeltijdfeminisme* uitbracht, kwam dat gevoel weer terug. Ik vond dat Mees het krachtig, maar niet effectief aanpakte; je moet niet willen beuken. Ik wilde het anders doen. Namelijk door te motiveren tot kritisch zelfonderzoek. Niet op basis van wat er allemaal niet gebeurt, maar uitgaande van wat zich wél afspeelt in dat vrouwenleven. Waar staat dat voor, wat wil je ermee, wat heb je eraan? En, niet onbelangrijk: wat moet een ander ermee? Je bent tenslotte niet alleen op de wereld en wat je doet heeft ook invloed op anderen. En zonder zelfinzicht op al deze fronten kun je niet ingrijpen."

Gaan mannen het ook lezen?

"Nou, de mannen die het hébben gelezen, vonden het hartstikke interessant. Ze zeiden dat het ze inzicht verschafte. 'O, dus daarom doen die vrouwen zo raar, daarom begrijp ik er niks van.'"

Vrouwen praten eindeloos met elkaar; hun hoef je toch niets meer te leren over het 'vrouw-zijn'?

"Dat zou je wel denken, ja. Maar waar gaan al die gesprekken eigenlijk over? Vrouwen kunnen ontzettend kritisch zijn tegenover elkaar. Als een vriendin zegt dat ze buikpijn heeft en daardoor een afspraak niet kan nakomen, zijn ze heel solidair en tolerant. Maar achter haar rug om zeggen ze: 'Jezus, die heeft ook altijd buikpijn.' Vrouwen zijn bang voor kritiek van elkaar. Die kritiek kan meedogenloos zijn. Heel anders dan mannen die gewoon met elkaar op de vuist gaan en daarna samen een biertje drinken.

"Vrouwen zitten vaak in een soort schemergebied als het gaat om de onderlinge communicatie. De afgelopen tien jaar heb ik op een sportschool gezeten waar in de kleedkamer gesprekken plaatsvonden tussen tien vrouwen tegelijkertijd. Alles gaat door elkaar heen, iedereen is met elkaar aan het praten. Overal zitten boodschappen achter. Herinneringen, gevoelens, schaamte, onzekerheid, elkaar beschermen, weer goedmaken, conflict vermijden. Doordat vrouwen elkaar zo goed aanvoelen, kunnen ze elkaar ook kwetsen. Dit is een kracht van vrouwen. Als ik kon toveren, zou ik ervoor zorgen dat ze die kracht anders inzetten. Ze brengen elkaar van de wijs met al die kritiek; daar schieten we niks mee op."

> 'Doordat vrouwen elkaar zo goed aanvoelen, kunnen ze elkaar ook kwetsen'

Kunt u een voorbeeld geven?

"Ik was bij een conferentie voor loopbaancoaches. Een vrouwelijke hoogleraar hield een heel slim en goed verhaal over nieuwe manieren van netwerken. Het

Mirjam Windrich

was daarnaast opvallend hoe mooi ze eruitzag. Ik was onder de indruk van haar verhaal en haar voorkomen. Tijdens de pauze hoorde ik andere vrouwen een commentáár op haar leveren! Ze hadden kritiek op hoe de hoogleraar eruitzag, ze moest naar de logopediste omdat ze zacht sprak, er was iets mis met haar rok... En zelf durfden ze tijdens een workshop 'Spreken in het openbaar' niets te zeggen."

Is het jaloezie?

"Onzekerheid, maar ook jaloezie."

Hoe kunnen vrouwen leren daarmee beter om te gaan?

"Je moet inzien dat het niet goed is als je zo reageert. Niet dat ik nu een morele preek wil houden, maar je doet jezelf en een ander tekort. Het is veel slimmer om te kijken hoe die ander het aanpakt. Die vrouw tijdens de conferentie liep over het podium en had meteen alle aandacht. Hoe doet ze dat, hoe is ze zo ver gekomen? De jaloerse vrouwen waren te veel met zichzelf bezig om een ander haar succes te gunnen. Daardoor kunnen ze zich vervolgens ook niet laten inspireren."

Jaloezie is een intense emotie. In een passage beschrijft u het als een gevoel dat je leven op het spel staat. Zijn vrouwen zo overgeleverd aan dit soort basale driften?

"Als het gaat om je man die met een mooie vrouw staat te praten wel, ja. Dat raakt je als vrouw heel diep. Misschien dat je in wezen denkt: daar gaat het zaad voor mijn nageslacht, haha. Maar vrouwen die veel kritiek op elkaar hebben, zijn volgens mij overmand door een enorm gevoel van onzekerheid. Dat kun je omzetten in een soort venijn."

Zijn vrouwen jaloers op mannen die doen waar ze zin in hebben?

"Ik denk dat ze er kwaad om zijn. Boosheid uit onmacht. En dan toch te veel zwijgen. Want niemand is bang voor een vrouw als ze gewelddadig wordt. Er ligt een verbod op agressiviteit bij vrouwen. Als ik kwaad ben en de boel even in elkaar wil slaan, ben ik om te beginnen een viswijf. Het hoort niet. Je krijgt nooit een man als je zo bent, of je bént net een man. Niemand neemt een agressieve vrouw serieus. Dus gaat ze zich belachelijk voelen en zich schamen. Vrouwen hebben zich allerlei manieren aangeleerd om hun woede anders te uiten. Op je werk wil je iets 'aangeven' als je boos bent. Of uit onmacht barst je in tranen uit. Simone de Beauvoir zei hierover dat het gaat om de betekenisgeving van de rolverdeling tussen mannen en vrouwen. De man was autonoom en ging de wereld maken; dit had voor mensen een hogere waarde dan de vrouw die thuis zat. Dat is uitgegroeid tot een heel lage zelfwaardering bij vrouwen."

> 'Vrouwen die veel kritiek op elkaar hebben, zijn overmand door onzekerheid'

U bent zelf een succesvolle vrouw. Merkt u weleens dat anderen u het succes misgunnen?

"Niet vaak. Maar laatst heb ik het wel een keer ondervonden. Het ging om wat ik aan had, gewoon over uiterlijk. Mensen, waar hebben we het over?! Toen was ik zó blij dat ik dit boek heb geschreven. Ik dacht: ik moet nu niet *in shock* zijn, want dit is precies waar ik het over heb. Maar aan de andere kant spreken veel vrouwen hun waardering uit. Zij komen kennis bij me halen." ▸

Er zijn tegenwoordig verschillende initiatieven om vrouwen aan de top te krijgen. Waarom verloopt het toch nog zo moeizaam?

"Ik denk dat een heleboel vrouwen niet goed weten hoe ze het heft in handen moeten nemen. Veel dingen zijn nieuw. Daarnaast kun je wel vrouwen naar de top helpen, maar dan moet je wel kijken wat die top precies is. We weten nu dat het daar niet altijd zo koosjer is. Dat is in de kredietcrisis wel gebleken. Het is dan niet vreemd dat vrouwen denken: ik weet niet of ik daar wel tussen wil zitten. Vrouwen vinden het een mannenbastion vol politieke spelletjes; zij kiezen daar niet voor. Dus je moet ervoor zorgen dat het daar deugt. Dat vrouwen er wél voor willen kiezen."

***It's a man's world.* Kunnen vrouwen zich daar niet beter bij neerleggen?**

"Nee. Anders krijg je het nooit voor het zeggen in de maatschappij, dan blijft alles hetzelfde. En dat is toch niet de bedoeling. Je moet ook denken aan de volgende generaties. Heleen Mees zegt in het begin van haar boek: denk aan je dochters en je dochters' dochters. Daarnaast blijkt puur in economische en bedrijfsmatige zin dat de creativiteit, de flexibiliteit en de resultaten beter zijn als er vrouwen in de top van een organisatie zitten. Ik denk dat vrouwen daar ook gelukkiger van worden. Ga niet wachten op erkenning omdat je zo fijn hebt afgewassen. Dat is niet de erkenning die je nodig hebt om jezelf te ontwikkelen. Het effect hiervan valt bij wijze van spreken in het aanrecht. Maar wanneer iemand zijn bewondering uitspreekt over een opdracht die je hebt binnen gehaald, dan is die bevestiging wel belangrijk. We hebben allemaal applaus nodig."

Denkt u dat er ook vrouwen zijn die tevreden zijn met een deeltijdbaan, zorgen voor hun gezin, vriendinnen en *that's it*?

"Als je daar tevreden mee bent, is dat zo. Maar als je ernaar vraagt, noemen die vrouwen altijd een hele hoop redenen waarom ze met dat leven gelukkig zijn. Dat moet kennelijk ook aan een lijstje voldoen. Ik denk dan: maar hoe zit het met je opleiding? Wil je het niet een keer ergens voor het zeggen hebben? Iets creëren? Vrouwen worden vaak tegengehouden door alleen maar gedachten. 'Ik kan het niet', 'ik ben een dikke pafferd', 'ik ben niet slim genoeg'. Dit werkt verlammend."

Misschien hebben sommige vrouwen niet zo'n behoefte aan het vergaren van macht.

> 'Er is een verschil tussen kracht uitstralen en er als een bimbo bij lopen'

"Ik denk dat je het beter over kracht dan over macht kunt hebben. Vrouwen kunnen heel krachtig zijn en daarvan genieten. Zonder dat ze iemand naar beneden halen. Als je op dit moment tevreden bent met je gezinnetje, je deeltijdbaan en je man, is dat goed. Maar zorg dat je niet in een afhankelijkheidspositie zit. Als die man ervandoor gaat, moet je wel zorgen dat je het goed geregeld hebt. Anders moet je gaan zeuren om alimentatie."

Het klinkt alsof u niet gelooft dat vrouwen écht gelukkig kunnen zijn met een huis-tuin-en-keukenleven.

"Ik weet niet of je als mens überhaupt tot je recht komt als je de hele dag bezig bent met kleine dingetjes terwijl je wel een doctorandustitel hebt of anderszins flink opgeleid bent. Veel vrouwen hebben vijf jaar vóór dit leven hoog van de toren geblazen. Op een gegeven moment doen ze toch een concessie en gaan ze naar huis. Het lijkt een soort elastiekje dat ze daar naartoe trekt. Volgens mij is er een hoop frustratie over het feit dat de huiselijke taken toch op hun nek terecht komen. Ze zijn de hele dag aan het zorgen voor iedereen. 'Laat mij dat maar doen. Kom maar schat, ik regel het wel.' En elke avond storten ze in zonder een boek te hebben gelezen. Iedereen loopt zich over de kop te werken, en waarvoor?"

Feminisme – van het woord alleen al krijgen sommige mensen braakneigingen. Hoe komt dat?

"Het woord is een taboe geworden omdat mensen meteen denken aan tuinbroeken, roodgeverfd haar en hangborsten zonder bh. Dat vinden we niet aantrekkelijk. Maar met het powerfeminisme kun je wel voor de dag komen."

Wat kunnen vrouwen leren van succesvolle seksegenoten die zich bewust zijn van hun seksualiteit en dat ook gebruiken?

"Het is leuk om er mooi uit te zien. Maar er is meer dan mooie lingerie en dikke tieten. Je moet het niet inzetten als wisselgeld of als onderhandelingsmiddel. Bij het powerfeminisme hoort zorg voor je uiterlijk, maar er is een verschil tussen kracht uitstralen en er als een bimbo bij lopen. Daar gaat het niet om – iemand die minder stijl heeft of ingetogen is, kan ook een knalcarrière maken. Het gaat om wat je kunt."

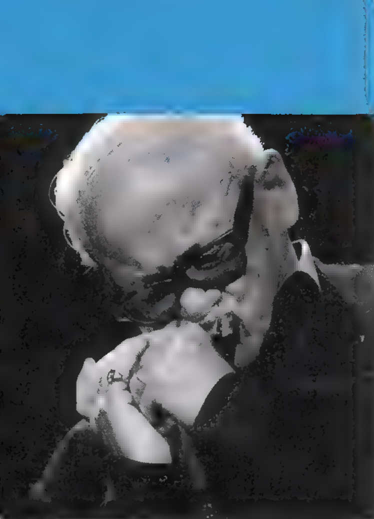
Vrouwen zullen niet snel de barricaden beklimmen om hun recht te halen, wettelijk is alles geregeld. Zijn er andere manieren waarop ze zich toch verenigen?

"Er zijn ontzettend veel internetfora waar vrouwen elkaar vinden en van alles met elkaar bespreken. Dat is belangrijk. Maar vaak verzandt dit in geleuter over make-up, gezondheid en tijdgebrek."

Misschien hebben vrouwen het daar gewoon graag over; dat is blijkbaar wat ze bezig houdt.

"Ja, dat moeten ze doen als ze dat leuk vinden. Maar ze moeten ook degenen stimuleren die dat niet willen. Niet meteen een stempel erop drukken: die zal wel een vadercomplex hebben, wat is ze arrogant, ze is vast onzeker. Dus teut lekker met vriendinnen over ditjes en datjes, maar geef niet af op iemand die iets anders wil. Want voor je het weet, wil je eigen dochter ook iets anders." |

Mirjam Windrich: Het spiegelplafond – Ambitie, liefde, keuzevrijheid en andere reflecties op de vrouw. Spectrum. €19,95. Ook verkrijgbaar via www.ako.nl.

JO KNAEPEN

Met 20% korting naar Wende Snijders en/of Toots Thielemans in het Concertgebouw

De Robeco Zomerconcerten bestaan twintig jaar. In deze tijd is de samenwerking tussen Robeco en het Concertgebouw uitgegroeid tot een uniek muziekfestival met meer dan 100 concerten in verschillende muziekstijlen en een recordaantal van 100.000 bezoekers in 2008. Tijdens dit bijzondere jubileumjaar 2009 keren veel musici-vrienden van de Zomerconcerten terug, onder wie Wende Snijders en Jean 'Toots' Thielemans.

Chansonnière Wende Snijders heeft zeven maanden vrij genomen om zichzelf en haar talent opnieuw te ontdekken. Op zondagavond 9 augustus geeft ze in de Grote Zaal van het Concertgebouw alvast een voorproefje van haar nieuwe cd die in oktober uitkomt!

Twee dagen na Wende keert ook Toots Thielemans terug in het Concertgebouw, op dinsdagavond 11 augustus. Over Toots schreef arrangeur/producent Quincy Jones: "*I can say without hesitation that Toots is one of the greatest musicians of our time. He goes for the heart and makes you cry. We have worked together more times than I can count and he always keeps me coming back for more...*"

Als lezer van HP/De Tijd kunt u één van deze of beide genoemde Robeco Zomerconcerten bezoeken met maar liefst 20% korting. De normale toegangsprijzen bedragen resp. €29,50 en €39,50; u betaalt resp. €23,60 en €31,60 per kaart. Wilt u kortingskaarten bestellen? Stuur dan bijgaande bon vóór 22 juli 2009 ingevuld naar het Concertgebouw en u krijgt de kaarten tijdig toegestuurd.

Deze actie is niet geldig in combinatie met andere aanbiedingen en geldt zolang de voorraad strekt.

Bestelbon

Voorletters/naam* .... m / v*
Adres* ....
Postcode* .... Plaats* ....
Tel. overdag* .... Tel. 's avonds ....
E-mailadres ....
Geboortedatum ....

** Verplicht in te vullen*

○ Ik bestel .... (aantal) eersterangskaarten à €23,60 voor het concert met Wende Snijders op zondag 9 augustus 2009, Grote Zaal, 20.15 uur.
○ Ik bestel .... (aantal) eersterangskaarten à €31,60 voor het concert met Toots Thielemans op dinsdag 11 augustus 2009, Grote Zaal, 20.15 uur.
De administratiekosten bedragen €2,10 per kaart (max. €12,60).
○ Ik verleen een eenmalige machtiging aan Het Concertgebouw N.V. om het totaalbedrag af te schrijven van mijn bank- of girorekening ....

Handtekening   Datum ....

....

Stuur deze bestelbon in een ongefrankeerde, gesloten envelop naar: Het Concertgebouw N.V., Antwoordnummer 17902, 1000 WR Amsterdam.
De kaarten worden u tijdig toegezonden. De Algemene Bezoekersvoorwaarden VSCD zijn van toepassing. Uw adresgegevens kunnen door het Concertgebouw N.V. worden gebruikt voor statistische doeleinden, om u te informeren over eventuele programmawijzigingen en om u op de hoogte te stellen van activiteiten en speciale aanbiedingen.

Lak aan de BUITENWERELD

Zijn pensioen nadert, en sommige jonge honden ruiken bloed. Maar 'die lange' laat zich niet aan de kant zetten. De komende weken is Mart Smeets weer dé anchorman van de Tour de France. Wie hem moet opvolgen? Niemand toch zeker. | *door Frans van Deijl*

Als Mart Smeets in een talkshow op tv wordt geïnterviewd, teneinde een nieuw boek of een documentaire aan te prijzen, gaat het eerst even flink mis. Hoe onschuldig of open de vraag ook is, hoe aardig of charmant de *host* die hem stelt, steevast volgt er een snauw, een vernietigende blik of een nietszeggend antwoord. Alsof Smeets schrikt van zichzelf, komt hij meteen met een goedmaker, desnoods meerdere, waarna het gesprek in kalmer vaarwater terechtkomt.

Waarom de ervaren televisieman dit gedrag vertoont, is zelfs intimi een raadsel. De een meent dat Mart ten diepste een verlegen man is, die zich geen raad weet met al die aandacht. Volgens de ander is het een bewijs van zijn bescheidenheid: hoe mooi het boek of de documentaire ook is, het staat voor Smeets in geen verhouding tot de prestaties die de hoofdpersonen, in casu de topsporters, leveren. Of is het de onzekerheid die sportjournalisten aankleeft, omdat zij van oudsher nooit serieus worden genomen door hun collega's? Achter het bokkige gedrag gaat in elk geval geen arrogantie schuil, geen verwaandheid. Tenminste, niet zoveel als zijn vijanden – die heeft hij ook – hem toedichten. Mart Smeets is zelfverzekerd, dat is iets anders. Hij weet dat maar weinigen rond de Tour-karavaan zo goed geïnformeerd zijn als hij, dat de camera onder alle omstandigheden zijn vriend is. Smeets beseft dat hij na het krijgen van de zogeheten Oeuvreprijs 2008 een plaatsje heeft veroverd in de vaderlandse televisiegeschiedenis en misschien wel in het rijtje met Mies Bouwman, Willem Duys, Sonja Barend en Linda de Mol. Voeg daarbij een eigenschap die met het ouder worden alleen maar sterker wordt, namelijk lak hebben aan de buitenwereld, en er ontstaat het beeld van een eigengereide, markante, gehate, geliefde en in elk geval kleurrijke persoonlijkheid.

Wat lange tijd ondenkbaar leek, overkomt tegenwoordig ook een Mart Smeets: hij wordt geïmiteerd, in de maling genomen. Laatst nog door Nico Dijkshoorn, die een gedichtje maakte over Smeets' kenmerkende, ronkende spreektaal ("Mag ik dat zo zeggen? Ja, dat mag ik zo zeggen"). Dijkshoorn las het voor in *De Wereld Draait Door*, op slechts enkele meters afstand van het lijdend voorwerp zelf, dat er zichtbaar de smoor in had en op het punt leek Dijkshoorn, dat blije kind, een stomp op de neus te geven.

Pas echt bont maakte een andere guit van 't Gooi het, Giel Beelen, die het bestond Smeets in zijn radioprogramma in alle vroegte uit bed te bellen met vragen over wie er naast hem lag, en wat de plannen waren voor die dag. Het Smeetsjepesten werd een terugkerend onderdeel en liep allengs uit op Smeetsje-*bashen*.

Nu is het met deugnieten als Beelen en Dijkshoorn zo dat ze nog meer belletje gaan trekken als ze merken dat hun doelwit er niet zo goed tegen kan. Zoals Smeets dus, die van zo'n versje of van de streken van die Giel simpelweg de humor niet inziet en ook niet kan doen alsof. Smeets zal ▶

JAN BOEVE / HH

het nooit zo hard in de openbaarheid zeggen, maar hij vindt Dijkshoorn en Beelen maar miezerige mannetjes die eigenlijk gewoon stinkend jaloers op hem zijn. Per slot van rekening heeft hij ook, als hij zou willen, alle vrouwen aan z'n kont hangen, en zij niet.

Het komt wellicht hoogdravend over, maar Smeets ziet in de pesterijtjes ook een symptoom van de verloedering die hij alom in de maatschappij ziet en waarover hij zich in kleine kring grote zorgen kan maken. Omdat hij geen rijbewijs heeft, is hij aangewezen op het openbaar vervoer. Als je dan een bekende kop hebt en ook nog bijna twee meter lang bent, dan val je op en ben je, vaker en sneller dan je lief is, onderwerp van scheldpartijen en andere onwelvoeglijkheden. Respect is een waarde die hij koestert. Het mag tegenwoordig dan een modekreet zijn, maar Smeets heeft het nu eenmaal van huis uit mee gekregen. Bewonderen mag, moet zelfs als daartoe aanleiding is. Kritisch zijn is eveneens gewenst, maar nooit met de bedoeling om af te breken, om af te zeiken.

Mart Smeets leeft voor de sport, voor wedstrijden en toernooien, waarvan de Ronde van Frankrijk het jaarlijkse hoogtepunt vormt. Met zijn vrouw Karen achter het stuur laat hij zich in het voetspoor van de Tour-karavaan door Frankrijk rijden. Onderweg bereidt hij zich voor op zijn dagelijkse talkshow, *De Avondetappe*, maar het verloop van de etappes houdt hij nauwgezet bij. Via radio en televisie. De vraag die zich opdringt, is of Smeets ook liever naar de Vlaamse zender VRT kijkt en naar de Vlaamse commentatoren luistert, met hun gave Nederlands, hun humor en beschrijvende vermogen, hun kunst van het volpraten van de tijd met schier nutteloze informatie. Als dat al het geval zou zijn, dan zal hij het niet toegeven, want Maarten Ducrot en Herbert Dijkstra, die op de Nederlandse televisie verslag doen, zijn z'n opvolgers en die bekritiseer je niet openlijk. Ze doen het niet slecht, maar hun stemmen zijn te vlak, te kil. Hun opwinding is zuinig, en als het al eens zover komt, ontaardt het bijna meteen in hysterie. Televisiekanonnen van naam menen dat deze jongens nog mijlen verwijderd zijn van het Smeets-niveau. Dus zal de ware wielerliefhebber deze zomer weer afstemmen op 'de Belg'.

Wat is er dan speciaal aan Mart Smeets dat hij zo node wordt gemist in de dagelijkse Tour-verslaggeving? Misschien is het antwoord niet zo ingewikkeld: Smeets is gewoon zichzelf, ook voor de camera en achter de microfoon. Hij wordt niet bezocht door zenuwen, door twijfel of onzekerheid over eventueel ontbrekende informatie over renners of gebeurtenissen. In een uitzending gedraagt Smeets zich niet anders dan wanneer je 'm tegenover je treft in de treincoupé. Hij is geen acteur die de rol van televisiepresentator speélt, zoals we deze dagen zo pijnlijk zien bij dat meisje van *De Zomer Draait Door*, of waarvan ook Paul Rosenmöller nu en dan getuigt in zijn IKON-programma's.

In een uitzending gedraagt Smeets zich niet anders dan wanneer je 'm tegenover je treft in een treincoupé

Smeets begint een gesprek door gasten en toehoorders op hun gemak te stellen. Ongetwijfeld heeft hij een riedeltje in gedachten, maar vaak improviseert hij. Dan hakkelt hij een beetje, kraamt hij onzin uit of bedient hij zich van het soort opgewonden spreektaal waar Nico Dijkshoorn dan weer om moet lachen. Maar dat lichtelijk onbeholpene hoort erbij. Smeets is geen man van de autocue, dat vermaledijde stiekeme schermpje waarop de presentatietekst, onzichtbaar voor de kijkers thuis, door de presentator kan worden afgelezen. Hij begint ergens, stelt voor en maakt sfeer, een beetje zoals een gelukkige leraar dat kan doen in een les. Daarna volgen de interviews, waarin Smeets zelf vaak dominant aanwezig is, opinies te berde brengt en ook weleens vergeet vragen te stellen. Hij heeft geen kaartjes met daarop de vragen die door een bureauredacteur zijn bedacht en uitgeschreven. Hooguit bedient hij zich van kattenbelletjes van of voor de regisseur of de schakeltechnicus. Maar als de geïnterviewde eenmaal aan het woord is, luistert hij, en scherp. Smeets luistert, en dan lokken antwoorden als vanzelf nieuwe vragen uit, en dan slaan hij en zijn gesprekspartner een richting in met als doel het raken van een kern, een essentie.

Is het zo bijzonder dat een televisiepresentator goed luistert? Ja, want er lopen in Hilversum te veel jonge, ambitieuze typjes rond die te druk bezig zijn om een nieuwe Mart te worden, een nieuwe Matthijs, of die Martin Simek willen opvolgen. Als hun haar maar goed zit, en de rest horen ze al niet meer, volgende vraag. Hanneke Groenteman, die nu als een veredelde praktijkdocente bij de VARA is aangesteld, zou het haar televisiepupillen zo kunnen vertellen: je moet vooral goed luisteren, wat veronderstelt dat je nieuwsgierig bent, dat je graag wil weten hoe iets zit. Hopelijk vertelt ze erbij dat je nieuwsgierigheid niet kunt *faken*. Het moet in je zitten, een innerlijke noodzaak zijn. Nieuwsgierigheid duidt op betrokkenheid, op hartstochtelijke gevoelens.

Smeets' betrokkenheid duurt al meer dan dertig jaar, en stoelt op liefde, bewondering voor de sport en de sporter die zijn leven in dienst stelt van een uitzonderlijke inspanning of krachtmeting waar wij, gewone stervelingen, plezier aan ontlenen. Prestaties die ons de schoonheid tonen van lichaam en geest, van de natuur, van de schepping voor mijn part.

Smeets' nieuwsgierigheid is tevens zijn beperking, want zijn vragen zijn vaak van zichzelf groot en dus onbeantwoordbaar. Waarom demarreerde Pietje zo ver voor de finish? Tsja, Pietje, toch al geen prater, deed maar wat, en de ene keer hou je het vol en win je, en soms dus niet. Er is niet meer van te zeggen, en zeker niet als je net van je fiets bent gestapt na een etappe van tweehonderd kilometer. Dus worden de antwoorden soms gesouffleerd, beetje bij beetje aangereikt, en de ene keer wat gelukkiger dan de andere, en dan lijkt het alsof Smeets de hele tijd aan het woord is of een dominante vent is. Maar op die momenten probeert de televisieman een gesprek te redden.

Is Mart Smeets een dweper? Hij zou zich blind en doof houden voor doping, zowel bij het schaatsen als bij het wielrennen. In zijn zojuist verschenen boek, *Het laatste geel*, interviewt Smeets de 29 nog levende Nederlandse renners uit de Ronde van 1989, waaraan het grootste aantal landgenoten uit de Tour-historie deelnam en waarin Erik Breukink de laatste Nederlander zou blijken die zich in het geel mocht hijsen. Aan alle 29 stelt Smeets de vraag

of zij tijdens die Ronde het toen bekende dopingmiddel epo hebben gebruikt. Daarvan zijn er drie bereid dat onomwonden toe te geven, onder wie Steven Rooks.

Deze toch wat magere opbrengst aan openhartigheid zal Smeets sterken in enkele van zijn opvattingen: dat renners zelfs twintig jaar na dato niet te koop lopen met hun gebruik van doping; dat renners en hun begeleiders zich meesters betonen in het uitwissen dan wel wegmoffelen van sporen; dat sportjournalisten vermoedens kunnen hebben maar moeilijk in staat zijn bewijzen te vinden – want wat moet een journalist als hij een renner aan het infuus ziet liggen: vragen wat erin zit, vragen of het plastic zakje mee mag voor onderzoek? Uitgesloten. Dat vandaag een middel is toegestaan, maar morgen alweer verboden, en omgekeerd.

Smeets praat doping niet goed, en hij betreurt dat het zo gaat. Maar een andere realiteit is dat doping van alle tijden is en niet meer uit te bannen. Intussen is het verweven met topsport, of het nou om wielrennen, schaatsen of hardlopen gaat – denk aan de 100 meter sprint in Seoel met Ben Johnson en Carl Lewis, waar uiteindelijk zeven van de acht gestarte lopers later toegaven doping te hebben gebruikt. Iedereen bedient zich ervan, of heeft dat gedaan. Zelfs Joop Zoetemelk, tot drie keer toe, en Eddy Merckx. Maar maakt dat hun prestaties met terugwerkende kracht minder heroïsch, minder tot de verbeelding sprekend? Niet voor Smeets, en hij staat daarin niet alleen.

Collega's voor wie doping een halszaak wordt of een onoverkomelijkheid, moeten in zijn ogen iets anders gaan doen of de omroep waarvoor ze werken vragen het voorbeeld te volgen van de Duitse ZDF en de Tour niet meer uitzenden. Maar de ZDF staat alleen met zijn protestactie, en zal vroeg of later op zijn schreden terugkeren.

Is het ook interessant voor de neutrale kijker? Nee, die zal het worst wezen en zich op het standpunt stellen dat zolang een renner wordt gecontroleerd en niet gesnapt, hij dus niet heeft gebruikt. Mart Smeets mag gaarne verwijzen naar onze eigen rechtspraak waarin geldt dat je onschuldig bent, tot het tegendeel is bewezen. Wat een renner in het geniep zijn eigen lichaam allemaal aandoet, is toch vooral zijn eigen zaak.

Mart Smeets interviewt Erik Dekker

C BARTON VAN FLYMEN / HH

43 boeken heeft Mart Smeets tot nu toe geschreven. Sportboeken, waarvan negen over de Ronde van Frankrijk. In totaal zijn er bijna een miljoen exemplaren van verkocht. Het zijn de verhalen die de televisie nooit bereiken, en die sport een hart geven, een gezicht. Een groot stilist is Smeets niet. Zijn boeken moeten het hebben van de anekdotes, vaak heel sappige en bijzondere. Maar bij uitgeverij Nieuw Amsterdam, waar hij sinds 2005 zit, zijn ze wat blij met hem, want de naam Smeets staat garant voor goede verkopen.

> 62 jaar is hij, in de herfst van zijn werkzame leven aanbeland, en ervan overtuigd dat er nog zo veel te doen valt

Opvallend aan die 43 boeken is dat een groot deel de laatste jaren en in betrekkelijk korte tijd is geproduceerd. Het illustreert een ongekende werklust en schrijfbehoefte van de auteur, maar het werpt ook de vraag op of hij zich niet te veel laat opjagen door een uitgever of door een marketeer, om nog even voor de start van de Ronde van Frankrijk te zorgen dat er een nieuwe Smeets in de winkel ligt.

Welnu, Mart Smeets laat zich zeker opjagen, maar dan toch vooral door zichzelf. 62 jaar is hij, in de herfst van zijn werkzame leven aanbeland, en ervan overtuigd dat er nog zo veel te doen valt. Zo voelt hij het, en niet omdat het moet van een baas of vanwege een dure vrouw, maar omdat hij er plezier aan beleeft, omdat het zin geeft aan zijn leven. Dus behalve het schrijven ▸

van boeken en columns, onder andere in *Trouw*, en de televisie, is er het radiomaken – in zijn programma *For the Record* draait hij samen met Leo Blokhuis zijn favoriete muziek. En misschien is er nog een toetje te halen bij de Tour, want onder adepten van Mart Smeets klinkt de roep om zijn terugkeer naar de dagelijkse verslaggeving.

Mart Smeets op naar zijn veertigste Ronde

C. BARTON VAN FLYMEN / HH

Hij hoeft niet meteen Ducrot en Dijkstra te vervangen, maar men zou al tevreden zijn als Smeets de interviewtjes aan de finish doet of de voor- en nabeschouwingen van etappes voor zijn rekening neemt. En zij koesteren nog een droom: dat de NOS en de VRT eens alle bureaucratische hindernissen omzeilen en regelen dat Smeets én zijn Vlaamse collega's gezamenlijk alle etappes van de Ronde van Frankrijk verslaan. Desnoods eenmalig. Het zou in 2012 kunnen, bij wijze van afscheidscadeau, als Smeets de pensioengerechtigde leeftijd bereikt en uitgerekend dan zijn veertigste Ronde beleeft. Het zal niet lukken, want tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren, maar nietteemin is achter de schermen een lobby op gang gebracht.

Pensioengerechtigde leeftijd, afscheidscadeau – het zijn gruwelwoorden voor Mart Smeets. Je ziet het vaker bij mensen die al erg lang erg goed zijn in hun vak: ze kunnen niet stoppen. Waarom zouden ze ook, luidt dan de wedervraag, en meestal volgt er in het geval van Smeets een vergelijking met de Britse of Amerikaanse televisie waar ouwe knakkers als hij op handen worden gedragen. Hij hoeft ook helemaal niet op te houden, integendeel, we zouden hem graag meer zien en horen. Maar Mart Smeets overkomt hetzelfde als Freek de Jonge, of iemand als Peter R. de Vries, als die zich in programma's als *DWDD* of *Pauw & Witteman* moeten vertonen. Dan laten ze van zichzelf een onbekende, irritante kant zien, en dat beeld gaat domineren, en overschaduwt op den duur het eigenlijke werk en vakmanschap. Voordat je het weet is die Smeets 'die dikke brombeer', mag ik dat zo zeggen, ja, dat mag ik zo zeggen. Flauw, onterecht, maar ook z'n eigen schuld.

De ultieme droom is dat Smeets in 2012 zijn veertigste Ronde gezamenlijk met zijn Vlaamse collega's verslaat

Maar kan Smeets dan niet normaal doen als hij wordt gevraagd in zo'n talkshow? Kennelijk kan hij dat niet of onvoldoende, waarmee we terug zijn bij de beginvraag: wat is de verklaring voor dat malle, bokkige gedrag? Is het dan toch onzekerheid over zijn nabije toekomst? Voelt hij aan tafel bij Matthijs van Nieuwkerk diens hete adem, of bij Jeroen Pauw, of bij iemand als Wilfred Genee? De opvolgingskwestie speelt zo nu en dan al op, met een dreigend einde van *De Avondetappe* en van het radioprogramma *For the Record*, maar in beide gevallen moesten de omroepbonzen daar na massale protesten van kijkers en luisteraars op terugkomen.

Smeets heeft geen opvolger, tenminste voorlopig lijkt zich niemand aan te dienen. Dat besef zou Mart Smeets tot bedaren mogen brengen. Maar hopelijk denkt hij wel al na over een leven zonder de Ronde van Frankrijk, zonder *De Avondetappe*, zonder schaatsen, de Winterspelen en wat dies meer zij. Als hij goed kijkt en luistert naar zichzelf, zal hij ontdekken dat er nog een geweldige toekomst in het verschiet ligt. Als documentairemaker bij voorbeeld. Een film over Marco van Basten, over een leven zonder sport – dat zou wel iets zijn voor 'die lange'. |

Voor dit profiel is gesproken, gemaild en gekibbeld met Ria Visser, Erik Breukink, Nico Dijkshoorn, Koos Postema, Jan Stekelenburg, Marie-Anne van Wijnen, Jean-Pierre Geelen en Bert van der Veer.

BEATRIJS RITSEMA

Studeren à la carte

Deze week vinden op de middelbare scholen de diploma-uitreikingen plaats. De geslaagden verheugen zich op een lange zomer van feesten, vakantiebaantjes, trektochten en welverdiende ontspanning. Maar dan? Velen hebben op dit moment, twee maanden voor het begin van het nieuwe studiejaar, nog niet tot een opleiding besloten. Ze kunnen niet kiezen uit de mogelijkheden, en als die keus zich niet vanzelf opdringt de komende weken, nemen ze alsnog een *gap year* om er al zwervend door Zuidoost-Azië nog eens goed over na te denken. Niet dat dat langer nadenken veel helpt, want op reis gaan mag dan nuttig zijn voor de persoonlijke ontwikkeling, na een jaar weten velen nog steeds niet wat ze nu eigenlijk willen studeren. Het aanbod is te groot en elke keus is een verlies van het niet-gekozene.

Er zijn honderden mogelijkheden. **Hoe moet een aankomend student bepalen wat voor hem of haar de geschikte keus is?** Hoe meer voorlichtingsbijeenkomsten ze aflopen, hoe minder ze het weten, want elke studierichting vermengt informatie met zelfpromotie, en bovendien kan zelfs de meest gedegen voorlichting nooit de ervaring zelf overbrengen. Droogzwemmen is iets anders dan te water gaan. Dus kiest de aankomende student op een god-zegene-de-greep-manier voor iets wat hem 'wel leuk' lijkt, om in veel gevallen al snel erachter te komen dat dit helemaal verkeerd was. Na een jaar studie is dertig procent van de eerstejaars uitgevallen. Die moeten elders weer opnieuw beginnen, en het hele circus van tasten in jezelf naar motivatie en focus begint van voren af aan.

Het zou niet nodig moeten zijn, want studiekeus is niet zo belangrijk. Van de mensen die een bepaalde studie hebben gedaan, vindt slechts de helft ook zijn latere werk in dat specifieke vakgebied. De andere helft komt heel ergens anders terecht. Afgestudeerde cultureel-antropologen worden voorlichter bij de gemeente, chemici worden manager, politicologen komen voor de klas. Het afmaken van een universitaire opleiding is veel belangrijker dan de inhoud ervan. Aankomende studenten die zichzelf kwellen met eindeloos getwijfel over of het nu communicatiekunde moet worden of toch Europese studies jagen de hersenschim van de 'enig juiste studie' na. Het is een irrelevante keus, maar het feit dat die honderden opties überhaupt bestaan, wekt de indruk dat het wel zeker belangrijk is. Anders zou de maatschappij die keuzes toch niet bieden?

Eigenlijk zijn er maar drie keuzes: talen, exacte vakken en sociale wetenschappen

Wie goed naar de mogelijkheden kijkt, ziet dat er eigenlijk maar drie keuzes zijn. Net als bij de Citotoets gaat het om lezen, rekenen en wereldoriëntatie. Oftewel talen, exacte vakken en sociale wetenschappen. Oftewel alfa, beta en gamma. Oftewel *humanities, science* en *social science*. Oftewel het Angelsaksische *college*-systeem. In deze opzet gaan studenten naar de universiteit en kiezen zelf de vakken die hun interessant lijken. Ongebruikelijke combinaties zijn mogelijk. Als ze met enthousiasme voor alfa binnenkomen, kiezen ze vooral vakken binnen dat spectrum. Voor exacte en sociale wetenschappen idem dito. Per jaar moet een minimum aantal studiepunten worden vergaard. In het eerste jaar worden alle vakken op inleidingsniveau gegeven door middel van werkgroepen. Zo krijgt een eerste studiejaar het karakter van een intensief oriëntatiejaar waarin de student geleidelijk erachter komt waar zijn interesse ligt en waarin hij leert hoe studeren in z'n werk gaat. In de loop van de opleiding kunnen studenten dan veel gemotiveerder een hoofdrichting en een bijrichting kiezen.

Dit systeem heeft ongelooflijke voordelen, omdat de student niet vóór aanvang van de studie moet bedenken wat hij worden wil, maar al studerende zichzelf in een bepaalde richting vormt. Als een bepaald vak tegenvalt, bijvoorbeeld Inleiding in de psychologie, dan is dat geen reden om de hele studie eraan te geven (zoals voortdurend gebeurt bij studenten die in het huidige systeem voor de studie psychologie hebben gekozen); het betekent alleen maar dat de focus van de studie zich verlegt. Misschien smaakt het vak Taalwetenschap of Rechtsfilosofie wel naar meer. Hoe dan ook is het tegenvallende vak Psychologie geen weggegooide tijd, want het blijft – mits afgerond – meetellen voor het puntentotaal.

Universiteiten zullen niet op zo'n herstructurering zitten te wachten, maar een à la carte-opzet voor de bachelorfase maakt een eind aan de studiekeusproblematiek en de hoge uitvalpercentages en herintroduceert het begrip 'algemene vorming', iets wat vroeger bij de corebusiness van de universiteit hoorde. |

CRISIS SLUIS

De Amsterdamse haven vraagt al jaren om een nieuwe zeesluis. Zelf betalen lukt alleen niet, dat mag Den Haag doen. De vraag is nu: wie legt 800 miljoen euro op tafel? En waarom moet die sluis er juist nu, in economisch laagtij, komen?

door Bart de Koning, foto's Jan Boeve

Vroeger was 800 miljoen euro veel geld. Vroeger, dat was voor de kredietcrisis. Amsterdam lobbiet al jaren in Den Haag voor een nieuwe zeesluis in IJmuiden, steeds met het verhaal dat de bestaande sluizen het snelgroeiende scheepvaartverkeer binnenkort niet meer aankunnen. Den Haag wimpelde die sluis altijd af, omdat hij niet echt nodig zou zijn en nauwelijks iets op zou leveren voor de Nederlandse economie. Leuk plan, maar geen 800 miljoen euro waard.

Maar sinds de kredietcrisis strooien politici de miljarden als pepernoten in het rond en lijkt er een soort gevoelsinflatie te zijn ontstaan in Den Haag. Op een boom zo vol geladen mist men een of twee miljoentjes niet. En ineens is de Tweede Kamer om: die nieuwe sluis moet er komen. "Een beetje knutselen aan de bestaande sluis is echt onvoldoende", zoals VVD-Kamerlid Charlie Aptroot het laatst uitdrukte. Met dat 'beetje knutselen' doelt hij op het zestien jaar durende, 230 miljoen euro kostende renovatieprogramma van de bestaande sluizen, dat Rijkswaterstaat een paar jaar geleden heeft afgerond.

Waar een kredietcrisis al niet goed voor is. Terwijl de economie uitbundig groeide en de begroting min of meer op orde was, hield Den Haag consequent de hand op knip. En net nu de wereldhandel instort en Wouter Bos serieuze gaten op zijn begroting heeft, lijkt IJmuiden zijn nieuwe sluis te gaan krijgen.

Dat klinkt paradoxaal , maar **de Amsterdamse lobby heeft slim gebruikgemaakt van de kredietcrisis.** De overheid moet juist nu investeren, al was het maar om aannemers aan het werk te houden. Met dat argument hebben ze de meerderheid van de Tweede Kamer om gekregen. Minister Eurlings (CDA, Verkeer) stribbelt nog tegen, maar zijn 'nee' is aanzienlijk minder hard dan dat van zijn voorgangers. Amsterdam, de provincie Noord-Holland en het ministerie ronden dezer dagen een 'businesscase' af, dat wil zeggen een sluitende begroting voor het project. De geschatte kosten liggen tussen de 650 en 800 miljoen euro, afhankelijk van de gekozen variant. Dit najaar moet er een definitief besluit vallen.

De belastingbetalende lezer voelt nu een vertrouwd déjà-vu-gevoel opkomen. Weer een groot project? Groot project als in: Betuwelijn, HSL, Ceres containerterminal, Noord/Zuidlijn? Volgens de nieuwste schattingen gaat deze nieuwe Amsterdamse metrolijn 3,1 miljard euro kosten, terwijl het project in 1996 nog op een bescheiden 680 miljoen werd geraamd. Voor dat gat op de begroting loopt Amsterdam ook al te bedelen in Den Haag. En trouwens, hadden we niet net miljarden geïnvesteerd in de Betuwelijn en de Tweede Maasvlakte om de Rotterdamse haven weer perfect bereikbaar te maken? En nu dus weer 800 miljoen erbij om ook de Amsterdamse haven beter bereikbaar te maken?

Inderdaad, déjà vu: het zullen dit najaar in de Kamer weer precies dezelfde discussies worden als bij eerdere grote projecten. Debatten over infrastructuur in Nederland doen vaak denken aan *Groundhog Day*, de film waarin Bill Murray als weerman iedere ochtend weer op 2 februari wakker wordt en iedere dag exact dezelfde personen ontmoet, met exact dezelfde dialogen.

Ook in de discussies over de nieuwe zeesluis bij IJmuiden nemen alle vertrouwde spelers weer hun vertrouwde standpunten in. Vóór de sluis zijn uiteraard de Nederlandse transportwereld, Rijkswaterstaat, adviesbureaus en de aannemerij. In de hoek van de tegenstanders treffen we ook *the usual suspects* aan. De economen van het Centraal Planbureau (CPB) zijn zoals gebruikelijk tegen, omdat dergelijke projecten heel duur zijn maar weinig opleveren voor de economie als geheel. De milieubeweging en veel omwonenden zijn uiteraard ook tegen de nieuwe sluis.

Eerst maar eens even een pijnlijke constatering voor een blad met een Amsterdams redactieadres: eigenlijk is Amsterdam een beroerde plek voor een haven. Dat was in de zeventiende eeuw al zo, toen de zeeschepen niet op eigen kracht voorbij de ondiepte bij Pampus konden varen. Hun lading werd eerst aan boord van kleinere schepen getakeld –het zogenaamde lichteren – waarna ze op scheepskamelen over de ondiepte werden getild.

Na eeuwen tobben liet koning Willem I het Noordhollandsch Kanaal graven in 1824, zodat schepen via Den Helder naar de hoofdstad konden. Het kanaal is nooit een groot succes geworden, omdat het al snel na de opening te smal bleek. Pas toen Willem III in 1876 het Noordzeekanaal opende, kreeg Amsterdam een volwaardige toegang tot de zee. In 1929 werd de Noordersluis aangelegd, destijds met zijn 400 meter lengte en 50 meter breedte de grootste sluis ter wereld. Deze is inmiddels te klein en te oud, zo vindt Amsterdam, en moet daarom aangevuld worden met een nieuwe, grotere sluis. Daarvan circuleren nu verschillende varianten met diverse afmetingen.

Overigens is het dan niet zo dat er ineens veel grotere schepen naar Amsterdam kunnen. De Velser spoor- en verkeerstunnels zijn spelbrekers: de maximale diepgang van het kanaal is zo'n veertien meter, anders varen schepen de bovenkant van de tunnels eraf. De nieuwste generatie grote kolen- en containerschepen moet dus eerst voor de sluizen gelichterd wor- ►

De oude zeesluis bij IJmuiden

den, anders kunnen ze Amsterdam niet bereiken.

Het is een nadeel dat de concurrentie niet heeft. Het is ook één van de redenen waarom Den Haag nooit zo enthousiast was voor de nieuwe sluizen. Nederland heeft met Rotterdam al een wereldhaven en voor een Chinese exporteur liggen Rotterdam en Amsterdam net zover uit elkaar als Shanghai-Centrum en Shanghai-Zuid.

Dat Ajax-Feyenoord-gedoe jaagt de belastingbetaler alleen maar op kosten. Natuurlijk moet Amsterdam ooit eens een nieuwe grote sluis krijgen – niets heeft tenslotte het eeuwige leven – maar de huidige sluis uit 1929 kan best honderd jaar mee en vervanging is dan pas rond 2030 nodig. Uitstel levert ook een flink rentevoordeel op: je houdt 800 miljoen euro zeker twintig jaar langer in de knip. Onzin, zegt Amsterdam: het moet nú. Beide partijen slaan elkaar om de oren met rapporten, tegenrapporten en opnieuw doorgerekende tegenrapporten.

Het is een papieren wereld, bevolkt door PKB's, kKBA's, MIRT-verkenningen, m.e.r.'s en PPS. Slechts weinig buitenstaanders hebben de behoefte om zich erin te verdiepen. Dat is begrijpelijk, want niemand leest voor zijn lol een *Second opinion kKBA rapportage in de MIRT-Verkenning Zeetoegang IJmond.* Maar jammer is het ook, omdat de Nederlandse polder zijn belangrijkste besluiten in dat oerwoud van afkortingen neemt. Politici mogen dan nu erg ingenomen zijn met hun eigen daadkracht (een project van 230 miljoen euro is 'een beetje knutselen'), het gaat nog steeds om heel erg veel belastinggeld.

Vandaar toch even een duik in de wereld van de beleidsafko's. Neem bijvoorbeeld de kKBA, de kengetallen Kosten Baten Analyse. Zwaar op de maag liggende lectuur van het CPB, maar de kernvraag erin is simpel: wat levert zo'n nieuwe zeesluis ons eigenlijk op?

De voorstanders hanteren de vertrouwde argumenten, die ook te horen waren bij de aanleg van de Betuwelijn, de Tweede Maasvlakte en Schiphols zesde baan, de Polderbaan. Nederland is een distributieland en verdient zijn geld met transport. Meer passagiers, vrachtwagens, treinen en schepen leveren meer geld op, maar hebben uiteraard wel de ruimte nodig. Zonder investeringen in wegen, havens en vliegvelden loopt het transport vast en komt de Nederlandse economie letterlijk tot stilstand. Gemeten in miljoenen passagiers, tonnen vracht en containers heeft de transportsector inderdaad een indrukwekkend verhaal en het is logisch dat politici keer op keer voor nieuwe grote projecten stemmen.

Het havengeld mag niet te hoog zijn, anders verdwijnt er direct vracht naar Antwerpen of Hamburg

Toch zijn de economen van het CPB (en niet alleen daar) over het algemeen sceptisch over investeringen in infrastructuur. Hun belangrijkste argument klinkt als een geweldige open deur, maar wordt toch vaak over het hoofd gezien: je kunt iedere euro maar één keer uitgeven. De tien miljard gulden (in guldens is het zo'n mooi rond bedrag) die in de Betuwelijn zijn geïnvesteerd, kunnen niet ergens anders in de economie geïnvesteerd worden. Dat is vooral relevant omdat de exploitatie van die lijn verliesgevend is: iedere trein die eroverheen rijdt, kost geld.

Puur economisch gezien is die investering dus vergelijkbaar met een belegging in een permanent verliesgevend bedrijf. En overheidsgeld is niet gratis: het moet tegen rente geleend worden of via de belastingen opgehaald worden, waardoor de markt het elders niet rendabel kan investeren.

Dit soort berekeningen valt meestal in het nadeel van de transportsector uit, omdat de winstmarges in de distributie vaak flinterdun zijn –als er al winst gemaakt wordt. De oorzaak is de moordende internationale concurrentie. Voor iedere Nederlandse vrachtwagenchauffeur of stuurman is wel een Pool, Chinees of Filippijn te vinden die goedkoper werkt.

Hetzelfde geldt voor de Nederlandse havens. Het havengeld mag niet te hoog zijn, want dan verdwijnt er direct vracht naar Antwerpen of Hamburg. Dat betekent dat een eventuele nieuwe zeesluis niet betaald kan worden uit het havengeld. De transportsector zelf kan hem niet betalen, dat moet de belastingbetaler doen.

In de transportwereld worden ze een beetje moedeloos van dit soort exercities van Haagse beleidseconomen. Oké, misschien verdient de sector zelf niet zoveel geld, maar indirect levert distributie wel heel veel op. Het is dus niet zo gek dat de belastingbetaler daaraan mee moet betalen: indirect profiteert iedere Nederlander van goede havens, spoorlijnen en vliegvelden. Dit debat speelt bij ieder groot project opnieuw – *Groundhog Day.*

In het geval van de nieuwe zeesluis levert het niet zulke positieve sommetjes op. De Amsterdamse haven is sterk in benzine, kolen, agrarische bulkproducten en containers. Het is vooral veel doorvoer, waar een paar grote bedrijven profijt van hebben. Maar de rest van de Nederlandse economie merkt er nauwelijks iets van.

Bij ieder groot project is de cruciale vraag hoeveel verkeer er de komende decennia zal komen. Dat is bepalend voor de vraag of het project überhaupt nodig is en als het nodig is, of het rendabel zal zijn. Voorstanders hebben in hun enthousiasme de neiging om de toekomstige vraag te overschatten. Zo heeft de Algemene Rekenkamer naderhand vastgesteld dat het aantal treinen dat over de Betuwelijn zou gaan rijden, te hoog was voorgespiegeld. Ook bij de Noord/Zuidlijn bleek later dat het aantal passagiers te hoog was ingeschat. Toen de gemeente Amsterdam besloot om de Ceres containerterminal (begin dit jaar omgedoopt tot Amsterdam Container Terminals) te subsidiëren met 128 miljoen euro, was het verhaal dat de reders stonden te trappelen om hun schepen af te laten meren. In werkelijkheid hebben de peperdure kranen na de opening in 2005 jaren op werk staan wachten en draaien ze nog steeds ver onder hun capaciteit.

Geheel volgens de vertrouwde patronen stellen de voorstanders van de nieuwe sluis in IJmuiden de groei van het scheepvaartverkeer zo zonnig mogelijk voor. Zo riep Jos Beemsterboer, CDA-Statenlid van de provincie Noord-Holland, in 2001: "In het jaar 2010 zullen naar verwachting capaciteitsproblemen ontstaan; dit betekent dat er nu reeds besluiten moeten worden genomen. Gezien de ontwikkeling van de sluis is het noodzakelijk in 2010 over een tweede sluis te kunnen beschikken."

Rijkelijk voorbarig blijkt nu, maar Beemsterboer is niet de enige die overdreven blij is. De gemeente Amsterdam koos bij de planning van de haven ook voor het meest optimistische van alle toekomstscenario's van het CPB. Dat was 'het meest realistisch', zo schreven burgemeester en wethouders vorig jaar augustus nog. Inmiddels is de wereldhandel in elkaar geklapt en zijn zelfs de meest sombere lan-

getermijnvoorspellingen van het CPB ingehaald door de werkelijkheid.

Voorspellen is een denksport met veel blessures, zoals de arts A.J. Dunning ooit zei. **De les is – voor de zoveelste keer – dat voorspellen vreselijk moeilijk is en dat het overdreven Amsterdamse optimisme met bijbehorende daadkrachtige spierballentaal nogal misplaatst is.**

Aan de andere kant is de Amsterdamse haven zeker geen aflopende zaak, zoals ze in sommige Rotterdamse havenkringen gniffelen. De crisis lijkt er tot nu toe redelijk aan voorbij te gaan: 2008 was een goed jaar voor de haven. Ook de eerste drie maanden van dit jaar groeide de overslag met 7 procent, en eind mei kondigde opslaggigant Vopak zelfs de bouw van een nieuwe olieterminal aan, waarmee Amsterdam de grootste benzinehaven ter wereld zal worden. Die groei staat overigens los van de nieuwe sluis: de tankers van Vopak hebben die niet nodig.

Tegenstanders van grote projecten krijgen vaak het verwijt dat ze vooruitgang tegenhouden. Het is maar goed dat de koningen Willem I, II en III niet te maken hadden met neuzelende economen en milieugroepen, anders was Nederland nooit zo opgebloeid als nu. Dat argument klinkt aardig, maar het is te simplistisch. In de negentiende eeuw zat de Nederlandse economie in het slop en was ons land slecht bereikbaar. Iedere spoorlijn en iedere sluis zorgden direct merkbaar voor vooruitgang. In de 21ste eeuw ligt dat minder simpel. Amsterdam moet het vooral hebben van bulkgoederen als veevoer, benzine, steenkool en containers. Containers verdwijnen ondanks de nieuwe terminal nog steeds richting Rotterdam. Agribulk groeit niet zo sterk meer en van kolen en benzine is het nog maar de vraag hoelang die markten blijven groeien, zo merkt milieu-econoom Bas Amelung, een tegenstander van de nieuwe sluis, terecht op. Bovendien is fors investeren in de overslag van benzine en steenkool strijdig met het beleid van het PvdA-GroenLinks-college om van Amsterdam een duurzame stad te maken. Wil Amsterdam wereldkampioen groene energie of wereldkampioen benzine, kolen en fijnstof zijn?

De bedoeling is dat Den Haag deze herfst de knoop doorhakt. Het zal nog een ingewikkeld potje touwtrekken worden om de financiering rond te krijgen. De details van de 'business case' zijn geheim, maar het is bekend dat Amsterdam en Noord-Holland slechts een klein deel van de sluis kunnen betalen. Geheel volgens de heersende mode spreekt iedereen braaf over publiek-private samenwerking, maar de kans dat het bedrijfsleven er geld in stopt, is vrijwel nihil. Dat betekent dat het Rijk de bulk van de kosten moet dragen. In ruil daarvoor wil Den Haag graag dat Amsterdam zijn havenbedrijf verzelfstandigt, zodat het Rijk er een aandeel in kan nemen en zodoende kan meeprofiteren van zijn investering. De voorstanders stellen dat we niet bang hoeven te zijn voor kostenoverschrijdingen, zoals bij de HSL, Betuwelijn, de Haagse tramtunnel of de Noord/Zuidlijn. Er worden beproefde technieken gebruikt waar geen onbekende risico's aan vast zitten. Dat klinkt plausibel, maar het verhaal dat er geen extra risico's zijn, heeft de belastingbetaler bij aanvang van grote projecten al vaker gehoord. *Groundhog Day.*

De stemming in de Kamer is er nu een van doorpakken en handen-uit-de-mouwen. Toch valt te hopen dat ook de saaie boekhouders gehoord worden. De bouw van de sluis als middel tegen de crisis is in ieder geval een slecht argument. Zelfs als de plannen morgen rond zouden zijn, begint de daadwerkelijke bouw pas over een paar jaar: veel te laat om nog iets tegen de recessie te kunnen doen.

Uitstel heeft nog een paar belangrijke voordelen. Het is nu vrijwel onmogelijk te voorspellen hoe belangrijk kolen en benzine zullen blijven en hoeveel ruimte de Amsterdamse haven daarvoor nodig heeft. Over tien of twintig jaar weten we veel beter hoe onze energievoorziening eruit zal zien. Bovendien heeft het Rijk net miljarden geïnvesteerd in de Betuwelijn en de Tweede Maasvlakte. Rotterdam – en daarmee Nederland – kan dus weer even vooruit. Er is niets op tegen om gewoon eerst eens even een paar jaar te kijken of dat genoeg is. |

Boze betogers belagen het CPN-bolwerk Felix Meritis in Amsterdam na de Russische inval in Hongarije in 1956

ROOD GEVAAR

Nog maar kort geleden was niet het terrorisme maar het communisme het grootste kwaad dat ons zou kunnen bedreigen. In het boek *De Russen komen!* beschrijft *HP/De Tijd*-redacteur Mark Traa hoe de Nederlandse overheid het land voorbereidde op een Derde Wereldoorlog. De BVD volgde niet alleen de CPN, maar ook dienstweigeraars, Jehova's Getuigen en zelfs de onkreukbare historicus Loe de Jong. | *door Mark Traa*

In Nederland gaat de meeste inspanning van de Binnenlandse Veiligheids Dienst (BVD) op aan het monitoren van communisten. Die zijn een stuk makkelijker op te sporen dan Russische spionnen: ze zijn in de meeste gevallen namelijk lid van de Communistische Partij Nederland, de CPN. De gangen van die partij worden zeer nauwgezet nagegaan. De BVD spelt de communistische krant *De Waarheid*, volgt de partijtop op de voet en infiltreert in afdelingen en sympathiserende organisaties in het hele land. Woningen van partijbonzen worden afgeluisterd en doorzocht, hele administraties worden stiekem gekopieerd. Van vrijwel alle bijeenkomsten van de partij wordt verslag gedaan door BVD-agenten die noteren wie de sprekers zijn, wat de strekking van hun betoog is en hoe het publiek reageert. Of het nu een massabijeenkomst met honderden leden in Amsterdam is, of een besloten vergadering van enkele tientallen leden in de provincie: de BVD is erbij – incognito uiteraard. Op 7 november 1949 wordt een herdenking van de Russische revolutie gehouden in Veendam. "Daar er slechts veertien personen opgekomen waren, maakte men geen gebruik van de zaal, maar werd een onderonsje gehouden in de garderobe," lezen we in het weekoverzicht dat de BVD vult met verslagen van dergelijke evenementen.

Gelukkig hoeven er niet alleen gortdroge vergaderingen met communistische retoriek te worden bezocht. In de jaren zestig wordt er elk jaar één BVD'er – misschien wel meer – aangewezen die mee mag met de 'protestfietstocht Volkel-Soesterberg-Amsterdam', georganiseerd door communistische jongeren. In het verslag van de tocht van 1964 wordt vastgesteld dat de animo dat jaar is tegengevallen: er gaan in Volkel 445 fietsers van start; een jaar eerder waren het er nog 589. "De belangstelling van het publiek was evenals vorige jaren vrijwel te verwaarlozen," aldus de BVD-rapporteur. "Onder de deelnemers heerste ondanks het fraaie weer geen enthousiaste stemming. De eerste twee dagen werden onderweg nagenoeg geen spreekkoren aangeheven. Toen op Pinkstermaandag het eind van de tocht in zicht kwam, werd men wat enthousiaster. Over het geheel genomen maakte de tocht een matte indruk."

Het is natuurlijk essentieel om de belangrijkste leden van de CPN goed in beeld te krijgen, en om eventuele accentverschuivingen in hun opvattingen te bespeuren. Hoe strak lopen de Nederlandse communisten aan de band van Moskou? Zeker in de begintijd van de CPN bestaat daar geen misverstand over. "De bescherming van de menselijke persoonlijkheid in de Sovjet-Unie," zo citeert een BVD-agent het CPN-Tweede-Kamerlid Henk Gortzak tijdens een bijeenkomst in 1949, "is beter geregeld dan in welk land ter wereld ook. Deze bescherming is in de grondwet vastgelegd en overtreding wordt met de zwaarste straffen bedreigd. (–) Doordat wij ons verbonden voelen met de grote Stalin en de Sovjet-republieken, zullen wij de dag beleven waarop het socialisme ook hier zal zegevieren."

Maar niet alleen het gestaalde partijkader kan zich verheugen in de belangstelling van de BVD. Het is natuurlijk van belang te weten hoe groot de aanhang van de CPN is. Plaatselijke inlichtingendiensten, verbonden aan de politie, houden daarom nauwgezet bij welke burgers communistische sympathieën hebben. Een bezoek aan een communistische manifestatie of een abonnement op *De Waarheid* zijn voldoende om terecht te komen in een aparte administratie. Behalve de gewone persoonsgegevens wordt de affiniteit met het communisme aangetekend. Zo wordt in december 1953 van Nicolaas van den Bosch, kantoorbediende uit Oostzaan, genoteerd: "Is vermoedelijk lid van de CPN afdeling Oostzaan. Hij is vrijpostig en brutaal in zijn optreden en moet als een actief communist worden beschouwd." De Inlichtingendienst Nieuwer Amstel (tot 1964 de naam van Amstelveen) meldt in 1950 over Jan Cornelis Krelage, aannemer/uitvoerder van beroep: "Leest *De Waarheid*. Onevenwichtig figuur." De dienst zegt in totaal 166 personen te hebben geregistreerd. **Er wordt onder meer een aparte lijst geproduceerd met onderwijzend personeel dat communistische sympathieën zou hebben.**

In 1951 wordt een 'ambtenarenverbod' ingesteld: communisten mogen niet in dienst komen van de overheid. De BVD gaat zich bezighouden met antecedentenonderzoek. Buiten de betrokkenen om wordt nagegaan of ze lid zijn van de CPN, van een communistische vakbond of mantelorganisatie, of ooit *De Waarheid* hebben gelezen. Wie te 'rood' is, wordt geweerd uit overheidsdienst. Beroep aantekenen is niet mogelijk, de reden van de blokkade wordt ook niet bekendgemaakt. Het leidt niet tot veel ontslagen, maar menige sollicitatie wordt op deze manier bemoeilijkt. En niet alleen van ambtenaren. De BVD richt zich ook op medewerkers van zogeheten vitale bedrijven: bedrijven die in een (dreigende) oorlogssituatie van wezenlijk belang zijn voor het functioneren van het land. De afdeling Inwendige Veiligheid van de Commissie Algemene Verdedigingsvoorbereiding drukt het in 1957 zó uit: "Minder betrouwbare elementen die reeds in een kwetsbare functie werkzaam zijn, dienen van hun post te worden ontheven. (–) De afdeling ontveinst zich geenszins dat een 'politiek' ontslag een diep ingrijpende maatregel is, doch de bescherming van de belangen die hier op het spel staan, nopen naar haar oordeel hiertoe."

En zo zoekt de BVD naar rotte appels in grote organisaties en bedrijven. De oogst is niet altijd even groot. Personeelsonderzoek bij de Brabantse energiemaatschappij PNEM wijst volgens een ongedateerd rapport uit dat 'er op een aantal van ruim twaalfhonderd personeelsleden thans slechts twee zijn, die onder buitengewone omstandigheden uit vitale en kwetsbare delen van het bedrijf geweerd moeten worden'. Als de Groningse Commissaris der Koningin in april 1952 onderzoek laat doen naar de antecedenten van medewerkers van provinciale diensten, komt hij echter tot heel ▸

ANDRE VAN DEN HEUVEL

andere uitkomsten: enkele pagina's vol namen van werknemers die speciale aandacht verdienen. De meesten omdat ze lid zijn van de CPN of van een communistische vakbond, of *De Waarheid* lezen – of hébben gelezen. Maar lang niet allemaal zijn ze *hardcore* communist: stratenmaker Abraham de Haan van het provinciale havenbedrijf staat op de lijst omdat hij ergens zijn handtekening heeft gezet tegen de herbewapening van Duitsland. Brugwachter Albert Kuiper uit Sappemeer is ook genoteerd, want 'hij behoort tot de uiterst linkse groep van de PvdA'. Mevrouw Bakema-Kuiper, werkzaam bij de provinciale Keuringsdienst van Waren, woont op een adres in Groningen dat 'in 1948 slaapgelegenheid was voor congressanten van een niet doorgegaan EVC-congres' (de EVC is een communistische vakbond). Over grondwerker Berend Prijt uit Scheemda, in dienst van een aannemer die wel eens wordt ingehuurd door het provinciale elektriciteitsbedrijf, wordt vermeld: "Lid geweest van de CPN. Thans is hij nog lezer van dagblad *De Waarheid*. Hij staat als zeer onbetrouwbaar bekend." **Wie mocht denken dat er begin jaren vijftig alleen in de Verenigde Staten – met name door senator Joseph McCarthy – wordt gejaagd op alles wat naar communisme riekt, heeft het dus mis.**

Het zijn overigens niet alleen communisten en hun mantelorganisaties die de aandacht hebben van de BVD. Bijeenkomsten van alle mogelijke bewegingen worden bezocht, van oud-verzetsstrijders tot dienstweigeraars en vrijdenkers. En ook Jehova's Getuigen en andere religieuze groepen worden 'besnuffeld' op hun staatsgevaarlijkheid. Jarenlang krijgen verslagen van bijeenkomsten van Jehova's Getuigen een plaatsje in de BVD-rapportages. Het is geen onverdeeld genoegen voor de agenten die erheen moeten. In april 1946 spreekt ene H. Poot voor 250 Jehova's Getuigen in Meppel. "De spreker, een zeer onontwikkeld man, hield een onsamenhangende rede, doorspekt met bijbelteksten," aldus het verslag. In augustus 1950 stuurt de Friese Commissaris der Koningin een brief naar de burgemeesters in zijn provincie. Hij heeft de BVD gevraagd of de Jehova's Getuigen vallen onder de politiek extremistische groeperingen. Dat blijkt niet zo te zijn: volgens BVD-directeur Einthoven is het een volkomen apolitieke organisatie, en dat bericht geeft de commissaris door. Toch wordt een lidmaatschap nog een hele poos beschouwd als vermeldenswaard. In december 1953 noteert de plaatselijke inlichtingendienst dat Pieter Rep uit Oostzaan, weduwnaar zonder beroep, als Jehovah's Getuige 'colporteert met *De Wachttoren*'.

ANP

Loe de Jong als 25-jarige

Ook bekende Nederlanders komen in het vizier van de BVD. Eind jaren veertig geldt dat voor Loe de Jong, directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD) en later auteur van de monumentale *Geschiedenis van het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*. Dát hij op enig moment omstreden was wegens vermeende communistische sympathieën, is later bekend geworden. Maar uit documenten van inlichtingendiensten uit die tijd blijkt nu pas hoe ver de naspeuringen gingen. De historicus, die dan al enige tijd in dienst is bij het RIOD, wordt geruime tijd van zéér nabij gevolgd in zijn doen en laten.

Meneer en mevrouw De Jong zijn in de meest letterlijke zin gevolgd in hun dagelijkse doen en laten

Zo schrijven de BVD en de Inlichtingendienst Amsterdam in een rapportage van 11 november 1949 dat De Jong, aangeduid als 'chef Bureau Oorlogsdocumentatie', meerdere malen naar het buitenland is gereisd. Hij bezocht daarbij onder andere de Russische zone in Duitsland. "Na terugkeer van een zijner reizen belde bij vanuit zijn woning iemand op, die hij met professor aansprak (vermoed wordt dat dit professor Sillevis Smit is, doch dit staat niet vast) aan wie hij meedeelde dat hij ook prima andere contacten had gelegd dan voor het Bureau, doch dat hij daarover telefonisch niet kon uitweiden maar dat hij dat later nog weleens zou bespreken." Met zoveel woorden geven de geheime diensten hier aan dat ze De Jong hebben afgeluisterd.

In de rapportage staan meer zaken die voor de BVD kennelijk het noteren waard zijn. "In het gezin worden *Het Parool*, *Vrij Nederland* en de *Vrije Katheder* gelezen." *Vrije Katheder* is een voormalig communistisch verzetsblad dat een podium vormt voor linkse intellectuelen en kunstenaars. Maar de observaties gaan verder. "Mevrouw De Jong zei onlangs tegen een dame dat zij 'roder dan rood' waren en dat ook iedereen die bij hen in huis kwam dit was, en dat deze allen 'achter haar man stonden'." Het kan niet anders of meneer en mevrouw De Jong zijn in de meest letterlijke zin gevolgd in hun dagelijkse doen en laten.

Dat blijkt ook uit een brief die de Gemeentepolitie Nieuwer Amstel op 28 november 1949 verstuurt aan de Inlichtingendienst Amsterdam. Er staat: "Op zaterdag 26 november 1949 is ten huize van drs. Louis de Jong een bijeenkomst gehouden, alwaar De Jong een causerie zou houden over zijn buitenlandse reizen. Een viertal personen werden per auto, GZ-97269, afgegeven aan J. Presser, Maasstraat 150-I te Amsterdam, naar bedoelde woning vervoerd, terwijl een tweetal dames per Amsterdamse taxi No. 641, gekenmerkt GX-5084, werden gebracht.

(–) In verband met vorenstaande zou ik graag vernemen hoe J. Presser, voornoemd, en indien uit de rittenkaart van de taxi zou kunnen blijken wie de per taxi vervoerde dames zijn, te uwert voornamelijk op politiek gebied bekend staan."

Het antwoord volgt drie weken later. Op de bijeenkomst ten huize van De Jong waren in totaal veertien personen aanwezig, meldt de inlichtingendienst. Presser, een bekende historicus, blijkt lid van de Vereniging Nederland-USSR en is geabonneerd op verschillende Russische dagbladen en tijdschriften. En dan is er nóg een detail te vermelden: "De Jong heeft zich de laatste weken opvallend veel nieuw meubilair aangeschaft, vermoedelijk tot een bedrag van ruim ƒ3000, terwijl betrekkelijk kort geleden een deurwaarder dreigde het meubilair te zullen verkopen wegens huishuurschuld." Mevrouw De Jong zou dit hebben verklaard uit een belastingmeevaller, maar van de huishoudelijke hulp van het gezin hebben informanten vernomen dat de meubels zijn betaald met geld dat De Jong ontving voor zijn optredens in het buitenland.

Het is niet bekend of de observaties van de familie De Jong leiden tot een verhelderend gesprek, laat staan een berisping. De historicus heeft in de jaren dertig wel blijk gegeven van een pro-Sovjethouding, maar wordt later nooit op communistische sympathieën betrapt; hij wordt zelfs gerekend tot de rechterflank van de PvdA. Het is onwaarschijnlijk dat hij ooit heeft geweten hoe ver de bemoeienis van de inlichtingendiensten ging. Hij zou het ongetwijfeld niet hebben gewaardeerd dat dezelfde regering die hem benoemde bij het RIOD en later de opdracht verstrekte tot het schrijven van zijn levenswerk, zijn privéleven begluurde en afluisterde.

Behalve Sovjetspionnen en vaderlandse communisten zijn er meer groeperingen die de weerbaarheid van het Nederlandse volk zouden kunnen ondermijnen. Extreem-rechts wordt in de gaten gehouden, maar de aandacht richt zich vooral op pacifistisch extreem-links. Zo zijn er de dienstweigeraars. Gewetensbezwaarde anti-militaristen worden aanvankelijk zonder meer opgesloten; in het Groningse Veenhuizen wordt er een speciaal gebouw voor ingericht. Begin jaren zestig kunnen gewetensbezwaren bij wet worden erkend, en wordt er vervangende

dienstplicht aangeboden. Wie ook daaraan niet wil meewerken, gaat als totaalweigeraar de gevangenis in.

Vanuit linkse kringen wordt jarenlang volop actie gevoerd tegen de dienstplicht, tegen deelname aan oorlogen, tegen het gebruik van kernwapens en tegen militarisme in het algemeen. De legertop wil natuurlijk niet dat deze acties het moreel van de bevolking en zéker niet van de troepen ondermijnen. Daarom worden er (ongedateerde, maar waarschijnlijk uit de jaren zestig afkomstige) richtlijnen opgesteld: wat te doen wanneer er 'propaganda- of verzetsacties' worden gehouden op of nabij militaire terreinen? Elke commandant moet ervan doordrongen zijn dat die acties 'zeer onverwacht' kunnen optreden, waardoor ze 'onmiddellijk doortastend optreden eisen, teneinde erger te voorkomen'. Hij moet een duidelijk dienstbevel geven en de 'rebellen' wijzen op de strafrechtelijke gevolgen van het niet opvolgen daarvan. "Nimmer mag men zich tot enig debat of tot onderhandelingen met de onwilligen laten verleiden," aldus de richtlijnen. Een middel om de 'massapsychose' te doorbreken is de individuele aanpak. De commandant 'zal zich daartoe rechtstreeks tot (één voor één) hem eventueel bekende belhamels richten, elk mogelijk bij de naam noemen en hem een dienstbevel geven. Deze wijze van optreden kan leiden tot isolement van de verzetsleider(s)'.

De mogelijke oorlogsinzet en de opslag van tactische nucleaire wapens door Nederlandse troepen in de jaren vijftig leiden in die tijd nauwelijks tot verzet. De komst van kruisvluchtwapens naar Nederland en de ontwikkeling van de neutronenbom, tientallen jaren later, des te meer. In het laatste decennium van de Koude Oorlog doet de antikernwapenbeweging stevig van zich spreken met massale demonstraties. Ook die beweging geniet de warme belangstelling van de veiligheidsdiensten, vooral bij gelegenheden waarbij communisten een rol spelen – of waarbij dat wordt vermoed. De BVD heeft geen toestemming van de verantwoordelijke minister om de vredesbeweging te volgen, maar doet dat toch. Een organisatie als het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) wordt stevig op de hielen gezeten, zou oud-secretaris Mient Jan Faber later in een boek melden. Hij ontvangt een tip dat schoonmakers de papiermanden op de IKV-burelen na werktijd linea recta naar de BVD brengen, waar ze worden doorzocht. Faber ontslaat de schoonmakers op staande voet.

En zo dansten de spionnen en hun 'slachtoffers' gedurende de hele Koude Oorlog om elkaar heen. **Het zal nooit precies duidelijk worden hoeveel Russische gluurders de BVD over het hoofd heeft gezien.** In de archieven in Moskou zullen hun verslagen liggen te verstoffen. Het is moeilijk te zeggen of de Koude Oorlog door alle spionage-activiteiten grimmiger is geworden of juist niet. Wanneer de BVD geen enkel inkijkje had kunnen krijgen in de CPN was de angst voor het communisme in Nederland misschien wel groter geweest. De beweging was echter allerminst een *black box* voor de veiligheidsdienst, en dat was ongetwijfeld ook een geruststellend idee: grote verrassingen van een vijfde colonne waren niet te verwachten. In de loop der jaren slonk de aanhang van de CPN, totdat de partij uiteindelijk in 1989 opging in GroenLinks. De belangrijkste vijand voor de veiligheidsdiensten was daarmee verdampt. Op 11 september 2001 zouden nieuwe en veel ongrijpbaarder tegenstanders van zich laten horen. |

De Russen komen! – Nederland in de Koude Oorlog. Verschijnt deze week bij Atheneaum–Polak & Van Gennep. €18,90. Ook verkrijgbaar via www.ako.nl.
Het boek is genomineerd voor de Grote Geschiedenis Prijs 2009.

ZELF PORTRET

Een wekelijkse serie vragen, gebaseerd op de beroemde *questionnaire* van Marcel Proust

Barry Madlener

Barry Madlener (Leiden, 1969) is sinds 2006 lid van de Tweede Kamer voor de PVV. In juni was hij voor de partij lijsttrekker tijdens de Europese verkiezingen. In het najaar gaat hij de PVV-fractie leiden in het Europees Parlement.
door Martin Bons, foto Jos Lammers

Wat is uw huidige gemoedstoestand?
Rustig, ontspannen.

Wie zijn uw helden?
Pim Fortuyn en Geert Wilders; om hun moed en lef.

Aan wie ergert u zich?
Aan Klaas de Vries, Ad Melkert en Hans Dijkstal: nietszeggende politici.

Lijkt u op uw vader?
Ja, steeds meer. Rust uitstralen, niet in paniek raken, met verstand handelen: ik ben het aan het leren. Het gaat elke week beter.

Wat is uw grootste angst?
Bloed prikken. Afscheid nemen. En ik heb een milde vliegangst.

Wat zijn uw dagdromen?
Ik zou ooit een gezin met kinderen willen.

Bidt u weleens?
Nee, vroeger op school wel, maar ik wist nooit tegen wie ik het had. Ik vond en vind dat we zo veel aan God vragen en zo weinig doen. Laten we eerst eens beginnen daar verandering in te brengen.

Heeft u ooit een mystieke ervaring gehad?
Daar geloof ik niet in. Van een heks en bedriegster als Jomanda moet ik niets hebben.

Bent u aantrekkelijk?
Soms, als ik in een goede bui ben. Mijn humor, cynisme en het feit dat ik mezelf niet al te serieus neem, zijn kenmerken die wellicht aantrekkelijk zijn in mij.

Wat is uw definitie van geluk?
De afwezigheid van angst.

Waar schaamt u zich voor?
Ik ben verlegen, maar ik schaam mij niet, omdat ik verantwoordelijkheid neem in het leven.

Bent u monogaam?
Ik ben behoorlijk monogaam.

Als u iets aan uzelf zou kunnen veranderen, wat zou dat dan zijn?
Ik heb reumatische klachten; die zou ik wel opgelost willen zien.

Wanneer heeft u voor het laatst gehuild?
In 2003, toen mijn vader overleed. En ik vermijd televisiebeelden van Pim Fortuyn. Daar kan ik niet naar kijken, dan schiet ik elke keer vol.

Lijkt u op uw vrienden?
Ja, ze hebben allen een klein stukje van mezelf. Ik heb vooral vrienden van de middelbare school, waar ik mijn verleden mee deel.

Wie is uw grootste liefde?
Mijn vriendin, zij is Kroatische. Bij Leefbaar Rotterdam hadden de meeste partijgenoten een buitenlandse partner, en dat zie ik nu bij de PVV weer. Ik heb me weleens afgevraagd of het toeval is. Ik denk van wel.

Hoe moedig bent u?
Vroeger ging ik niet opzij, voor niemand, maar dat was niet verstandig. Moedig vond ik mensen die voor een grote groep kunnen spreken; nu moet ik het zelf doen. Het gaat me steeds beter af, maar volle zalen en camera's: ik geniet er nog steeds niet van.

Van wie heeft u het meest geleerd?
Van mezelf. Door te observeren, door mijn aangeboren nieuwsgierigheid; ik ben een autodidact.

Wat is uw grootste ondeugd?
Ik kan plagerig zijn, uitdagen, pesten. Maakt niet uit wie ik voor me heb.

Wanneer was u het gelukkigst?
Tijdens mijn jeugd; de beschermde omgeving, de onbezorgdheid, eerder van school omdat er een les uitviel, dan in het zonnetje naar huis fietsen, knutselen aan mijn modelvliegtuig, hangen met vriendjes in de boomgaard.

Wat is de beste plek om te wonen?
Ik ben makelaar geweest; ik heb gezien dat de plek niet uitmaakt, maar dat een huis een thuis moet zijn, een veilige plek, waar je niet alleen bent.

Waaraan bent u het meest gehecht?
Aan de auto; als vervoermiddel; die staat voor vrijheid.

Barry Madlener (midden voor)

Welke eigenschap waardeert u in een man?
Dezelfde als in een vrouw: het nemen van verantwoordelijkheid. Ik ben wel een typische man: ik houd van auto's, vrouwen en ben gek op vissen, iets wat vrijwel alleen mannen doen.

Gelooft u in God?
Nee, ik geloof in De Natuur en Het Leven; er is hierna niets meer.

Welk leed heeft u anderen berokkend?
Ik zou het heel vervelend vinden als ik dat ooit gedaan zou hebben, en zou het direct goed willen maken.

Wat is uw grootste mislukking?
Ik heb ooit een certificatie voor makelaars willen opzetten, daar heb ik veel tijd en energie in gestoken, maar ik kreeg het niet van de grond.

Wie hoopt u nooit meer terug te zien?
Volkert van der Graaf. Hij heeft leed berokkend. Toch zou ik hem nog één vraag willen stellen: waarom? Ik heb er nooit een antwoord op gekregen.

Hoe is ongeluk te vermijden?
Door het goede te zien. Ik heb veel vertrouwen in mijn medemens; in wantrouwen zou ik niet kunnen en willen leven.

Hoe ontspant u zich?
Op het strand, bij de zee, door te tuinieren, door vogels en vlinders te kijken.

Wat is uw devies?
Leer, vertrouw en overwin de angst. |

Volgende keer:
Mohammed Mohandis

De geschiedenis volgens Schilp

'Zijn' Nationaal Historisch Museum moet nog gebouwd worden en nu al is er bonje. Directeur Erik Schilp is bepaald niet onomstreden. De een vindt hem autoritair en intimiderend, de ander roemt hem om de creatieve manier waarop hij heden en verleden met elkaar verbindt.

door Sandra Jongenelen

'Hij biedt geen ruimte aan anderen, verliest het gevoel voor verhoudingen en plaatst zich buiten de context," zegt Kees van Twist, directeur van het Groninger Museum, die eerder met hem samenwerkte. "Dat zie je nu ook bij het Nationaal Historisch Museum. Ook daar heeft hij het kader van de politiek niet gerespecteerd."

Van Twist doelt op de commotie over de locatie van het Nationaal Historisch Museum (NHM). Terwijl de Tweede Kamer groen licht gaf voor de bouw van een museum naast het Arnhemse Openluchtmuseum, kwam Schilp met een nieuwe plek: nabij de John Frostbrug. Minister Ronald Plasterk van Cultuur steunde dat initiatief in het centrum van de stad, maar de Kamer floot hem half juni terug. Het NHM verrijst zoals eerder afgesproken in de bossen, en niet aan de rivier. Over de definitieve motie zou de Kamer deze week stemmen.

De plek van het nieuw te bouwen NHM leidde de afgelopen maanden tot felle discussies. Ook was er kritiek op de inhoud. Schilp en inhoudelijk directeur Valentijn Byvank willen de vaderlandse geschiedenis thematisch presenteren, en niet chronologisch aan de hand van een canon, zoals de Kamer in gedachten had.

Voor- en tegenstanders buitelden over elkaar heen. Frits van Oostrom – geestelijk vader van de canon waarin de Nederlandse geschiedenis aan de hand van vijftig vensters wordt behandeld – ziet de aanpak van de directie wel zitten. De canon is een inspiratiebron, geen museaal concept. Jan Marijnissen (SP), die samen met Maxime Verhagen (CDA) te boek staat als initiatiefnemer van het NHM, spreekt van een postmoderne hutspot.

Tijd om Erik Schilp (1967) eens wat nader onder de loep te nemen. Wie is de man die de gemoederen zo heftig in beweging weet te brengen? Hoe typeren (ex-)medewerkers hem? Voordat hij aan deze klus begon, was hij bij het grote publiek vrijwel onbekend. Ook binnen de museumwereld geldt hij als nieuwkomer. Tot drie jaar geleden was museumland voor hem nog terra incognita.

Schilp studeerde wijsbegeerte en Nederlands, werkte onder andere bij de Universiteit Leiden en was directeur van het Diaghilev Festival in Groningen. Op het moment dat hij voor het NHM werd gevraagd, was hij nog geen drie jaar directeur van het Zuiderzeemuseum. Die instelling besteedde vóór Schilps komst louter aandacht aan de geschiedenis rond de voormalige Zuiderzee, van walvisvaart tot aan VOC en historische boten.

Het Zuiderzeemuseum bestaat uit een museumgebouw in Enkhuizen en een verderop gelegen terrein waar ruim honderd

BERRY STOKVIS / HH

Erik Schilp (r.) met minister Plasterk in het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen

huisjes van begin vorige eeuw een beeld van vroeger oproepen. Denk daarbij aan visserswoninkjes, een Ot- en Sienschool en een palingrokerij. Museummedewerkers laten oude ambachten zien. Bij de touwslagerij mogen kinderen een fraai touw 'slaan'. Elders maakt een kuiper vaten.

Bij zijn aantreden kreeg Schilp opdracht het Zuiderzeemuseum op te schudden en te vernieuwen. Vanuit het adagium 'het verleden begint pas te herleven aan de hand van het heden' voegde hij hedendaagse kunst en design toe. Er kwamen klompen met stilettohakken van het modeduo Viktor & Rolf. Maar ook hedendaags vlechtwerk, gemaakt door de enige Nederlandse vrouw die het ambacht van vlechten met wilgentenen nog beheerst. Kunstenaar Joep van Lieshout zette een plastic *mobile home* neer, als hedendaagse variant van de historische panden.

Parallel aan de inhoudelijke vernieuwingen pakte Schilp de organisatie aan. "Onder de driehonderd medewerkers heerste een anarchistische sfeer," herinnert hij zich. "Ze bepaalden alles zelf wel, inclusief het beleid." Zijn maatregelen leidden tot stevige discussies binnen de OR. De gemoederen liepen zelfs zo hoog op dat de voltallige ondernemingsraad binnen een jaar na Schilps aantreden opstapte. "Er viel niet met dé man samen te werken," zegt de voormalige vicevoorzitter van de OR. "Hij heeft een autoritaire structuur en wil met niks en niemand te maken hebben."

De inmiddels ex-medewerker stond een aantal keren de lokale pers te woord, maar verkiest nu de anonimiteit. "Ik herinner me dat de pensioengelden aan de orde waren. Mijn collega in de OR had bij een pensioenfonds gewerkt. Schilp hoefde ons geen knollen voor citroenen te verkopen, maar hij duldde niet dat we een professioneel weerwoord hadden. Wat Schilp zei, was waar. Wat zeurde die OR nou toch." Schilp heeft een andere versie. "Ruim zeventig medewerkers hadden jaren geen pensioenopbouw genoten. Dat heb ik opgelost, ondersteund door juristen van de Vereniging Rijksgesubsidieerde Musea."

De voormalige vicevoorzitter heeft sterke aanwijzingen dat onder Schilps directoraat met de bezoekerscijfers werd geknoeid, zegt hij. **"Iedereen die binnenkwam, werd als bezoeker geregistreerd; óók bruiloftsgasten, óók leden van de Rotary die wekelijks in het museum vergaderden.** Zelfs medewerkers die 's avonds een bijeenkomst in het museum hadden, werden als evenement geboekt." Hetty Kappelhof, voormalig gids en educatiemedewerker, bevestigt dat. "Kassamedewerkers zeggen dat er vorig jaar 200.000 betalende bezoekers zijn geweest in plaats van de 245.000 en eerst 265.000 waar Schilp steeds over sprak. Hij heeft er vijftigduizend bij gefabuleerd." Verscheidene bronnen onderschrijven de aantijgingen, maar de voorzitter van de Raad van Toezicht van het Zuiderzeemuseum, J.P.E. Teding van Berkhout, ontkent. "Dat kunnen we staven met een rapport, ondertekend door KPMG."

De vroegere vicevoorzitter van de OR werkte zeven jaar als acteur op 'het eiland Urk', een deel van het buitenmuseum waar de tijd honderd jaar is teruggezet. "We zetten bezoekers op het verkeerde been doordat we net deden alsof we in 1905 leefden. Het was de topper van het museum, maar Schilp probeerde het om zeep te helpen. Voor dat soort toneelstukjes ga je maar naar de Efteling, vond hij. Het is hier toch geen Disney?" Maar volgens de directeur werd in de '*living history*' het verleden te mooi voorgesteld, zonder stank, honger en rotte tanden.

Met die opvatting stond hij lijnrecht tegenover Jaap Kerkhoven, een conservator die vijf jaar bij het museum werkte en ook de laan uit werd gestuurd. Hij is bereid te praten, mits het over de inhoud gaat. "De crux lag met Schilp altijd bij verhoudingen en nooit bij de inhoud. Als we in de ondernemingsraad iets vroegen, zo out *of the blue*, was hij royaal in zijn reactie en dan was het snel voor elkaar. Maar als er binnen de kaders van de wet over zijn eigen voornemens moest worden overlegd, was alles onbespreekbaar. Hij wilde niet binnen die voorgeschreven procedures wer- ►

ken. Dat weigerde hij pertinent. De ondernemingsraad is daardoor een voortijdige dood gestorven. Bij inhoudelijke museale zaken ging het net zo. Een kanttekening bij zijn plannen werd ingeboekt als blijk van kwade trouw."

Een directeur heeft het recht een geheel andere inhoudelijke koers in te slaan, erkent Kerkhoven. "**De vraag is hoe je moet aankijken tegen de manier van presenteren in een openluchtmuseum. De huisjes met de acteurs vond hij bullshit en kneuterig**, terwijl een openluchtmuseum juist op die manier moet prikkelen. Denk aan het Groene Kruisgebouw in het Openluchtmuseum in Arnhem. Daar ruik je kamfer, er is babygehuil en een belerend praatje over rust, reinheid en regelmaat. Dat appelleert direct aan de jaren vijftig." De ex-conservator benadrukt dat hij niet bij voorbaat tegen de moderne kunst is die Schilp het museum in loodste. "De verknoping van heden en verleden kan best leuk zijn, maar de nuance ontbrak volledig."

Dat vindt ook voormalig gids Kappelhof, die na een officiële waarschuwing moest vertrekken, een ontslag waarvoor zij een vergoeding kreeg die veel hoger was dan de kantonrechtersformule. "Moderne kunst en mode kunnen zeker iets toevoegen, maar nu is er niets anders. Van maart tot november staat het binnenmuseum in het teken van de modetentoonstelling *Gejaagd door de wind*. Alleen de historische boten zijn er nog.

"De geschiedenis van de Zuiderzee, de VOC, de walvisvangst en de gevolgen van de komst van de Afsluitdijk – alles is verdwenen. De man heeft totaal geen affiniteit met geschiedenis. Hij is dol op mode. Op zijn visitekaartje staat zelfs dat hij zich laat kleden door Francisco van Benthum, een bekend modeontwerper."

De ontslagen museummedewerkers staan niet alleen in hun kritiek. Het *Historisch Nieuwsblad*, dat een test ontwikkelde om historische musea te keuren, gaf het Zuiderzeemuseum een vier als rapportcijfer. De conclusie: het buitenmuseum biedt veel historische informatie, maar is vervallen en achterhaald. Het binnenmuseum glimt, maar heeft niets te zeggen.

Schokkend vond Kappelhof het dedain waarmee Schilp over zijn voorganger en directeuren van andere musea sprak. "Meerdere keren heeft hij gezegd: 'Er komt een stel lijken langs.'" Schilp ontkent dat. "Ik heb mevrouw Kappelhof nooit ontmoet. Ik

'De man heeft totaal geen affiniteit met geschiedenis; hij is dol op mode'

ben een zeer loyaal lid van de Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea en heb veel respect voor mijn collega's."

Kappelhof merkte verder dat Schilp niet tegen kritiek kon. "In interviews stelde hij telkens dat je je hoofd boven het maaiveld moet uitsteken, maar deed je dat zelf, dan kon je vertrekken." In de woorden van de voormalige vicevoorzitter van de OR: "Hoe durfden we te twijfelen aan de directeur? Als grapje zeiden wij weleens: 'Zijn enige affiniteit met Urk in 1905 en de levende geschiedenis zijn de arbeidsverhoudingen uit die tijd. Hij is een regent van de slechtste soort."

Kees van Twist, directeur van het Groninger Museum, herkent dat beeld wel. Hij trok Schilp aan als directeur van het Diaghilev Festival in 2004 en 2005. Schilp coördineerde het project en was verantwoordelijk voor de optredens van internationale dans- en muziekgezelschappen. Het festival verliep succesvol, maar over de financiële afwikkeling met de Russen ontstond een verschil van mening.

Van Twist, in de hoedanigheid van voorzitter van het festival, vond dat de Russen betaald moesten worden. Schilp en de penningmeester van het festivalbestuur waren het daar niet mee eens. Een ingeschakelde advocaat gaf Van Twist gelijk, maar Schilp twijfelt aan zijn onpartijdigheid. De jurist zat in de Raad van Toezicht van het Groninger Museum.

Vier jaar later spreekt Van Twist over Schilp als een in potentie groot talent met enorme ambities. "Toen ik hem benaderde, wilde hij gelijk directeur worden. Dat tekent hem. Maar hij struikelt over zijn ambities. Dan wordt hij driftig, geeft anderen geen ruimte en verliest het gevoel voor relaties. Dat zie je nu ook bij het NHM. Respecteer je de discussie waaruit het NHM is voortgekomen? Heb je oog voor het kader?"

Van Twist trekt een vergelijking met het Zuiderzeemuseum. "Het is heel spannend moderne kunst toe te voegen, maar je moet weten in welke context je opereert. Het museum is met een bedoeling ontstaan. Dat kan je niet zomaar weggooien. Ben je geïnteresseerd in mode en design, ga daar dan in werken of begin een café."

Heeft Schilp het Zuiderzeemuseum verkwanseld en in verwarring achtergelaten,

De plaats waar het NHM oorspronkelijk zou komen, bij het Openluchtmuseum in Arnhem...

MARCEL ANTONISSE / ANP

zoals critici menen? Kan hij niet met mensen omgaan? Helemaal niet, reageert Raad van Toezicht-voorzitter Teding van Berkhout. "Erik is een geweldig enthousiaste manager die grote en zware projecten aanpakt. Zijn gave is dat hij uit niets iets kan maken. Hij heeft de organisatie op moderne leest geschoeid en enorm veel sponsorgeld binnengebracht. De BankGiroLoterij geeft 2,5 miljoen euro in vijf jaar."

Over dat laatste zijn vriend en vijand het eens. De ex-educatiemedewerker: "Hij kan goed fondsen aanboren en weet uitstekend publiciteit te genereren." De voormalige vicevoorzitter van de OR: "Hij is uitmuntend in staat zijn eigen ideeën te verwezenlijken. Het is alleen de vraag: verwezenlijkt hij wat de politiek wil?"

Een sterke initiator, zo noemt Pien Harms, directeur operationele zaken van het Zuiderzeemuseum, haar voormalige baas. Ze ontmoette hem in de jaren negentig in Leiden, waar ze in hetzelfde gebouw werkten. Daarna haalde Schilp haar naar het Diaghilev Festival, waarvoor ze tien maanden de marketing en ticketing deed.

Later attendeerde hij haar op de vacature bij het Zuiderzeemuseum. De kritiek op Schilps manier van leiding geven deelt ze niet. "Hij is een manager die motiveert, enthousiasmeert en het beste uit eenieder wil halen. Hij zet duidelijke lijnen uit, denkt drie stappen vooruit en houdt daardoor de vaart en de spirit in het proces."

Anton Kos, die als hoofd collecties en onderzoek bij het Zuiderzeemuseum samen met Schilp het beleid uitstippelde, verwijst negatieve kwalificaties naar de prullenbak. "Erik en ik delen dezelfde manier van leiding geven. Mensen moeten gewoon werken en niet zaniken. Citeer me maar: degenen die nu piepen, deden er vóór de komst van Erik al niet toe, maakten vooral amok en droegen niet of nauwelijks bij aan het succes van het Zuiderzeemuseum."

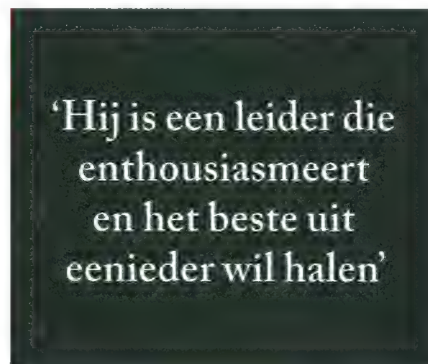
Schilp zegt de kritiek wel te begrijpen. "**Ik heb voor een groot deel de Angelsaksische manier van leiding geven. Die is veel directer dan mensen in Nederland gewend zijn**, en misschien te zakelijk voor de culturele sector. Ik hecht aan intellectuele eerlijkheid. Je hoeft niet altijd op tijd te komen, je kunt thuis werken en een vrije dag opnemen, maar je moet wel een prestatie leveren en afspraken nakomen."

Aanvankelijk was Schilp tegenstander van de komst van het NHM, maar hij weerspreekt dat hij geen affiniteit met geschiedenis heeft. "Op de middelbare school had ik er vaak tienen voor. Ik was een boekenwurm in plaats van een sportkind, die thuis de Winkler Prins overschreef over de Tachtigjarige Oorlog en de Franse Revolutie. Mijn standpunt is dat een museum dat alleen over geschiedenis gaat een dood museum is. Leg een link met het heden en zuig de bezoekers met respect voor het verleden mee."

MARCEL ANTONISSE / ANP

...en de locatie die Erik Schild voor ogen staat, bij de John Frostbrug over de Nederrijn

Ook Kos, die zich als historicus vooral richt op de Middeleeuwen, pleit voor een hedendaagse invalshoek. "Vertel je iets over Urk, dan kun je ook de Lonsdalejongeren van nu laten zien, die hun identiteit ook van hun kledij laten afhangen. Mijn vakgebied moet midden in de samenleving staan." Maar hij maakt zich geen illusies over de manier waarop een groot deel van de buitenwereld tegen het belang van geschiedenis aan kijkt. Ooit had hij tijdens zijn studie een bijbaantje bij Unilever. "Vroeg een collega: 'Waarom studeer je dat eigenlijk? Het is toch allemaal al gebeurd?' Dat relativeerde. Daarom moet je voortdurend verbanden leggen met het heden."

'Hij is een leider die enthousiasmeert en het beste uit eenieder wil halen'

Kos werkte tien jaar in het Zuiderzeemuseum, doet er nog altijd freelance klussen en is bezig te promoveren. Hij meent dat de Tweede Kamer zich vergaloppeert door zich inhoudelijk met het NHM te bemoeien. "De politiek moet de contouren aangeven en het dan loslaten. Ze tikken het Rijksmuseum toch ook niet op de vingers vanwege de diamanten schedel van Damien Hirst?"

Wat moet nu eigenlijk de conclusie zijn? Is Schilp in zijn vorige baan doorgeschoten en toont hij geen respect voor de historie? Loopt het NHM inhoudelijk gevaar? Of maakt hij via de hedendaagse bril het verleden eindelijk interessant? Is hij een creatieve en inspirerende netwerker met vernieuwende ideeën of een dominante potentaat die iedereen de maat neemt? De rondgang langs (ex-)medewerkers van Schilp maakt duidelijk dat de meningen mijlenver uiteen liggen. Elk kamp in het wespennest creëert zijn eigen werkelijkheid, en iedereen lijkt te denken dat hij de waarheid in pacht heeft. Het is te hopen dat die geschiedenis zich bij het NHM niet herhaalt. |

De naam van de anoniem geïnterviewde persoon is bij de redactie bekend.
Dit verhaal is een samenwerking met het tijdschrift Kunstbeeld.

DES TIJDS

Uit de historie van de Haagse Post, De Tijd en HP/De Tijd

1970

Paul McCartney wil volwassen worden

Het nieuws dat Paul McCartney solo ging sloeg in als een bom, aldus de HP. Op de vraag waarom de breuk plaatsvond, antwoordde McCartney: 'Persoonlijke verschillen, zakelijke verschillen, muzikale verschillen. Maar vooral omdat ik mijn tijd liever met mijn gezin doorbreng'

Jaar in het kort

15-01 De Nigeriaanse burgeroorlog komt tot een einde na de capitulatie van de republiek Biafra. **19-02** De Tweede Kamer spreekt zich uit voor het afschaffen van de opkomstplicht bij verkiezingen. **04-03** De Franse onderzeeboot Eurydice lijdt schipbreuk in de Middellandse Zee. 57 opvarenden komen om. **11-04** De Apollo 13 wordt gelanceerd. Na twee dagen ontploft een zuurstoftank waardoor een maanlanding niet meer mogelijk is. **04-05** Tijdens een protest tegen de Vietnamoorlog doodt de Amerikaanse Nationale Garde vier studenten. Nog eens negen raken gewond. **01-06** Paul McCartney maakt bekend dat hij solo verder gaat. **01-07** FC Utrecht wordt opgericht uit een fusie tussen DOS, Velox en USV Elinkwijk. **31-08** Zuid-Molukkers doen een vergeefse poging de Indonesische ambassadeur te ontvoeren. Eén politieagent komt om. **04-09** Salvador Allende wordt gekozen tot president van Chili. **10-10** Britse kolonie Fiji wordt onafhankelijk. **09-11** De Sovjet-Unie lanceert de Luna 17. **03-12** Het Burgosproces tegen zestien Baskische terrorismeverdachten begint.

DE BRIEF

Signalement Uit

(HP no. 31/'70)
Het deed mij zeer veel genoegen in uw redactiekolommen lovende regels over mijn huiskamercafé tegen te komen. Ik geloof dat uw journalist er voortreffelijk in geslaagd is om met een fel realistisch pennetje de sfeer in mijn huiskamer onder woorden te brengen. Hiervoor mijn compliment. Een ding stuit mij echter wel tegen de embonpoint en wel het feit dat uw journalist wat erg gul is geweest met het toebedelen van mijn jaren. Mijn leeftijd is namelijk 29 instede van 40. U begrijpt dat deze vergissing voor mijn cliëntèle als een teleurstelling komt. Misschien kunt u alsnog een en ander in uw kolommen recht zetten. U heeft er nog 11 jaar de tijd voor.

Leo de Tap, Amsterdam

VPRO mág niet weg!

vpro

Toen zat de VPRO nog in zwaar weer, inmiddels zijn ze een erkende omroep met per 1 juni een nieuwe directeur: Lennart van der Meulen, voormalig netmanager van Nederland 2.

Nederland: land naar het hart van John & Yoko

In 1970 constateert *HP*-journalist Cherry Duijns dat het veranderende image van Nederland stromen jonge toeristen naar Nederland lokt. De vraag luidt dan al: Zijn we zo tolerant en '*permissive*' als door buitenlandse kranten wordt voorgesteld? De Amerikaanse psycholoog Lewis R. Goldberg doet ook nog andere constateringen over de Nederlandse identiteit: "Het is zeer Hollands om afgestreken en aldus in waarde gedaalde lucifers in het doosje te bewaren en om aan de binnenkant van de wc-deur een lijstje te prikken met de verjaardagen van familie en kennissen."

Uit een recent onderzoek van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen blijkt dat Duitsers, Britten, Belgen, Amerikanen en Fransen negatief over Nederland denken vanwege het vermeende vrije drugsgebruik. Blijkbaar zijn John Lennons woorden blijven hangen, die in 1970 zei: "(–)Drugs zouden vrijgegeven moeten worden. Het eerste land dat het doet zal fortuin maken. (–) Het is één van de favoriete ideeën van Yoko (Ono, red.)."

10 X TOP IN '70

Sport: Ard Schenk wint het WK schaatsen in Oslo.
Best bekeken tv-programma: *Finale Europa Cup 1* tussen Celtic en Feyenoord met 7.380.000 kijkers.
Revolutionaire bestseller: *Everything you always wanted to know about sex but were afraid to ask* door David Reuben.
Grootste politieke partij: Katholieke Volkspartij (KVP) met 24 zetels.
Europese auto van het jaar: Fiat 128.
Best verkochte album: *Bridge over Troubled Water* van Simon and Garfunkel.
Oscarwinnende film: *Patton.*
Nobelprijs voor de vrede: Norman Borlaug voor zijn bijdragen aan de 'Groene Revolutie'. Deze zorgde dat in Azië de voedselproductie meegroeide met de bevolking.
Modaal inkomen op jaarbasis: 12.250 gulden, ofwel 5559 euro.
Songfestivalwinnaar: Dana met *All Kinds of Everything.*

In juli 1970 luidt het titelverhaal: Stop de bevolkingsgolf. *HP*-journalist Marius Aalders schrijft: "Vroeger dan werd verwacht is in april '70 Nederlands 13 miljoenste gearriveerd. Hartelijk welkom, maar wanneer is het volgende miljoen vol?" De remedie? "Het zal straks een volstrekt normale zaak zijn dat het verwekken van meer dan 3 kinderen strafbaar wordt."

Jim Lovell

NASA

Jim Lovell, de gezagvoerder van de vlucht van de Apollo 13, sprak in 1970 de legendarische woorden: "*Houston, we 've had a problem.*" De voorgenomen tocht naar de maan mislukte omdat een zuurstoftank was ontploft – de maanlander moest terugkeren naar de aarde. Naast de Apollo 13 maakte Jim Lovell ook deel uit van eerdere vluchten met de Gemini 7, Gemini 12 en Apollo 8. Ondanks zijn 7000 vlieguren heeft hij nooit een voet op de maan mogen zetten. Zes jaar na de mislukte ruimtevlucht stapte Lovell opnieuw in een ruimteschip, maar dit keer voor de film *The Man Who Fell to Earth.* En daar bleef het niet bij. In 1995 kroop acteur Tom Hanks in de rol van de astronaut en schitterde hij in de succesvolle film *Apollo 13*, gebaseerd op Lovells boek *Lost Moon.* Ook hier verscheen de astronaut heel even in de film.

Lovell heeft in zijn loopbaan veel onderscheidingen gekregen en zich enorm ingezet voor de ruimtevaart. In 1996 gaat hij dan ook fel in tegen schrijver Bill Kaysing, die de echtheid van de zes Apollo-maanlandingen in twijfel trekt. Lovell: "(–) *His position makes me feel angry. (–) We spent a lot of money, we took great risks, and it's something everybody in the country ought to be proud of.*" In 2008 was Lovell aanwezig bij het begin van de bouw van het Captain James A. Lovell Federal Health Care Center, dat in 2010 zal worden geopend. Met zijn 81 jaar blijft Lovell betrokken bij de ruimtevaart. In april van dit jaar kwam hij met zijn Apollo 8-crewleden in de Lyndon Baines Johnson Library samen voor een paneldiscussie. |

Samenstelling Simone Dekkers en Karen Geurtsen

UIT HET LEVEN VAN DON DIKS

FRANS VAN DEIJL

10. Waarin Don Diks, redacteur Speciale Projecten van het landelijke dagblad De Tribune, Peer Tamstra interviewt, de voorman van de Houdbaar-beweging, en in een uiterst netelige situatie belandt.

In de eerste minuten van het interview met Peer Tamstra gebeurde er iets wonderlijks met Don Diks. De zenuwen vloeiden uit zijn lijf, en ervoor in de plaats daalde er een rust in hem neer die een zekere scherpte en gretigheid blootlegde die hij eigenlijk niet kende.

"Heeft u die boeken ook allemaal gelézen?" vroeg Don, wijzend naar de wanden van de royale werkkamer die tot aan het plafond waren bedekt met boeken, hier en daar onderbroken door een schilderijtje met een lampje erboven.

"Tuurlijk niet," grinnikte Tamstra. "Het is behang... Dat ziet u toch wel?"

Don geloofde het niet, liep naar een van de wanden en zag het toen ook.

"Is dat een *statement*?" vroeg hij. "Weg met de intellectuelen, weg met de gewichtigdoenerij... Zoiets?"

Tamstra schoof iets naar voren op zijn stoel en keek op de cassetterecorder. "De band loopt, dus ik neem aan dat we zijn begonnen met het interview?"

Don knikte.

"Zet 'm even stil. Ik wil eerst iets met u afspreken."

De plechtige toon waarop Peer Tamstra het zei, ergerde Don, want het begin van het gesprek had al een veelbelovende alinea opgeleverd voor het verhaal.

"U zag toch dat ik het apparaat aanzette," hield Don de politicus voor. Maar die nam daar geen genoegen mee. "Doe me een lol..."

Mokkend boog Don zich naar zijn op een salontafeltje liggende bandrecorder toen hij Tamstra hoorde zeggen: "Wij voeren dit gesprek, meneer Diks, omdat ik sympathie heb voor de wijze waarop u burgemeester Terwindt uit de klauwen redde van

die vreselijke Berry Mengelo van *The Hague Today*. Nogmaals, grote waardering."

Don hoorde een 'maar', en dat hoorde hij goed.

"Maar u bent journalist, en zo moet ik u ook behandelen. Dus wil ik het verhaal voor publicatie lezen. En dat is nog niet alles, want als uw weergave mij niet zint, dan wil ik het kunnen vetoën. Dan komt er dus geen verhaal in *De Tribune*."

Geschokt veerde Don terug in zijn fauteuil, zonder overigens de off-knop van zijn recorder te hebben beroerd.

"Om een en ander te formaliseren," vervolgde Tamstra op de toon van een notaris, "heb ik een korte verklaring opgesteld... wilt u hier even tekenen... als u zich er tenminste in kunt vinden."

Don zocht naar woorden, naar een reactie, en dat ontging Tamstra niet. "Ik heb gewoon slechte ervaringen met journalisten," verduidelijkte hij. "Vooral met die van *De Tribune*. Ze schrijven maar wat, of ze proberen me moedwillig schade toe te brengen door mij uitspraken te laten doen die niet zijn gedaan of die uit hun verband zijn gerukt."

Langzaam kwam Don weer bij uit zijn verdoving, en hij sputterde tegen met een paar voor de hand liggende grondwettelijke wijsheden.

"Het kan mij niet schelen of het deugt," reageerde Tamstra. "Ik wil dit artikel eventueel en onverhoopt, dat zeg ik erbij: onverhoopt, kunnen tegenhouden. Dat recht heb ik. Als u daar niet mee kunt leven, dan laat ik u mijn heerlijke koffie uit Nicaragua opdrinken en daarna verlaat u dit pand."

Is dit een grap of om te huilen, zong het even in Dons hoofd. Maar het kón geen werkelijkheid zijn, want met zo'n zwaard van Damocles boven zijn hoofd kwam er niets terecht van het oorspronkelijke doel om Tamstra tot de grond toe af te breken, zoals hoofdredacteur Dieter Corstjens hem had opgedragen. En als hij niet tekende, dan stond Don straks met lege handen en zou zijn baas, overeenkomstig zijn imago als bulldozer, daar geen enkel begrip voor tonen. "Heb je het weer uit je poten laten vallen, Diks" – dat zou de reactie zijn. En wat zouden de gevolgen zijn? Deze opdracht had alles weg van een laatste kans die Corstjens bereid was Don te geven.

"Ik ga eerst maar eens een slokje van uw koffie nemen," opperde Don kalmpjes, "dan kan ik uw verzoek even op me laten inwerken."

"We hebben alle tijd," zei Tamstra zichtbaar tevreden, om zich vervolgens te excuseren voor, zoals hij aankondigde, 'een paar belangrijke belletjes' die gepleegd moesten worden.

In de minuten die volgden, zakte de moed Don in de schoenen. Tranen welden zelfs op, en hij moest een paar keer zijn snotterende neus ophalen en afvegen aan zijn mouw. Dat dit hem nu werd aangedaan, griende hij zacht in zichzelf, het was zo onwaardig. Hoe diep moest Don Diks gaan, voor wat en voor wie eigenlijk: voor Dieter Corstjens? Moest hij het er dan maar op aan laten komen, en desnoods ontslag riskeren? Misschien was dat uiteindelijk toch de uitweg.

Het inzicht luchtte ineens heel erg op, en toen Peer Tamstra weer binnenkwam, wist Don dat hij niks meer te verliezen had en waande hij zich een Japanse kamikazepiloot.

"Meneer Tamstra... ik teken helemaal niks..."

Don stond op, en hij merkte dat de plotse adrenalinestoot zijn lichaam ietwat uit evenwicht bracht. Tamstra's gezicht verstrakte, en Don begreep dat hij nog even door kon gaan.

"Uw verzoek is onzinnig, ongebruikelijk, iedereen zal me gelijk geven... Ik doe gewoon mijn werk, en u belemmert mij daar nu bij... Dit kan ik niet accepteren."

Tamstra trok een wenkbrauw op, die iets dreigends uitstraalde. Wie weet kwam zijn ware aard nu naar boven, en werd hij grof of handtastelijk, of kwam die butler straks naar binnen, of de persoonlijke beveiligers. Dat zou wel mooi zijn voor het verhaal, dacht Don nog: 'Tamstra molesteert journalist'.

"Je doet je best maar, Diks," antwoordde Tamstra, en Don passeerde hem met een woeste beweging.

"Vergeet je recordertje niet," wreef Tamstra hem met net te veel vriendelijkheid in, en opnieuw nam iemand in Don de regie over en liet hem zeggen: "Ik ben niet bang voor je, hoor. Je hebt hier wel een groene baret voor je staan."

Dat van die groene baret, hoofddeksel en symbool van het Korps Commandotroepen, klopte niet, want Don Diks was zelfs nooit in militaire dienst geweest vanwege broederplicht. Maar ooit interviewde hij een bejaarde oud-commando en die beweerde, zonder te snoeven, nog steeds een jonge kerel met een beweging de nek te kunnen breken.

"Nee maar, een groene baret, maar dat moet dan wel heel lang geleden zijn."

Hoe ging dit aflopen? schoot het door Don heen. Er hing een apotheose in de lucht waar hij mogelijk wat aan kon hebben voor het verhaal, maar welke? En wat was zijn tegenzet? Tamstra wachtte erop, met een grijns op z'n gezicht die Don herkende van vroeger, op straat.

"Wat een naar mannetje ben jij," zei Don, trillend en bevend.

"Stel je niet aan, Diks," klonk het vervolgens, en de superieure toon waarop de voorman van de Houdbaar-beweging dat zei, zette iets bij Don in gang dat hij al helemaal niet van zichzelf kende en dat pas tot stilstand kwam toen een van de persoonlijke beveiligers zijn hoofd om de deur stak. |

Volgende week: waarin Don Diks toch nog scoort met Peer Tamstra, en alom lof krijgt toegezwaaid.

UNIVERSAL

Luchtige laatbloeier

In een jaar tijd twee nummer 1-hits, een Edison en drie 3FM Awards. Na ruim tien jaar hard werken lacht het grote succes Ilse DeLange toe. 'Nu ik de dingen loslaat, gaan ze vanzelf.'

door Jochem Geerdink

Gefeliciteerd, je prijzenkast begint uit te puilen.

"Dank je wel. Ja, zeker met dit album (*Incredible*, red.). Elke single die we uitbrengen, heeft succes. Dat is eigenlijk voor het eerst. Ik was tot nu toe een echte albumartiest, zoals dat dan heet. Nu is het en-en. Het is fijn als je liedjes veel gedraaid worden."

Waarom lukt het je nu wel om hits te scoren, zijn je liedjes beter?

"Niet per se beter, misschien wel radiogevoeliger. Op mijn vorige plaat (*The Great Escape*, red.) liet ik wat meer mijn serieuzere kant zien. Op *Incredible* zit er wat meer 'lucht' in, ik klink wat toegankelijker. Je zou denken dat mensen blijkbaar niet zoveel zin in het leed van Ilse DeLange hebben, haha. Zelf vind ik het een welkome afwisseling."

Dat je wat meer poppy muziek maakt is een bewuste keuze?

"Ik wilde in ieder geval een opgetogen plaat maken. Meer uptempo liedjes. De laatste jaren speel ik meer live en ik merkte dat het dan prettig is dat je meer uptempo

Ilse DeLange

al mijn succes in de Verenigde Staten eindelijk eens tijd hebben voor Nederland. Dat soort aankondigingen kreeg ik."

Ik zeg: een prima springplank.

"Dat wel, maar het klopte niet. Ik probeerde het te nuanceren, maar kwam er uiteindelijk achter dat het niet heel veel zin heeft. Media willen iets heel zwart-wit stellen, zodat het uiterst duidelijk is. Zo ben ik niet. Al zou ik soms best willen dat ik op bepaalde vlakken iets meer zwart-wit was. Op muzikaal gebied heb ik wél een heel duidelijk beeld van wat ik wel en niet wil. Daarnaast sta ik tegenwoordig ook iets meer open voor suggesties van anderen. Toen ik net had getekend bij Warner in Nashville (in 1998, red.), niet. Ik hield invloeden van buitenaf heel erg tegen en heb daarmee zeker ook mensen die mij hadden kunnen helpen, afgestoten, weet ik nu. Ik had dat beeld van die grote, boze platenmaatschappij die mij had getekend en mij wilde veranderen. Terwijl de pret in het begin natuurlijk niet op kon."

Van je debuut *World of Hurt* werden een half miljoen exemplaren verkocht.

"Natuurlijk speelde dat mee, de neuzen stonden allemaal dezelfde kant op. Daarna werd het moeilijker, omdat ze bij Warner allerlei suggesties deden en ik enorm de boot afhield. Ik was destijds heel gesloten. Ook wat dat betreft ben ik heel erg gegroeid; ik sta nu veel meer open voor suggesties. Druk heb ik eerlijk gezegd nooit gevoeld. Wel was ik heel erg bezig met serieus genomen worden. Ik vond het te gek wanneer andere muzikanten mijn platen goed vonden. Misschien was dat nog wel belangrijker dan dat de plaat goed verkocht werd."

Voel jij je serieus genomen?

"Ja. Al moet ik eerlijk zeggen dat ik in mijn beginperiode wel erg van het pretentieuze geneuzel was. Alles moest perfect, en daardoor sloot ik me tijdens optredens een beetje af. Bij de wat meer dramatische nummers werkte dat misschien nog wel voordelig. Maar nu weet ik dat ik juist beter presteer als ik zelf plezier heb in wat ik doe. Mensen die dicht bij mij staan, zeggen ook dat ik veel relaxter ben geworden."

nummers hebt om uit te kiezen. Het zal altijd een balans blijven – ik heb de zwaardere liedjes ook nodig."

Staat deze nieuwe stijl dan nog wel dichtbij jezelf?

"Ja, ik ben als persoon ook iets luchtiger geworden. Je wordt volwassen, leert beter omgaan met bepaalde ervaringen. Ik ben altijd mezelf, of probeer dat in ieder geval zo veel mogelijk te zijn. Al wordt dat natuurlijk weleens beïnvloed door zenuwen."

Alleen door zenuwen, of ook door mensen om je heen die je vertellen hoe je bepaalde dingen moet doen?

"Nee, absoluut niet. Dat zou ook niet gezond zijn. De mensen met wie ik werk, weten dat ze niet eens hoeven te proberen mij te beïnvloeden."

We kennen je als dat lieve, onschuldige, haast vertederende meisje dat altijd in een deuk ligt bij Paul de Leeuw. Ik zie je niet zo snel met je vuist op tafel slaan als iets je niet zint.

"Dat is gelukkig ook nooit nodig, maar ik ben wel heel duidelijk. Naast het beeld dat mensen van mij kennen van de televisie, heb ik ook een heel zakelijke en serieuze kant. Alleen zie je daar doorgaans niet zoveel van."

Er is altijd weer dat verhaal van het schoenenverkoopstertje uit Almelo...

"Dat kun je maar beter accepteren. Op een gegeven moment ben ik gestopt met proberen daar enige nuance in aan te brengen. In het begin van mijn carrière heb ik heel vaak geprobeerd te ontkrachten wat er allemaal over mij geroepen werd. Ik zou de nieuwe Dolly Parton zijn. Of ik zou na ▸

UNIVERSAL

Wanneer is die omslag gekomen?

"Er is niet echt één duidelijk moment aan te wijzen. Het is meer de optelsom van kleine veranderingen, waardoor je op een gegeven moment tot de ontdekking komt dat het leuker is dan vroeger. Al heb ik het overigens altijd wel een soort van leuk gehad. Ik ben overwegend een vrolijk mens. Al word ik tegelijkertijd vrolijk van melancholie. De schoonheid die daar in zit, kan mij enorm inspireren. Melancholie is voor mij ook een vorm van vrolijkheid."

Is dat vertrouwen?

"Absoluut, voornamelijk vertrouwen in mijzelf. Mensen denken vaak dat ik nooit onzeker ben. Maar je moest eens weten. Je wordt continu geconfronteerd met wat andere mensen van je vinden. Daarnaast was ik altijd al heel prestatiegericht, dat heeft ook invloed."

Nu je dat hebt losgelaten, komt ineens het succes. Ironisch?

"Het is net zo'n handboek: 'Laat dingen los en ze gaan vanzelf.' Maar zo makkelijk is het nog niet. Ik heb er tien jaar voor nodig gehad. Ik heb sowieso het idee dat ik een laatbloeier ben."

Er zijn mensen die denken dat je soms een rol speelt…

"Ad Visser zei laatst in *Top of Flop* dat ik een rol lijk te spelen om te voldoen aan de verwachtingen die ik denk dat mensen van me hebben. Dat ik nog steeds een soort van meisje speel. Terwijl ik écht mijzelf ben."

Schrik je niet wanneer jij jezelf terugziet op televisie?

"O man, soms vind ik het verschrikkelijk! Dan denk ik: Ilse, doe toch eens wat rustiger. Gedraag je eens wat serieuzer. Of ik zie andere artiesten op televisie praten over hun muziek. Die zijn dan heel welbespraakt, leggen alles heel duidelijk uit in drie zinnen. Terwijl, als ik over muziek begin, dan gaat het gewoon loos. Soms ook door zenuwen. Voor interviews ben ik vaak zenuwachtiger dan voor optredens. Ik ben overigens niet bang voor vervelende vragen. Je mag mij alles vragen. Als je te ver gaat, dan zeg ik dat."

Wat is het meest tegenstrijdige aan Ilse DeLange?

"Poeh, mijn karakter herbergt een flink contrast. Ik ben heel vrolijk en impulsief, maar kan tegelijkertijd heel zakelijk en hard zijn. Ik ben een ontzettend open boek. Volgens mij spreek ik alles wel uit. Dus ik ben mij er zelf niet bewust van dat ik iets verborgen probeer te houden."

Wat vind jij verschrikkelijk om te doen?

"Wanneer ik iets anders moet doen dan ik normaal doe. Wanneer ik ergens naartoe moet in mijn functie als 'bekende Nederlander', dan voel ik mij hóógst ongemakkelijk. Jaren geleden heb ik meegedaan aan *Dit was het nieuws*. Iedereen vond het geweldig, maar voor mij was het verschrikkelijk! Ik voelde me ontzettend opgelaten, was bang dat ik als een ontzettend dom wicht zou overkomen. Tijdens de uitzending was ik helemaal gefixeerd op de klok daar, die aftelde hoe lang het programma nog zou duren. Die was niet vooruit te branden. Dat doe ik dus nooit meer."

'Ik ben heel vrolijk en impulsief, maar kan ook heel zakelijk en hard zijn'

Kun jij überhaupt 'nee' zeggen?

"O ja hoor. Ik zeg geregeld 'nee'."

Zeg je ook 'nee' tegen aanvragen van goede doelen?

"Ik moet wel. Dat vind ik soms wel lastig, hoor. Je krijgt de meest hartverscheurende verhalen te horen. Ik ben daar veel te gevoelig voor, dus daarom is het goed dat niet alles meer direct bij mij zelf terechtkomt. Want dan ga ik toch twijfelen. Ik weet dat het erbij hoort. En ik weet ook dat ik op sommige momenten dankbaar gebruik maak van mijn bekendheid. Ik ben blij dat ik op die manier meer mensen kan bereiken. Maar ik wil ook niet maar de schijn wekken dat ik over de rug van een goed doel mijn eigen pr wil voeren. Daar probeer ik heel zorgvuldig mee om te gaan. Daarnaast wordt het effect natuurlijk ook minder als ik mezelf aan tig goede doelen verbind. Ik doe liever kleine dingetjes, waar geen of heel weinig media bij zijn. Bijvoorbeeld een ziekenhuis bezoeken."

Frustreert het dat het tot nu toe niet gelukt is in Amerika?

"Die frustratie is er wel even geweest. Zeker omdat volgens het contract *World of Hurt* in de Verenigde Staten zou worden uitgebracht. Maar die belofte is Warner nooit nagekomen. De reden daarvoor is eigenlijk nooit hardop uitgesproken; je kunt er alleen maar naar gissen. Amerika heeft een enorme hokjesgeest. Ik denk dat de platenmaatschappij dacht dat ik voor het countryhokje te poppy was, en voor het poppyhokje te country klonk. Dus ik viel, en val, een beetje buiten de boot. Daarnaast denk ik dat het ook met mij persoonlijk te maken had."

Je bent 'te lief' voor Amerika?

"Haha, ik denk juist dat ik niet lief genoeg ben. Ik had een heel duidelijke artistieke mening, terwijl je in Amerika juist heel erg open moet staan voor de mening van anderen."

Authenticiteit is dus belangrijk voor je. Wat vind je dan van programma's als *Idols* en *X Factor*, waar onbevangen talent wordt gekneed tot modelartiesten?

"Daar heb ik weleens moeite mee. Ik zou het zo mooi vinden wanneer dergelijke programma's de kandidaten zelf liedjes zouden laten schrijven. Dat het pure aspect wat meer ruimte kreeg. Al hoeft het van mij echt niet alleen maar puur en *credible* en pretentieus te zijn."

Ben je bang dat het morgen ineens voorbij kan zijn?

"Nee. Daar ben ik te veel optimist voor. Maar natuurlijk, succes is hartstikke vergankelijk. Dat weet ik inmiddels, en nu geniet ik er dan ook veel meer van."

Wat ga je doen, als het morgen voorbij is?

"Ik zal altijd iets met muziek blijven doen. Wanneer dat betekent dat ik moet spelen in de kroeg op de hoek in Arnhem (haar woonplaats, red.), dan doe ik dat. Als ik maar mijn muziek kan blijven maken, dan ben ik gelukkig. Dat is altijd zo geweest en dat zal ook altijd zo blijven." |

Muziek van de maan

De Nederlandse groep La Luna treedt niet alleen op in theaters en concertzalen, maar ook bij de mensen thuis. Op zogenaamde MaanDagen geeft de band rond of tijdens volle maan intieme, akoestische concerten bij iedereen die zijn woonkamer ter beschikking wil stellen. Een verslag van een bijzondere gebeurtenis. | *door Ruud Meijer*

'Plaats jezelf op de maan, kijk naar beneden, en wanneer je inzoomt op het zuiden van Frankrijk, dan zie je daar een mannetje en een vrouwtje lopen die te voet een pelgrimstocht aan het maken zijn. Gelukkig waren ze op tijd terug, anders zouden wij hier nu niet hebben gezeten." Met deze beeldende introductie kondigt zangeres Helen Botman het huiskamerconcert van La Luna in Spaarndam aan. Het mannetje en het vrouwtje dat we net nog vanaf de maan over de aardbol zagen lopen, staan nu breed grijnzend in hun eigen huiskamer. Voor hen, op een paar rijtjes klapstoeltjes, zit een veertigtal muziekliefhebbers met spanning te wachten op de dingen die komen gaan. De band is in de linkerachterhoek van de huiskamer opgesteld en door een panoramische ruit achter hen schitteren vredig kabbelende golfjes van een weidse watermassa in het lage avondlicht. Vanavond speelt La Luna haar wereldrepertoire wel op een heel bijzonder podium: een woonboot op het Spaarndammmer IJ.

De rit naar die woonboot is bijna te vergelijken met de wereldreis die de liedjes van La Luna hebben moeten maken om uiteindelijk in Nederland terecht te komen. Natuurlijk, de fado's, chansons, Keltische songs en de muziek uit Spaanse, Mexicaanse en Italiaanse tradities deden er langer over om de Nederlandse podia te bereiken, maar toch blijkt La Luna's reis van de repetitieruimte in het Noord-Hollandse Stompetoren naar de woonboot in het natuurgebied Spaarnwoude een speurtocht te zijn waarvoor zelfs de onvolprezen TomTom geen uitkomst biedt. In die oefenruimte troffen we trouwens louter bekende gezichten. Drummer Andries Eleveld, saxofonist André van der Hoff, bassist Ton Nieuwenhuizen en pianist/accordeonist Rob Stoop speelden, individueel of samen, veelvuldig in de theaters met bekende acts als Jan Akkerman, Marcel de Groot, NUHR en Lebbis en Jansen. Maar dit seizoen komen de huiskamerconcerten en theateroptredens van La Luna op de eerste plaats.

"Het leuke van huiskamerconcerten is," zegt zangeres Helen Botman enthousiast, terwijl zij de auto door een labyrint van smalle landweggetjes loodst, "dat je van tevoren nooit weet waar je terecht zal komen." In dit geval is het niet eens zeker óf ze er terecht zal komen, maar dat zeggen we maar niet. Als Botman de locatie van dit MaanDag-concert zal weten te vinden, dan zal er in ieder geval iemand thuis zijn, een zekerheid die een dag of vijf geleden niet eens bestond. Toen drummer Andries Eleveld een en ander nog even kort wilde sluiten, stond hij voor een gesloten deur. De hosts Minnie en Guyan waren toen nog bezig met die pelgrimstocht van Frankrijk naar Spanje, en het werd ineens heel erg spannend of ze wel op tijd terug zouden zijn. "Het is altijd weer spannend of zo'n concert wel doorgaat," zegt Botman. **"Meestal gaat het goed, hoor, maar we hebben de boel om diverse redenen ook weleens op het laatste moment af moeten blazen."**

Dit keer zal dat niet nodig zijn: de zangeres lijkt de eindbestemming te hebben gevonden. Wanneer de auto uit het groen tevoorschijn komt, ligt aan de rechterkant water met daar overheen een bruggetje naar een oever met vele woonboten. Helaas is het bruggetje te smal voor auto's, zodat we, ditmaal met host Minnie als TomTom, weer helemaal terug moeten

La Luna speelt op de woonboot van Minnie en Guyan op het Spaarndammer IJ, met links zangeres Helen Botman

om uiteindelijk aan de goede kant van het water uit te komen, een manoeuvre die de tocht nog ingewikkelder maakt dan hij al was. Maar ieder nadeel heeft z'n voordeel: gedurende de reis van Stompetoren naar Spaarndam is er voldoende tijd om uitgebreid te praten over La Luna en hun recent verschenen cd *La Route Lilas*. *La Route Lilas* is weer een typische La Luna-plaat. Het album opent in het Nederlands met een door de groep zelf op muziek gezet gedicht van Alexis de Roode. Dan volgt *Vacanze Romane,* een nummer waarmee de Italiaanse groep Matia Bazar in 1983 hoge ogen gooide op het songfestival van San Remo. De derde track, *Gabriella's Sång,* is een Zweeds filmlied. De stijlen en talen buitelen als het ware over elkaar heen.

Het is een prachtig album, maar in een tijd waarin alles *marketable* en doelgroepgericht moet zijn, is zo'n Babylonische stijlverwarring verkooptechnisch misschien niet zo handig. Op die opmerking wil Helen Botman wel even iets zeggen. "Eigenlijk hebben we nog steeds geen antwoord op de vraag 'wat doen jullie nou eigenlijk precies?' Het is geen pop, geen wereldmuziek, geen chanson... We spelen gewoon muziek uit de hele wereld die we mooi vinden, dat is ons avontuur. Dat is een bewuste keuze, de essentie van wat we zijn. We zijn ons er terdege van bewust dat wij het onszelf daarmee niet gemakkelijk maken, maar we volgen hiermee wel allemaal ons hart."

De basis voor La Luna werd dertien jaar geleden al gelegd. In de eerste *setlist* van die kersverse groep was het huidige La Luna al te herkennen. Fado, *No Frontiers* van Mary Black, *Op de step* van Annie M.G. Schmidt: de grenzeloze repertoirekeuze van het gezelschap was destijds misschien nog wel extremer dan nu. Ze traden voor het eerst op in het kerkje van West-Graftdijk, maar verder bleek het moeilijk te zijn om regelmatig bij elkaar te komen: de muzikanten hadden het te druk met ander werk. "Meer dan twee keer per jaar spelen, kwam er niet van," herinnert de zangeres zich, "en ja, dat is natuurlijk wel een beetje raar. Het kwam neer op veel repeteren voor weinig rendement. Maar goed, voor iedereen gold: de schoorsteen moet toch roken, dus dan gingen ze maar weer met de een of andere artiest op theatertoer."

Botman noemde haar groep La Luna omdat de klanken zo lekker zijn en omdat het beeld van de maan toch nog altijd iets magisch heeft. "Door die naam zijn we ook een beetje op het idee van die huiskamerconcerten gekomen. Ik had weleens van het fenomeen huiskamerconcert gehoord en in combinatie met de groepsnaam zijn we op het idee van die concerten op MaanDagen gekomen. **Op en rond volle maan op een maandag bij iemand thuis spelen: dat leek ons een mooi concept.** Via onze site kunnen de mensen die hun huiskamer ter beschikking stellen, zich aanmelden als host. Zij doen dat belangeloos. En wij incasseren de recette. Meestal doen we een entree van €18,50. We zijn met z'n vijven, dus dan hou je als band niet veel over. Maar we spelen in ieder geval, en het is hartstikke leuk om te doen."

> 'Ik vind het ontzettend spannend,' zegt gastvrouw Minnie, 'want zoiets hebben we nog nooit eerder gedaan'

Host Minnie heeft haar gasten inmiddels foutloos naar de andere kant van de brug geleid. Teruglopend van de parkeerplaats aan de ander kant van de brug naar de woonboot, wil ze wel vertellen waarom zij haar huiskamer ter beschikking heeft gesteld. "Ik had al een tijd lopen denken wat we nou eens met die boot zouden kunnen gaan doen. We hebben zo veel ruimte aan boord! Ik zag daar wel mogelijkheden in. Toen ben ik via via met La Luna in contact gekomen en was het allemaal zo geregeld. Ik vind het ontzettend spannend, want we hebben zoiets nog nooit eerder gedaan." In het tuintje voor de ligplaats is Guyan in de weer met een groot kampvuur waarop straks de paëlla zal worden gekookt. "Dat is ook traditie," weet Botman, "voorafgaand aan ieder concert wordt er door de hosts en de band gezamenlijk gegeten." Eén van de woonbootbuurvrouwen helpt met de Spaanse rijst-met-zeevruchtenschotel. Wanneer een uur later het signaal ►

'eten!' wordt gegeven, zoekt iedereen een zitplaats op de boomstronken die rond de grote vuurplaats zijn gelegd.

Met een goedgevulde maag gaat La Luna naar de geïmproviseerde kleedkamer in de slaapkamer van de hosts. Wanneer zij daar weer in vol ornaat uit tevoorschijn komen, is de woonboot afgeladen. Botman vertelt haar verhaal over het wandelende mannetje en vrouwtje op de aardbol. Dan gaat de band spelen en vult het sonore stemgeluid van Helen Botman de woonkamer van de boot. Het akoestische livegeluid van La Luna is overweldigend. **De muzikanten spelen met een dynamiek die ervoor zorgt dat iedere noot optimaal tot zijn recht komt in de kleine ruimte.**

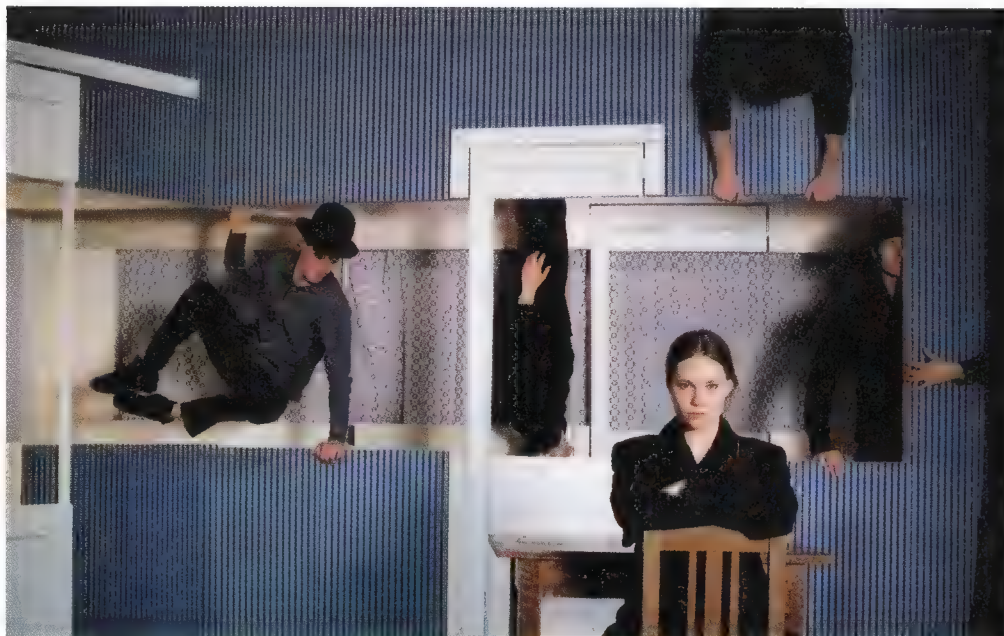
Bij het nummer *Espardo* gaat het dak eraf. *Espardo* is sowieso een song met een verhaal. *Espardo* komt voor uit een grap van Peter van Vleuten, de factotum en publiciteitsman van het La Luna-team. Van Vleuten: "We zijn momenteel bezig met een poëzieproject waarin wij gedichten uit heel Europa op muziek zetten. Daarbij passeren heel wat gedichten in voor mij onduidelijke talen de revue. Toen heb ik bij wijze van grap een tekst in een zelfverzonnen taal gemaakt en die aan iedereen van de band gestuurd onder het mom dat ik hem had gekregen via een internetforum. Of iemand wist wat voor taal het was. Albanees misschien? Ik kreeg nauwelijks respons. Later bleek dat vooral Helen zich suf had gesurft om informatie over de door mij verzonnen dichteres binnen te halen. Nul hits, natuurlijk. Daardoor viel bij haar het kwartje en moest ik bekennen dat ik erachter zat. Als represaille hiervoor heeft Ton buiten mijn weten om de tekst op muziek gezet en is de band het nummer gaan arrangeren en instuderen, om het bij de première van de WinterMaan-tour met een prachtig, eveneens verzonnen verhaal te introduceren. En daar hoorde ik opeens mijn tekst voorbij komen. Dat vroeg vervolgens om een reactie mijnerzijds. Dus bij de releaseparty van *La Route Lilas* in februari heb ik de band 'namens het consulaat van Espardië' ('een kleine republiek aan de zuidgrens van Albanië') een oorkonde en ridderorde omgehangen. Het nummer is nu een van de meest aanstekelijke tijdens de concerten, en laatst was er een meisje van nauwelijks tien jaar die op de voorste rij het lied letterlijk meezong; ze had de cd... Helen heeft haar toen de officiële versierselen (haar eigen ridderorde) cadeau gedaan. Zo kan een klein grapje nog ver komen."

> 'Bij de releaseparty heb ik de band namens het consulaat van Espardië een oorkonde omgehangen'

Van Vleuten vertelt zijn verhaal na afloop van het hartverwarmende concert. Een aantal bezoekers blijft nog even wat drinken rond het kampvuur. Binnen ruimen de muzikanten hun spullen op. Vanaf de wal, door de voorruit naar binnen kijkend, krijg je een indruk hoe het concert er voor voorbijgangers uitgezien moet hebben. Fado achter de geraniums, zoiets.

Onder het achtergebleven publiek laat Helen Botman nog even een gastenboek rond gaan, waarin iedereen die maar wil iets over het concert kan schrijven. De commentaren variëren van lovend tot laaiend enthousiast. Heel veel mensen komen zelfs meerdere malen naar de concerten, zodat je bijna zou kunnen spreken van een La Luna-cultus. Zo is er Bob Velleman, een concertganger die zó enthousiast was dat hij nu een deel van zijn leven in dienst van La Luna heeft gesteld. Hij functioneert als manager van de band en is niet te beroerd om zich ook met de kaartverkoop aan de deur bezig te houden. Ook hij kan het verschijnsel La Luna niet helemaal sluitend duiden. "Het is een groep die je domweg live gehoord moet hebben om de aantrekkingskracht te kunnen begrijpen," meent hij. Misschien komt een van de schrijvers in het gastenboek nog het dichtst bij de waarheid wanneer deze noteert: "La Luna: in welke taal dan ook altijd te begrijpen." |

La Luna speelt op 9, 10 en 11 juli in De Roode Bioscoop te Amsterdam. www.laluna.org

'Man met Hoed'

Theater met poffertjes

Ook dit jaar is De Parade weer een mooie mix. Van kamperen en theater, van nostalgische circustenten en modieus slow food. Het evenwicht tussen de onderdelen wordt nauwlettend in de gaten gehouden. De Parade mag geen excuus worden voor 'cultureel bier drinken'. De horeca mag het theater niet overvleugelen. Gevolg is dat je soms onmogelijk een houten klapstoel kunt bemachtigen op de terrassen, terwijl er nog wel plaats is op de houten banken bij de theatervoorstellingen. Patat is nergens te krijgen, maar taco's, poffertjes, tapas en gadogado wel.

Bestaat er zoiets als een ultieme Paradevoorstelling? De vraag is dan wat de kenmerken zijn. De directe binding met het publiek, de circusachtige setting, de ondeugende grappen, de lage drempel, de eigenzinnigheid, of zijn het de onverwachte mechanische effecten?

Een goede kandidaat voor de ultieme Paradevoorstelling zou *ZAP Holland* door De Bres, Lucieer, Temmink en Varga kunnen zijn. Het publiek mag telkens uit twee onderwerpen kiezen, waarna de vier acteurs met dat onderwerp aan de haal gaan. Soms wordt het poppenkast met Jan Klaassen en Katrijn, dan weer een scène uit *Op hoop van zegen*. Telkens met een greep uit de kist met kleren, rare typetjes en veel woordspelingen. Goede acteurs en alles in sneltreinvaart. Waar voor je geld.

Gedurfd is de voorstelling *Pool (no water)* door Productiehuis d*Amor. Over een verveeld groepje jonge kunstenaars wier hedonistische leven van loungen en feesten een bizarre wending krijgt als de gastvrouw in het zwembad duikt. Waar geen water in staat. Haar bewusteloze lichaam is nu overgeleverd aan de grillen van haar gasten. De wereld van seks, kunst, drugs en privézwembad wordt wrang verbeeld. De voorstelling gaat swingen als de muziek begint.

Een andere kanshebber voor de ultieme Paradevoorstelling is *Go Vote!*, een 'zwevende kiezerskomedie'. Twee medewerksters op een stembureau vervelen zich stierlijk en hebben elkaar aanvankelijk ook helemaal niks te zeggen. Jacqueline Blom speelt de volkse Sylvia ('Zeg maar Syl'). Haar politieke opvattingen baseert ze op de televisie waar mannen aan tafels zitten en dan een en ander roepen. Naast haar speelt Raymonde de Kuyper de kakkineuze Bea ('Ik heet Beatrijs!'). Zij heeft de verkiezingsprogramma's wel gelezen. Tegen sluitingstijd gebeurt er wat: iemand blijft wel erg lang in het stemhokje hangen. Ze weten even niet wat ze moeten doen. Stemadvies geven? Beide actrices krijgen met hun spel de volle tent helemaal stil. Je vergeet de knieën in je rug van de mensen achter je en het kermisgeluid van buiten. En dat is knap.

Man met Hoed van Circuswerkplaats Boost zit vol acrobatiek en slapstick. In een decor vol verrassende perspectieven duiken uit alle hoeken vijf bijna identieke mannen met zwarte bolhoeden op. Zonder een woord te wisselen zijn ze afwisselend elkaars evenbeeld, aanvulling en tegenstander. De vergelijking met de licht absurdistische schilderijen van René Magritte dringt zich op. De kunsten van de spelers dwingen stilte en respect af.

Te veel verscheidenheid dus, voor zoiets als een ultieme Paradevoorstelling. En waarschijnlijk is dat maar goed ook. Zo blijft de Parade verrassen.

Pieter Rings

De Parade
26 juni – 5 juli Den Haag
10 juli – 26 juli Utrecht
31 juli – 16 augustus Amsterdam
www.deparade.nl

'ZAP Holland'

'Pool (no water)'

'Go Vote!'

Lome zomerhitte

In *Juni*, de derde roman van Gerbrand Bakker, vallen geen mussen van het dak maar pimpelmezen uit een boom. Het is een paartje. Eerst valt de ene pimpelmees. Het vogellijkje wordt over een heg in de sloot gegooid. Het tweede vogeltje zit nog een tijdje amechtig op een tak. Eenmaal ter aarde gestort, wordt het met een voet onder de bank geschoven die bezoekers van het kerkhof soelaas biedt.

Het zijn twee afzonderlijke gebeurtenissen, of liever: gebeurtenisjes, waarvan niemand in de roman de samenhang ziet. Maar de lezer ziet die wel, want hij kijkt mee over de schouder van de alwetende schrijver. Onwillekeurig moet hij aan Hermans denken: twee dode, weggemaakte vogels op een begraafplaats – dat is niet zomaar, dat heeft iets te betekenen.

Niet zozeer de dood als wel het niet tot bloei gekomen, het gefnuikte leven is het thema van deze roman. *Juni* begint als een satirische beschrijving van een dag uit het leven van een koningin tegen wil en dank. Op 17 juni 1969 brengt Juliana een werkbezoek aan de kop van Noord-Holland. In Wieringerwaard gebruikt majesteit de lunch ("Zeg toch mevrouw, man, denkt ze. Mevrouw en middageten") in het Polderhuis. Haar naaste medewerkers tutoyeren haar en zuchten vermoeid als Juliana weer eens niet wil horen van het protocol. Zou de schrijver dit een boek lang volhouden?

Maar een satirische roman over Juliana heeft Gerbrand Bakker niet willen schrijven, want al na twintig bladzijden verandert het perspectief. De plaats van handeling is dezelfde gebleven, maar we zijn zo'n veertig jaar verder in de tijd en de dragende figuren zijn niet langer van koninklijken bloede. Ineens zitten we bij de familie Kaan op schoot: oma, opa, drie broers, een schoonzus, een kleinkind. Ze worden omringd door bijfiguren die soms een cruciale rol hebben gespeeld in hun leven; vanuit hun perspectief was in hun leven ook koningin Juliana een bijfiguur.

Rond die ene dag, 17 juni 1969, is de hele roman opgebouwd. Alles wat in de eerste twintig bladzijden vanuit het perspectief van een passerende koningin wordt verteld, krijgt in de volgende 250 bladzijden samenhang, diepte, betekenis. Om het verhaal van alle kanten te belichten, wisselt de auteur voortdurend van perspectief. In het ene hoofdstuk zijn we bij oma op zolder: soms trekt ze zich uit het leven terug en houdt zij zich onbereikbaar tussen het stro, een gewoonte die ze na het koninklijk bezoek tot wanhoop van haar huisgenoten ontwikkelde. Dan weer volgen we Zeeger, de grootvader, eigenlijk de enige normale van het stel, ook al valt alles wat hij in handen neemt stuk. Ook de zoons, het meisje Dieke en enkele bijfiguren bouwen op die manier mee aan het verhaal.

Zodoende krijgen we meerdere gebeurtenissen vanuit verschillende gezichtspunten verteld. Dat haalt nogal eens de vaart uit het boek. Daarbij komt dat Bakker het detail niet uit de weg gaat: hij lijkt me niet iemand van het schrappen. Je moet je daardoor soms door dingen heen worstelen die je al wist of vermoedde. Dat een van de bijfiguren op bladzijde 264 bekent homo te zijn, wist de lezer al tweehonderd pagina's eerder.

Alom druipt het besef van de bladzijden dat het individu niets voorstelt en volstrekt inwisselbaar is. Na de oude koningin komt een nieuwe koningin, zoals je een dode hond vervangt door een nieuwe. Op het kerkhof ligt een Zeeger Kaan, een voorvader van de huidige Zeeger Kaan. Intussen dendert het leven in sneltreinvaart voorbij.

Ook dat wisten we al.

Blijft de vraag: is *Juni* een geslaagde roman? Ik ben geneigd om te zeggen: voor zeventig procent. Want ondanks al zijn ijver om alles met alles te verbinden, laat de auteur toch ook losse eindjes liggen. Waar hij wel in slaagt, is het overbrengen van de lome zomerhitte die sommige junidagen kunnen hebben, maar dat kan ook komen doordat ik het boek op zo'n dag las. |

Frank van Dijl

Gerbrand Bakker: Juni. Cossee. €19,90. Ook verkrijgbaar via ako.nl.

TOPTIEN FICTIE

❶ **Het spel van de engel** (1) – Carlos Ruiz Zafón ❷ **De eenzaamheid van de priemgetallen** (2) – Paolo Giordano ❸ **Het diner** (4) – Herman Koch ❹ **Caesarion** (3) – Tommy Wieringa ❺ **Daglicht** (5) – Marion Pauw ❻ **Alleen maar nette mensen** (6) – Robert Vuijsje ❼ **Godverdomse dagen op een godverdomse bol** (8) – Dimitri Verhulst ❽ **Gerechtigheid** (re) – Stieg Larsson ❾ **De verbouwing** (7) – Saskia Noort ❿ **Familieverraad** (re) – David Baldacci

Tussen haakjes de klassering van vorige week. Deze fictietoptien is samengesteld op basis van de verkopen bij Selexyz Broese, Utrecht.

NILOO FAR MAHTIAN

Teheran tijdens de revolutie in 1979

Het andere Iran

De verkiezingen in Iran hebben tot een merkwaardige revolutie geleid, waarbij de keuze tussen de twee hoofdrolspelers, Ahmadinejad en Mousavi, lood om oud ijzer leek. Beide heren leken politieke bewegingen te representeren die de Islamitische Republiek van ayatollah Khomeini als zodanig, en de tirannie van het religieuze regime, niet ter discussie stelden. Maar achter de grote uitdager van het zittende regime bleek zich ineens een volksprotest te groeperen, dat inmiddels wordt gesymboliseerd door het gezicht van de 27-jarige Neda Agha Soltan. En daarbij ging het wel om vrijheid, om rechten en om democratie. Sinds vorige week zijn er overal initiatieven, ook in Nederland, om deze nieuwe Iraanse revolutie op allerlei manieren te helpen.

Wie het nieuws over de ontwikkelingen in Teheran en andere Iraanse steden probeerde te volgen, kwam erachter hoe weinig hij eigenlijk van dit land wist – een land dat niet Arabisch maar wel islamitisch is, met een rijke Perzische geschiedenis en cultuur, een land dat ooit werd geregeerd door een sjah die door een verbannen ayatollah werd verdreven, een land dat een islamitische dictatuur werd met een kernwapenprogramma dat een regelrechte bedreiging voor de vrede in het Midden-Oosten en daarmee voor de gehele wereld werd. Een land dat Amerikaanse neoconservatieven wilden bombarderen, maar waarop president Obama aanvankelijk zelfs geen verbaal bommetje wilde doen neerdalen.

In zo'n situatie van onkunde en van ongemak over het gebrek aan kennis, is het lezen van de levensgeschiedenis van een persoon die in het land opgroeide en er het nieuwe en andere Iran kwam te vertegenwoordigen dat we op de straten van Teheran hebben zien demonstreren, waarschijnlijk het beste wat je kunt doen. Zo'n boek is beschikbaar in de autobiografie van Azar Nafisi.

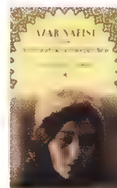
Azar Nafisi (1951) werkt tegenwoordig aan de Johns Hopkins University in Washington. Ze doceerde literatuur aan de universiteit van Teheran. Over die jaren, waarin het regime haar verbood de westerse literatuur nog langer te behandelen, schreef ze het boek dat ook in Nederland tot een bescheiden bestseller uitgroeide: *Lolita lezen in Teheran* (uitgeverij Arena), over het geheime leesclubje dat ze samen met zeven studentes vormde om die westerse boeken toch te blijven lezen. Toen ze ook nog weigerde een hoofddoek te dragen, werd Nafisi definitief van de universiteit verwijderd. In 1997 verhuisde ze naar de Verenigde Staten.

In haar nieuwe boek vertelt zij over haar bevoorrechte jeugd in Iran, in een chique villawijk in Teheran, waar haar charmante vader Ahmad tijdens het bewind van de sjah burgemeester is en haar moeder Nezhat parlementariër. Het gaat over de revolutie van 1979, en over de 'intieme dictatuur' die haar dominante moeder met wreedheden en vriendelijkheden in het gezin weet te vestigen. Haar moeder overleed in 2003, haar vader twee jaar later, maar Nafisi mocht hun begrafenis niet bijwonen. In dit boek eert zij haar getroebleerde familie.

Nafisi beschrijft het leven in een dictatuur: een wereld van liegen en je verstoppen, van omzichtig manoeuvreren en van ontsnappen via de kracht van de verbeelding. "Ik dank de Islamitische Republiek Iran: door ons te beroven van het plezier van de verbeelding, van de liefde en van de cultuur dreef zij ons daar regelrecht heen. Geen macht of lomp geweld kreeg die geest terug in de fles."

Door dit boek leren we de geest begrijpen die nu in een nieuwe revolutie door de straten van Teheran danst.

Bart Jan Spruyt

Azar Nafisi: Alles wat ik verzwegen heb. De Bezige Bij. €19,90. Ook verkrijgbaar via www.ako.nl.

TOPTIEN NON-FICTIE

❶ **Taal is zeg maar echt mijn ding** (1) – Paulien Cornelisse ❷ **Het laatste geel** (8) – Mart Smeets ❸ **Bindi** (2) – Maria Mosterd ❹ **De gevallen engel** (–) – John van den Heuvel & Bert Huisjes ❺ ***De Prooi* – Blinde trots breekt ABN Amro** (6) – Jeroen Smit ❻ **De kleine keizer** (4) – Martin Bril ❼ **De man en zijn fiets** (9) – Wilfried de Jong ❽ **Echte mannen eten geen kaas** (3) – Maria Mosterd ❾ **C'est la vie** (5) – Martin Bril ❿ **Mijn leven als hond** (re) – Martin Bril

Tussen haakjes de klassering van vorige week. Deze non-fictietoptien is tot stand gekomen op basis van een selectie uit De Bestseller60 van de CPNB.

BOSE®

Better sound through research®

Music
Playlists
Artists
Albums
Songs
Podcasts
Genres
Composers
Audiobooks

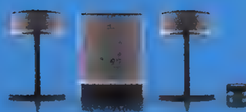
BOSE

iPod niet inbegrepen. iPod is een geregistreerd handelsmerk van Apple Computer, Inc.

BOSE® SoundDock® digital music systems

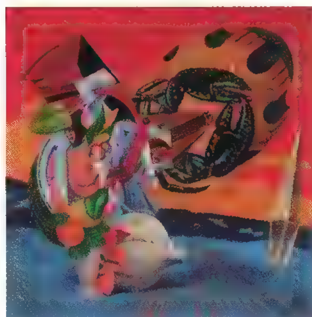

BOSE® multimedia luidsprekersystemen

BOSE® audio hoofdtelefoons

Hommage aan zware metalen

The Mars Volta
Octahedron
★★★☆☆

Laten we eens een keer een normaal plaatje maken, moet The Mars Volta hebben gedacht na met het vorige album, *The Bedlam of Goliath,* het incasseringsvermogen van zelfs de meest doorgewinterde avantgardist tot het uiterste op de proef te hebben gesteld. Vorig jaar tijdens een optreden op het North Sea Jazz Festival werden alle denkbare songstructuren aan puin geslagen. Gitarist Omar Rodriguez-Lopez en zanger Cedric Bixler-Zavala stonden toen, alsof ze werden geëlektrocuteerd, sidderend op hun benen of lagen stuiptrekkend op de grond. De intrigerende mix van psychedelische rock, freejazz en latin-achtige stijlen die het album *Frances the Mute* zo bijzonder maakte, verdween die avond in een verraderlijke draaikolk van *noise.* Maar nu *Octahedron* dus, een cd die opent met *Since We've Been Wrong,* een song die nog het meest lijkt op een pastiche van een zoetsappige metal-ballad. *Cotopaxi,* de up-tempo single van het album, is met de unisono gespeelde bas- en gitaarlijnen en klapperende bassdrum óók al zo'n hommage aan het rijk der zware metalen. Geen vervreemdende latin-uitstapjes of uitzinnige freejazz-exploraties dus, maar hooguit af en toe een knipoog naar de progrock van King Crimson. Met *Octahedron* (achtvlak) zet The Mars Volta de muziekwereld, zij het op een wat vrijblijvende manier, wederom op het verkeerde been.
Ruud Meijer

Oude & nieuwe wereldmuziek

Baaba Maal
Television
★★★★☆

Er worden de laatste jaren zoveel televisietoestellen verkocht in Afrika dat je zou kunnen spreken van een ware invasie. De Senegalese singer-songwriter Baaba Maal heeft, zo horen we op zijn nieuwe album, *Television,* een haat-liefdeverhouding met het medium. Hij omschrijft het televisietoestel als een ongenode gast die niet van plan is je huis ooit nog eens een keer te verlaten. Een gast bovendien die je overspoelt met informatie, met alle gevolgen van dien. Westerse muziekzenders als MTV zouden weleens desastreus kunnen zijn voor het Afrikaanse cultuurgoed, en het is dan ook van het grootste belang dat de nationale zender veel aandacht blijven besteden aan traditionele muziekvormen. Het grappige van *Television* is dat Baaba Maal op dit album zijn eigen doemdenken ondergraaft door een album af te leveren dat bewijst dat de westerse invloed op Afrikaanse muziek wonderschone syntheses kan opleveren. De westerse invloeden komen van de producers Barry Reynolds (Grace Jones) en John Leckie (Radiohead). Zij verankeren de traditionele Afrikaanse roots in de westerse 21ste eeuw. Maal citeert bijvoorbeeld een oud Senegalees spreekwoord dat erop neerkomt dat de plaats van de vrouw in het huis is. De zanger erkent dat de vrouw de motor van het gezin is, maar dat zij zich ook, in het belang van Afrika, meer in de politiek moet manifesteren. Ook in die tekst, net als in de muziek, ontmoet Afrika het Westen op een evenwichtige manier. En dat allemaal mede dankzij die vermaledijde tv.
Ruud Meijer

Sinatra *light*

Michael Bublé
Michael Bublé Meets Madison Square Garden
★★★☆☆

Robbie Williams zette in 2001 met het album *Swing When You're Winning* de deuren open voor neo-crooners als Jamie Cullum, Peter Cincotti en Michael Bublé. Maar waar Williams, Cullum en Cincotti terugkeerden naar eigentijdse

pop of smoothjazz wierp Bublé zich op als fakkeldrager van de *torch song* en de vocale bigbandjazz. Zijn titelloze debuut deed het goed in Canada en Europa, maar in de Verenigde Staten brak hij pas door met *It's Time* and *Call Me Irresponsible.* In New York trad hij al op in prestigieuze zalen als het Beacon Theatre en Radio City Music Hall, maar één gewijd podium ontbrak nog aan zijn palmares, namelijk dat van Madison Square Garden. Op die heilige grond trad Frank Sinatra op met het orkest van Woody Herman, een gebeurtenis die de geschiedenis in ging als *The Main Event.* Hoewel voor Bublé zelf zijn kennismaking met dit Mekka van de showbizz zeker zal worden gezien als een *main event,* is het album *Michael Bublé Meets Madison Square Garden* dat niet geworden. Een lekkere plaat, maar vergeleken met Frank 'The Voice' Sinatra is Bublé toch een beetje een lichtgewicht, die de komende jaren nog wat ervaring moet opdoen. Bublé moet het voorlopig vooral hebben van zijn prettige charisma en zijn hoge lekker-dinggehalte. Daarom heeft EMI er ook maar een fijne docu op dvd bij gedaan.
Ruud Meijer

TOPTIEN POP

❶ **19** (1) – Adele ❷ **Hermit Sessions** (2) – Kyteman ❸ **21st Century Breakdown** (3) – Green Day ❹ **Live in London** (4) – Leonard Cohen ❺ **Relapse** (5) – Eminem ❻ **Milow** (6) – Milow ❼ **Cats Lost** (7) – Cuby & the Blizzards ❽ **Battle for the Sun** (8) – Placebo ❾ **Day & Age** (9) – Killers ❿ **My One and Only Thrill** (10) – Melody Gardot

Tussen haakjes de klassering van vorige week. Deze toptien is tot stand gekomen op basis van de verkopen bij vanLeest Music & Movies, de Bijenkorf en Fame Music Amsterdam.

Jennifer Aniston en Steve Zahn in Management

Ontmoeting in een motel

Acteurs die seizoenenlang een rol in een succesvolle tv-serie spelen, zitten de rest van hun carrière opgezadeld met een luxeprobleem: ze zullen tot in lengte van dagen geassocieerd worden met die ene rol. Sommigen slagen erin een succesvolle doorstart te maken aan de andere zijde van de camera. Ron Howard (Richie Cunningham in *Happy Days*), Leonard Nimoy (Mr. Spock in *Star Trek*) en Rob Reiner ('Meathead' in *All in the Family*) hebben zich bijvoorbeeld ontwikkeld tot succesvolle regisseurs. Anderen hebben zich er schoorvoetend bij neergelegd niet aan typecasting te kunnen ontsnappen. Zo beperkt de filmcarrière van Matthew Perry zich tot rollen die rechtstreeks in het verlengde liggen van zijn personage (Chandler) in *Friends*. Een van zijn tegenspelers in die (razend populaire) sitcom was Jennifer Aniston, beter bekend als Rachel. Na tien seizoenen *Friends* begon zij aan een filmcarrière waarin ze een ongelijke strijd moest uitvechten met het spook van de typecasting. Dat ze aanvankelijk vooral opdook in romantische komedies was onvermijdelijk. Maar gaandeweg is het Aniston gelukt een andere draai te geven aan haar imago als de goedlachse 'girl-next-door'. Ze kwam verrassend goed tot haar recht als het titelpersonage in een film met de veelzeggende (want ironische) titel *The Good Girl*. Daarin speelde ze de caissière van een supermarkt die een buitenechtelijke relatie begint met een labiele romanticus. De frisse comédienne uit *Friends* vertolkte opeens een eenzame vrouw die wanhopige pogingen deed haar monotone bestaan te doorbreken.

In *Management* speelt Aniston een enigszins vergelijkbare rol, en opnieuw houdt ze zich voortreffelijk staande. *Management* wordt geafficheerd als een komedie, maar de sfeer is daar eigenlijk te melancholiek voor. De toonzetting laat zich illustreren aan de hand van een scène uit het begin van de film. De receptionist van een motel op het Amerikaanse platteland (Steve Zahn) onderneemt stuntelige pogingen een van zijn gasten (Aniston) te versieren. **Terwijl ze champagne uit plastic bekertjes drinken, informeert de vrouw rechtstreeks naar zijn motieven. Doet hij dit vaker?** Wat hoopt hij te bereiken? De bedremmelde receptionist weet niet goed wat hij moet zeggen. Zij blijft echter ongenadig doorvragen. "Zou je het als een succes beschouwen als je je hand op mijn kont kon leggen?" De receptionist verzekert dat dit zijn stoutste verwachtingen zou overtreffen. De vrouw denkt even na en zegt: "Vooruit dan maar." Volgt een scène waarin de receptionist aarzelend haar billen betast. Humor? Jazeker, maar dan wel van de ongemakkelijke soort, want de scène is niet alleen geestig maar ook vertederend en schrijnend. *Management* bevat meer memorabele scènes die verraden dat debuterend regisseur (tevens scenarist) Stephen Belber kan bogen op ervaring als toneelschrijver. Helaas kent de film ook tekortkomingen. Aangrijpende momenten worden plompverloren afgewisseld met luchtige humoristische scènes die de opgebouwde spanning om zeep helpen. Bovendien heeft Belber zijn eersteling zo vol met verwikkelingen gestopt dat de film er een schokkerig ritme van heeft gekregen. *Management* is een onevenwichtige film en verraadt de typische bekoringen en zwaktes van een regiedebuut. Dat deze film het voordeel van de twijfel verdient, is vooral te danken aan de indringende acteerprestatie van Jennifer Aniston.

Erik Spaans

Management.
Regie: Stephen Belber.
Vanaf 9 juli in de bioscoop.

TOPTIEN DVD

❶ **Bolt** (1) – Byron Howard ❷ **Wit licht** (2) – Jean van de Velde ❸ **Oorlogswinter** (3) – Martin Koolhoven ❹ **Milk** (4) – Gus Van Sant ❺ **Bride Flight** (5) – Ben Sombogaart ❻ **Yes Man** (6) – Peyton Reed ❼ **Australia** (7) – Baz Lurhmann ❽ **The Day the Earth Stood Still** (8) – Scott Derrickson ❾ **Frost/Nixon** (9) – Ron Howard ❿ **Changeling** (10) – Clint Eastwood

Tussen haakjes de klassering van vorige week. Deze toptien is tot stand gekomen op basis van de verkopen bij vanLeest Music & Movies, de Bijenkorf en Fame Music Amsterdam.

Philip Freriks II

Blijboom: De NOS zoekt een opvolger voor Philip Freriks. En ik dacht, als ik m'n haar nou eens zó doe...
Dijkgraaf: Maar Blijboom, als er nou één man is in het Nederlandse medialandschap op wie jij níet lijkt... Al was het alleen maar vanwege je taalvastheid. Als jij één foutje maakt, krijg je groene benen, hoge bloeddruk, het gevoel alsof je een boterham met pindakaas in één keer hebt ingeslikt én een vuurrode kop. En dan wil jij...
Blijboom: Laat me nou, ik kan 'm echt heel leuk nadoen! Op papier dan.
Dijkgraaf: Je bedoelt dat ik je gewoon niet meer in de rede moet vallen? Of is het reden?
Blijboom: Weet ik veel. Nee, jij moet gewoon even zeggen: 'HET! ACHT! UUR! JOURNAAL! MET! PHILIP! FRERIKS!' En dan knal ik erin. Haha, heb er nu al lol om.
Dijkgraaf: Vooruit dan maar weer. Het Acht Uur Journaal met Philip Freriks. Zo goed?
Blijboom: "Groetenavond. Premier Gordon Bleu, eh, Brown heeft verklaard dat er in Iran toch géén... eh... heeft verklaard dat er in Irák toch geen massage... of, eh... mas-sa-ver-nie-ti-gings-wapens zijn gevonden. De vermeende aanwijzingen... aanwézigheid van zulke wapens was destijds voor Groot-Brittannië en de Verenigde Straten, pardon, Staten aanleiding om het land binnen te vallen. En nu... zijn ze er... dus níet.
In het centrum van de Spaanse hoofdstad Madrid is gisteravond een zure... zware bom ontploft. De politie houdt de Bosnische... excuses... Baskische afscheidingsbeweging ETA verantwoordelijk en stelt een onderzoek in. Het noorden van de Amerikaanse stad, pardon de Amerikaanse staat Californië wordt al dagenlang geteisterd door hevige brosbanden... eh... door hevige bósbranden. De brand zegt weer... De brandweer zegt het vuur voorlopig nog niet onder controle te hebben.
Premier Blakende... Balkenende heeft Maxima, nee Maxime Verhagen – ik moet het wel goed zeggen – berispt omdat hij vanuit de Trevifontein, de Trêveszaal is dat, een foto heeft getriggerd en op internet heeft gezet. Triggeren is een populaire vorm van... ik hoor nu in mijn oortje dat het, dank je wel regie, twítteren is, een moderne vorm van, eh, communiceren die vooral populair is onder mediamensen en politie... politici. Verhagen laat weten... oh, we gaan al naar het volgende onderwerp, zie ik.
De Portugese voetballer... waar bent u? Dáár bent u. De Portugese voetballer Cristiano Ronaldo zal zijn gehele voetballeven bij Real Madrid slijten. De Spaanse club heeft een afkoopsom van één milj... tril... een bilj... nou ja, een bedrag met heel veel nullen in zijn contract opgenomen. Supermarkten moeten stoppen met stukprijzen voor kratten brie... stúntprijzen voor kratten... bíer! Dat stelt het Nederlands Instituut voor Alcololbeleid. De stichting... Alcohol moet dat natuurlijk zijn... de stichting vreest dat de galaprijzen... lage prijzen kunnen leiden tot buitensportig alcoholbegrui... bierdrinken onder jongeren.
Het graat... Het gaat niet goed met de garnalenvisserij in ons land. Tijdens een congres over het vangstscrotum… het vangstquotum – neemt u mij niet kwalijk, dat was een sliptong... slip of the tongue, pardon – tijdens een congres over het vangstquotum uitte de bedrijfstak ernstige kritiek op de nieuwe richtlijnen van het mysterie... het ministerie van Landbouw en Visserij aangaande het gebruik van netten met grotere mazen. De vissers prikken... De vissers píkken het niet en kondigen hárrde maatregelen aan.
Méér geld voor béter onderwijs! Dat is korten op de boodschap... korte boodschap... herstel... Dat is in het kort de boodschap – zo moest het dus – de boodschap die staatssecretaris Dijkstra...má van Onderwijs in petto had tijdens het regenten... het recénte debat in de Tweede Kamer. Onderzoek heeft aangetoond dat de kwali... eh... teit van het basisover... de kwaliteit van het basisónderwijs – excuses – dusdanig laag is dat kinderen tegenover... tegen... dat kinderen tegenwóórdig niet eens meer in staat zijn om behoren... naar behoren in staat zijn tot zoiets simpels als het futloos... nee... niet in staat zijn om naar behoren zoiets simpels, eh, uit te voeren als het fóutloos voorlezen van een stuk tekst!
Pffff, het weer nu, met Gerrit Hiemstra..." |

Groetenavond. Premier Gordon Bleu, eh, Brown

Waarin Zuiver het wellnessgebeuren tot nieuwe tropische waarden opstuwt.

Geld als water

Jan

Job

Marijke & Harry

Het is groot, het is kletsnat en het is vorige week geopend in het Amsterdamse Bos. Het is het nieuwe wellnesscentrum Zuiver, dat alle Nederlandse competitie op dit gebied in de schaduw stelt. Uitbater **Jan de Ruyter** wilde met alle geweld de grootste sauna van het land en liet er een bouwen van 13.000 vierkante meter, pal naast de tennisbanen in het Amsterdamse Bos, die hij trouwens ook in beheer heeft. Als het aan De Ruyter lag, had hij zijn klamme project tot aan de landingsbaan van Schiphol doorgebouwd. Je hebt ambitie of niet, en De Ruyter is de Nederlandse Dagobert Duck van het watergebeuren.
Twintig miljoen stak hij erin, en dat is terug te zien in de inrichting. De opening werd verricht door burgemeester **Job Cohen** in het overdekte binnenbad, waar ieder plekje was ingenomen door gasten en de temperatuur was opgelopen tot tropische waarden. De openingsceremonie bestond uit een fontein van vlammen en stoom. Vlak voordat de buitenmuren spontaan tot lava begonnen te smelten, werden de deuren naar het terras geopend. Daar stond de complete familie De Ruyter klaar met ijskoude champagne van Taittinger. Zuiver is geen ballentent, dus Moët komt er niet in.
Het beroemdste badeendje onder de Bekende Nederlanders was **Marijke Helwegen**, hier met haar iets te warm geklede **Harry**. Viel er aan de gastenlijst dus nog een en ander te verbeteren, de verzorging was foutloos. Er was een complete bilpartij van het wagyu-rund, geportioneerd in dobbelsteentjes. Er waren *noix de coquilles* op een bedje van biet. De kaart meldt verder nog achteloos *magret de canard* en kreeft. Aan patat doet Jan niet.
Net als bij Van der Valk staan alle bloedverwanten plus hun aanhang bij Zuiver op de loonlijst – het ideale horecamodel. Foto vier is van zoon **Rob de Ruyter** en diens echtgenote **Melissa**. Maar er zijn nog twee andere zoons De Ruyter, en daarvan doet de koude kant al even hartstochtelijk mee. Is er dan geen enkel minpuntje? Ja, door de tientallen gebruikte steensoorten heb je binnen geen bereik op je mobiele telefoon. Maar dat zou je net zo goed een voordeel kunnen noemen.
Aan het terras met het buitenbad spraken we met Marijke Helwegen-impresario **Ronald Heister**. In de talloze periodes dat zijn cliënte onder het mes ligt, heeft Heister nog een reservejob: hij is de geaccrediteerde *Space Agent* van Richard Branson. Je kunt exclusief bij Ron een vakantieruimtereisje boeken. *Lost Boy* Michiel Mol ging iedereen voor en reserveerde voor Venus.
Tot slot de architect van Zuiver. **Vincent Giling**, die eerder al het zwembad van de buren maakte, wordt hier het hemd van het lijf gevraagd door *Parool*-verslaggeefster **Barbelijn Bertram**. Neen, Vincent is geen onderdeurtje. Barbelijn meet, inclusief haar onafscheidelijke stilettohakken, zo'n 2,03 meter. |

tekst en foto's Jan Zandbergen

Rob & Melissa

Ronald

Vincent & Barbelijn

Gezellige grafherrie

Ondanks een overdosis aan bier, haar en decibellen heet het Friese Wâldrock het gemoedelijkste festival van Nederland te zijn. *'We are Meuwdahead and we play rock 'n' roll!'*

door Michiel Blijboom, foto's Ilvy Njiokiktjien

Heeft God een e-mailadres? De paus wel (urbi@orbi), maar zijn allerhoogste baas lijkt nog niet in het bezit te zijn van een wifi-aansluiting. De brief die ik van Hem ontvang, op een kruispunt van twee Friese boerenweggetjes met de koddige naam It Poepekrûs, is tenminste ouderwets van papier. Het is een noodkreet. "Ik ken je al sinds het eerste moment van je leven," schrijft Hij. "Ik heb jou geschapen en gewild dat jij er bent. (–) Ik zou zo graag willen dat je besefte hoeveel ik om je geef. Zie je dan niet hoe leeg je hart is en hoe doelloos jouw leven is zonder mij? (–) Ik wil zo graag in een diepe relatie met jou leven, daarvoor heb ik je gemaakt. (–) Ik wil jou zo graag beschermen voor de schade van deze harde God-loze wereld. (–) Luister toch naar mijn stem, geef mij een kans. (–) Ik hou van je en ik zou je heel graag eens willen ontmoeten."

Tikje klef wel. Zo ken ik God niet. Het vermoeden bestaat dan ook dat Hij dit epistel niet zelf heeft opgesteld, maar dat hier sprake is van – *excusez le mot* – ghostwriting. Verantwoordelijk hiervoor: de Landelijke Evangelisatie Stichting Naar House uit Giessen. Waarom ik de brief krijg aangereikt is me wél duidelijk, want dit is vandaag niet zomaar een kruispunt van twee Friese boerenweggetjes. Schuin tegenover It Poepekrûs ligt het weiland waardoor het aanpalende dorpje Burgum één weekend per jaar op de kaart wordt gezet. Het is het weekend van Wâldrock, een festival voor liefhebbers van hardrock en heavy metal. Twee dagen decibellen terugkoppen en bier plassen, na 51 weken van hard werken. Onschuldig vermaak van woest uitziende dames en heren onder wier gescheurde spijkerjas met noppen en emblemen een goudeerlijk hart klopt. Dat weet iedereen die zich een beetje in de materie heeft verdiept. Iedereen, behalve de meest godvruchtigen onder ons. Die denken nog altijd dat een hardrockfeestje gelijk staat aan een eredienst voor Satan. Misschien, zo redeneren ze, wordt er wel ritueel bloed gedronken – of offeren ze minderjarige meisjes op een brandstapel, ter meerdere eer en glorie van 'die knakker met die hoorntjes, van daar beneden'.

Oké, er valt iets voor hun bezorgdheid te zeggen. Ook **ik kan moeiteloos een toptwintig samenstellen van songtitels die keihard tegen het zere been der beminde gelovigen aan knallen.** Kijk maar:

1. **Sympathy For The Devil – Rolling Stones**
2. **Anal Rape Of The Virgin Mary – Typhus**
3. **Death To Jesus – Deicide**
4. **Antichrist Superstar – Marilyn Manson**
5. **War Against Christ – Venom**
6. **Judas Be My Guide – Iron Maiden**
7. **Skeleton Christ – Slayer**
8. **Kiss The Demon – Mercyful Fate**
9. **Satan My Master – Bathor**
10. **Blasphemy – Morbid Angel**
11. **The Hanged Priest – Mütiilation**
12. **Sex With Satan – Piledriver**
13. **Stone Cold Jesus – Overkill**
14. **Dethrone The Son Of God – Havohej**
15. **Tormentor Of Christian Souls – Dimmu Borgir**
16. **Blood Of Christians On My Sword – Graveland**
17. **The Rape And Ruin Of Angels – Cradle Of Filth**
18. **Fistfucking God's Planet – Marduk**
19. **Drinking With The Devil – Rainbow**
20. **Gott Ist Tot (Antichrist War Mix) – Impaled Nazarene**

Maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat geen enkele van deze bands op Wâldrock 2009 geprogrammeerd staat – en niet alleen omdat de nummer 1 eigenlijk helemaal geen hardrock maakt. Het hoogst haalbare op het gebied van blasfemie is vandaag Heaven and Hell, de formatie van de bijna 67-jarige zanger Ronnie James Dio. Hij is de man die als klein jongetje van zijn Italiaanse oma leerde hoe je met een naar binnen gekromde duim, middel- en ringvinger twee duivelshoorntjes kunt imiteren, een trucje dat miljoenen hardrockfans over de hele wereld inmiddels hebben overgenomen. Maar maakt hem dat ook tot een dienaar van Satan? Om een indicatie te geven hoe duivels die Dio is: in 1975 zong hij *Love Is All* onze hitparade binnen – en in het begeleidende *Toppop*-tekenfilmpje werd hij verbeeld als een vrolijk kwakend kikkertje. ►

▸ *"The world is full of Kings and Queens/who blind your eyes then steal your dreams,"* predikt hij tegenwoordig – en als dat duivels is, dan plaatst dat het Republikeins Genootschap in een heel ander maanlicht. Oké, Heaven and Hell is strikt genomen een voortzetting van de groep Black Sabbath, en die heren wilden zich in hun beginjaren nog weleens bezondigen aan occult tijdverdrijf, maar volgens de overlevering duurde dat tot er op een kwade nacht een geest aan het bed van bassist Geezer Butler verscheen met het klemmende verzoek op te houden met die flauwekul. Sindsdien gingen de teksten over marihuana en cocaine – tot de mannen zich daar te oud voor voelden. De laatste plaat van Heaven and Hell heet weliswaar *The Devil You Know*, maar heeft net zoveel met heus satanisme te maken als Gordon met goede smaak.

Wâldrock heet een van de goedkoopste festivals van Nederland te zijn. In meerdere opzichten, want als je je precies tussen de Jägermeistertent en het hoofdpodium opstelt, hoor je twee bands voor één prijs. Terwijl het linkeroor wordt gestreeld en gekieteld door de Eftelingmetal van Epica, het ensemble rond de beeldschone zangeres Simone Simons, is het voor het trommelvlies ter rechterzijde een kwestie van zandstralen dankzij de decibellenbrakers van Trivium, een sloperscollectief dat pure grafherrie lardeert met af en toe een gitaarloopje uit de erfenis van Thin Lizzy. **Om de vijf minuten 180 graden draaien, dan hou je de schade voor beide oren beperkt.**

Als je je precies tussen de Jägermeistertent en het hoofdpodium opstelt, hoor je twee bands voor één prijs

Ach ja, die oren... Die zijn dan al zó verschrikkelijk mishandeld door Bring Me The Horizon, vier van top tot teen volgetatoeëerde jongens uit Sheffield die op

Motörhead, met links voorman Lemmy

een volume speelden dat op Terschelling nog te horen moet zijn geweest en die een bedenkelijke reputatie hebben waar het publieksparticipatie betreft. Uit het programmaboekje: "We hopen wel dat Sykes (zanger Oliver Sykes – MB) zich vandaag gedraagt en niet over een fan urineert omdat zij niet met hem naar bed wil."

Sykes: *"DOES ANYONE LIKE TO DRINK ALCOHOL??"*

Luid gejuich.

Sykes: *"DOES ANYONE LIKE TO SMOKE WEED??"*

Iets minder luid gejuich. Hardrockers zijn bierdrinkers.

En zo wisselt het ene lawaaicollectief het andere af. Het Canadese Voivod heeft een beschonken zanger en een gitarist met behaarde billen. Let wel: dat haar zit vast aan zijn kruin. Killswitch Engage presenteert een voorman die oogt als een kantoorklerk – en klinkt alsof hem zojuist zijn dertiende maand is ontnomen. Ter verhoging van de feestvreugde heeft de gitarist een gordijn omgehangen. *"We've come here to drink all of your beer and piss into all of your girlfriends' mouths!"* schreeuwt hij tussen twee ondefinieerbare songs door. De waarschuwing wordt door de meute voor kennisgeving aangenomen.

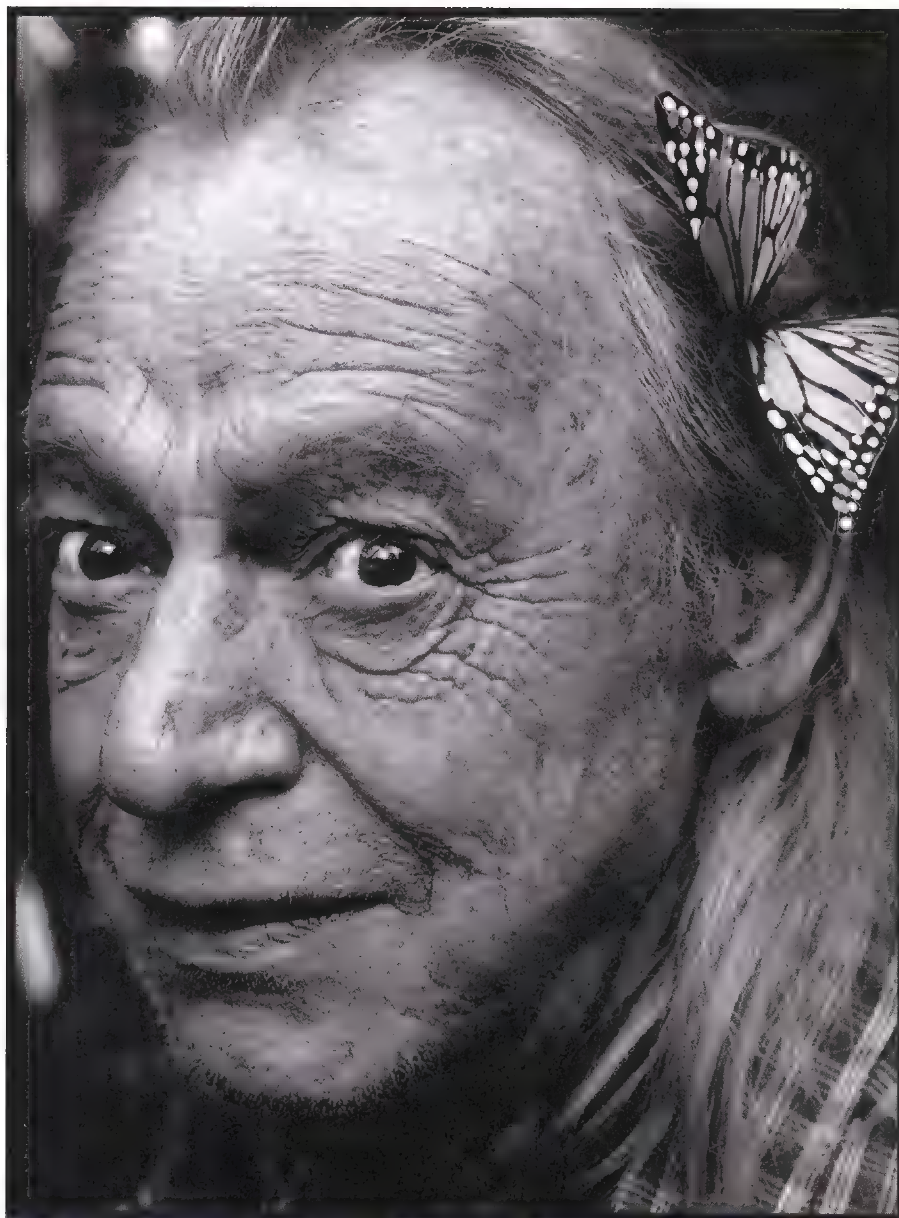
Onder pers en artiesten staat Wâldrock al sinds jaar en dag bekend als een van de gemoedelijkste in z'n soort. Waar je op een vergelijkbare bijeenkomst als Fields of Rock zaliger als stukkiesschrijver door de heren van Mojo, de monopolist onder de concertorganisatoren, al bij de ingang een sticker met 'Paria' krijgt opgeplakt, daar ben je op het onafhankelijke Wâldrock nog gewoon welkom om een hapje mee te eten en schouder aan schouder met de artiesten de keel te smeren. Tekenend voor het welhaast landerige sfeertje backstage is de manier waarop Motörhead zich manifesteert. Ooit stond dit snoeihard spelende triumviraat te boek als de gevaarlijkste band ter wereld. Aanvoerder Lemmy, de 63-jarige bassist met het karakteristieke hoofd – een snor als twee junglebruggen en wratten waaraan je je jas kunt ophangen – sprak eens de legendarische woorden: "Als deze band naast je komt wonen, dan gaat je gras dood." Maar dat was toen Phil Taylor, pardon Philthy Animal Taylor, er nog drumde. Deze voormalige hooligan van Leeds United wilde nog weleens een plaatopname missen omdat hij zijn vuist kapot had geslagen op het gezicht van een opponent en wordt nog altijd herinnerd aan die keer dat hij, zwaar onder invloed, door de badkamerspiegel wilde klimmen. **Zijn pièce de résistance is evenwel dat hij ooit, tijdens een stoeipartijtje met een makker, zijn nek (!) brak.** Geen nood, want voorzien van een speciale kraag drumde hij vervolgens vrolijk verder.

De huidige trommelaar, Mikkey Dee, loopt achter het Wâldrock-podium als een toegewijde vader te voetballen met zijn zevenjarige zoontje. Samen genieten ze vervolgens van een biefstuk met frietjes, waarbij de noodzakelijke groenten niet worden vergeten. Baas Lemmy ziet het onder zijn bloeddoorlopen ogen gebeuren; zelf heeft hij weer gewoon met whiskey ontbeten. Maar voetbal en vitamientjes ten spijt, drummer Dee stuwt de band ook vandaag naar grote hoogten. Routineus, maar zonder een spoortje sleet stort Motörhead zijn standaardrepertoire over het uitzinnige Wâldrockpubliek uit. Lemmy gromt en bromt en rochelt en reutelt als vanouds over ijzeren vuisten (*Iron Fist*), schoppenaas-kaarten (*Ace Of Spades*) en de dodelijke dood (*Killed By Death*). En hoewel hij een pesthekel heeft aan religie – zijn vader was dominee en verliet de kleine Lem toen die drie maanden oud was – vallen er uit zijn mond nimmer godslasterlijke teksten op te tekenen. *"We are Meuwdahead and we play rock 'n' roll,"* luidt zijn strijdkreet en dat is het: niet meer en niet minder.

Misschien zit God daarboven wel gezellig mee te headbangen. |

Simon Vinkenoog

Wie zijn werkzame leven, c.q. 'oeuvre permanente', een kleine zestig jaar geleden start met de bundel *Wondkoorts*, kan een beenamputatie onmogelijk anders zien dan als een inzichtverschaffend tussenstation op weg naar een volgende vreugdevolle bestemming. Een bres slaan in het stormachtige leven van onze enige échte beatpoëet is slechts aan De Liefde, in casu Edith Rignalda, voorbehouden. Konden wij allen maar zo productief, spiritueel én beneveld leven als dit bastion van de vrije gedachte. *Ubi Simon, ibi sativa*!

Simon Vinkenoog wordt 18 juli aanstaande 80 en is nog altijd "kersvers".

21STE EEUW

Producten, diensten, tips en trucs die het leven veraangenamen

www.hndg.nl

1 **GROTE BESTANDEN VERSTUREN**
Mailprogramma's hebben meestal een MB-limiet. Wie bijvoorbeeld filmpjes of muziek in hoge kwaliteit wil versturen, kan dat via een site als Send2deliver gratis doen. Tot 100 MB per keer.
www.send2deliver.com

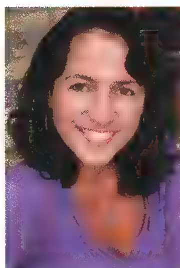
2 **BESPAREN OP AUTOBRANDSTOF**
Sinds het Kwartje van Kok is het nooit meer goed gekomen met de brandstofprijzen. Toch valt er geld te verdienen. Door goed te zoeken naar goedkope stations. De website Tankwijzer.nl helpt erbij.
www.tankwijzer.nl

3 **VERGOEDING LATEN EISEN**
Er zijn mensen die er een sport van maken: claimen bij luchtvaartmaatschappijen als er iets misgaat met de reis. Wie wel wat beters te doen heeft, kan terecht bij EUClaim.
www.euclaim.nl

MEER? www.hpdetijd.nl

Carrièretip

Ons team gaat twee keer per jaar voor een brainstorm naar de hei. Daar komt altijd weinig uit en er wordt ontzettend gedronken en daar heb ik een hekel aan. Kan ik mijn snor drukken?

Mirjam Windrich, loopbaancoach bij Mirjam.nu: "Natuurlijk kun je je snor drukken, maar wat zijn de consequenties daarvan voor de samenwerking met je team? Je bent er vast niet voor niets onderdeel van. Bovendien heeft de hei op gaan over het algemeen meer dan alleen de functie om concrete zaken op te leveren. Als je je daar niets bij voor kunt stellen en een drankgelag jou sowieso niet inspireert tot zinvol samenzijn, dan zou ik dat in ieder geval aan de teamleden vertellen. Maar als je echt, en wel nu, iets concreets voor elkaar wilt krijgen, schaf dan die brainstorm af en verzin iets nieuws. Iets waarvoor de andere teamleden die borrel – nog even – laten staan." |

Test
Lomp = leuk

Eerst moesten mobiele telefoons zo klein mogelijk zijn, toen moesten ze zo veel mogelijk kunnen en daarna moesten ze zo klein mogelijk zijn én zo veel mogelijk kunnen. De XP3 Quest van Sonim is, voor wie origineel wil zijn, een verfrissend alternatief.

Met het toestel kun je bellen, sms'en, internetten, FM-radio beluisteren, via GPS je locatie bepalen, foto's maken en in het donker een boek lezen (want zaklantaarn aan boord). Maar het allermooiste is wel: de onderscheidende lompheid. De Sonim, in afschrikwekkend geel en verpakt in zwart plastic en rubber, zal bij de moderne gadgetfreak niet in de smaak vallen. Maar wel bij mensen die eind vorige week niet opgewonden zijn geraakt van de nieuwe 3GS-dinges van Apple. En bij gebruikers die wel iets anders met hun mobiele telefoon willen doen dan in borstzak of handtas opbergen. Want? Want de Sonim is waterdicht (dertig minuten tot een diepte van een meter), knalt niet uit elkaar bij een val van twee meter hoogte op beton en is ook overigens bestand tegen zout, mist, vocht, thermische schokken en vuil. Claimt althans de fabrikant. Ideaal voor leuke mensen die in de bushbush willen kajakken of kamperen dus. Dat de stand-bytijd 1500 uur zou bedragen, zoals de fabrikant óók beweert, durven we na een weekje wel te bestrijden, maar dat komt dan ook doordat die tijd snel afneemt als je veel applicaties gebruikt. En daartoe nodigt zo'n speeltuig zonder meer uit. Tot aanschaf ook, want voor 369 euro ben je in één klap oorspronkelijk. |

1,4 Nederlanders gaan gemiddeld 1,4 keer per jaar op een lange vakantie. Dat meldt het CBS. Onder een lange vakantie wordt minimaal een week verstaan. Luxemburgers gaan van alle Europeanen het vaakst op vakantie (1,8 keer), Roemenen het minst (0,3 keer).

In de mailbox

Sneu? "De Dating Tour 2009 van de Dating Doctors vindt plaats van 17 tot en met 25 oktober. De Dating Tour gaat dit jaar naar Las Vegas. Onder professionele begeleiding van de Dating Doctors leren mannen tijdens deze reis de fijne kneepjes van het versieren. Sinds 3 jaar organiseren de Dating Doctors educatieve versierreizen. Geen seksreizen – het zijn reizen waarop mannen een belangrijke gedragsverandering ondergaan. Tijdens de Dating Tours leren mannen wat er werkelijk toe doet bij een vrouw. Hoe kom je met haar in contact? Hoe krijg je in een paar minuten haar telefoonnummer? En hoe krijg je haar in bed? Via workshops en persoonlijke coaching helpen de Dating Doctors zelfs de meest contactschuwe man aan een serieuze date." Sneu.

Geshopt

De ultieme vakantiecamera, de Exilim H10 van Casio. Het apparaatje is de dunste in zijn klasse en levert foto's van 12 megapixels. Groot genoeg voor posterformaat dus. Sinds deze week te koop voor 349 euro.

Wouter Bos heeft nog geluk dat hij van RayBan houdt en niet van Porsche Design. Aanschaf van de opvouwbare pilotenbril P'8480 had, met een prijskaartje van 330 euro, namelijk nóg meer ergernis over zijn declaratiegedrag opgeleverd.

Dé oortjes van menig professioneel artiest: Ultimate Ears 700. Geluidisolerend zonder meteen zo groot te zijn als een setje oorwarmers. Ingepakt niet zwaarder dan 11,6 gram. De prijs is trouwens ook niet amateuristisch: 199,99 euro.

Modern leven

Er gaat niks boven 'uit eigen tuin'

Het heeft Europa behaagd vanaf deze week weer kromme komkommers in de supermarkten toe te staan. Om precies te zijn: in november vorig jaar stemden de afgevaardigden van 27 landen van de Europese Unie in met de afschaffing van de 'marketingstandaarden' voor 26 soorten groente en fruit. Misvormde appels, peren, aardbeien en tomaten vallen niet onder de nieuwe regeling, zo melden de nieuwsmedia nog. Supermarkten moeten de consument waarschuwen door de misbaksels van een apart etiket te voorzien.

Wat een dwazen!

En dan vinden ze het gek dat bij verkiezingen van het Europees Parlement een dikke, vette, ruime meerderheid van de Nederlandse stemgerechtigden hun stembiljet aan de oud-papierbak hebben gegeven. Er komen duurbetaalde lui uit 27 Europese lidstaten naar Brussel of Straatsburg, en ergens op een koude donderdag in november gaat dat gezelschap serieus zitten vergaderen over de kromming van de komkommer. En beweer niet dat ambtelijke molens traag draaien, want binnen acht maanden, binnen 250 dagen, nadat de beslissing is gevallen, is de maatregel al geëffectueerd. Snel!

Maar goed, laten we ons in deze warme week niet al te druk maken over belastinggeldverspilling (mooi Scrabble-woord). Laten we naar de feiten kijken. Ik kan dat goed, want heb een vrouw met moestuin en groene vingers. En ik kan dat objectief, want zelf volstrekt vies van groene vingers. Dus totaal niet emotioneel betrokken bij de komkommer, aardbei, tomaat, boontjes, aardappelen, paprika's, radijsjes en andere heerlijkheden, die vanuit onze onbespoten moestuin rechtstreeks op het bord belanden. Ik weet inmiddels, in het tweede moestuinjaar, wel: er zit veel meer smaak aan de spullen van mevrouw Dijkgraaf dan aan de rechte komkommer, de kleurstofrode tomaat en de gemodificeerde

radijsjes die ergens in de rest van de wereld, binnen of buiten Nederland, volgens EU-regels worden gekweekt en in de supermarkt belanden.

Aangezien wij over de grond en de groene vingers beschikken, moeten we er maar van profiteren, dacht ik zo. Al heeft het nieuws over de kromme komkommers en andere misvormd groente- en fruitgevaar me wel aan het twijfelen gebracht. Krijgen wij, met al dat fruit en die groente uit eigen tuin, nog wel genoeg kleurstoffen, smaakstoffen, verdelgingsmiddelen en andere ellende binnen? Ontstaat er geen tekort aan E-nummers in ons lichaam? De Europarlementariër die dat weet, krijgt volgende keer mijn stem. |

Samenstelling Jan Dijkgraaf

SUC
CES

Nederlanders van naam over hun welslagen

'Ik ben begonnen omdat ik lef heb'

Als broekie van net twintig begon ze woningbemiddelingsbedrijf Direct Wonen, samen met haar man. Zij de realist, hij de positivo. Algemeen directeur Yvonne Swaans (1968) ziet dat het na een hard jaar weer bruist in hun business. 'Dat je naar beneden glijdt en dat kunt opvangen, is ook succes.'

door Sara van Gorp, foto Jos Lammers

'De eerste keer dat we geld hadden verdiend, dat was een mooi moment. Eenentwintig was ik, Richard en ik hadden net een zaak geopend in Eindhoven. Op één dag hadden we duizend gulden verdiend. Duizend gulden! We gingen naar de kroeg om het te vieren en zaten op een bierviltje te rekenen. Als je duizend gulden op een dag kan verdienen en je dat elke dag doet... En als dat in één vestiging kan, dan kan het ook op meerdere plekken. Hoeveel steden zijn er eigenlijk in Nederland? En als je dat in Nederland kan, hoe zou dat dan in Duitsland zijn, en in Engeland? Dat was echt gaaf, het werd steeds groter. Die avond hebben we besloten: we gaan een tweede vestiging openen, want we hebben goud in handen!

Nu hebben we 260 mensen in dienst. En dat is nog tachtig minder dan vorig jaar, toen zijn we flink gekrompen. Het moest wel. Een heel moeilijk jaar was het, 2008, veel onzekerheid. Zo'n jaar waarvan ik nu denk: veel geleerd, maar als me wordt gevraagd of ik het wilde meemaken? Nou... nee. Het eerste jaar na onze beursgang was niet plezierig. Terwijl het zo goed begon, de beursgang in 2007 was een fantastisch moment. We hadden er een jaar lang veel tijd en energie in gestoken. Dan sta je daar eindelijk in Londen en moet je op zo'n knopje drukken om je bedrijf te lanceren. We werden ingeschat op 300 miljoen euro; dat was leuk en gezien de groeipotentie ook terecht. Daarna is het alleen maar heel hard achteruit gegaan. De koerst zakte fors onderuit. Je kunt het niet veranderen, het enige dat ik kon doen was me concentreren op het ondernemen. Waar ben ik goed in? Ik ben een ondernemer, ik ben begonnen omdat ik lef heb, omdat ik kansen zie, omdat wij als organisatie kansen hebben. Dus **ik neem beslissingen, voer ze uit. Wat iedereen er ook van vindt, daar moet je geen boodschap aan hebben.** Want als het goed gaat, heeft iedereen het over je, maar als het slecht gaat nog veel meer. Focussen moest ik. Wat is onze kernbusiness? Direct Wonen NV is bemiddelen; twee partijen bij elkaar brengen. Een match maken, zorgen dat de klanten tevreden zijn, zelf tevreden zijn en weer door. Daar moest ik me gewoon op richten. Klaar. Als je je niet over mislukkingen heen kunt zetten, moet je heel snel stoppen met ondernemen.

Als het dan weer goed gaat, is het ook echt feest. We hebben het eerste kwartaal van 2009 ons budget gehaald. Al onze 25 vestigingen in het land ontzettend blij, iedereen in vuur en vlam. Ik had de directeur Verhuur aan de lijn en zei: "Weet je wat wij gaan doen morgen? We gaan een *conference call* doen met alle vestigingen en het enige dat we gaan doen is gewoon even met elkaar gillen." En dat hebben we gedaan, een applaus voor onszelf. We zijn met z'n allen enorm gaan gillen, joelen en klappen. Dat geeft zo'n goed gevoel. Het bruist nu ook weer; afgelopen week hebben we nog tien mensen aangenomen.

Dat we dit succesvolle bedrijf hebben opgebouwd, zit 'm in de combinatie van Richard en mij. We zijn al 22 jaar samen, hebben twee kinderen en we draaien al negentien jaar dit bedrijf. Richard is de voorzitter van het bestuur, kijkt met meer afstand, ziet de grote lijnen. Ik heb als algemeen directeur de dagelijkse leiding. Richard is de rasondernemer, een positivo. De man van de nieuwe ideeën, kort door de bocht ook, hij ziet niet zoveel valkuilen. Ik ben de realist, ik kan enthousiast meegaan, maar bekijk praktisch hoe we

kelijke leven vinden dat je het goed hebt gedaan. Ik ben niet zo bezig met wat mensen over mij of Richard denken, maar ik vind het wel belangrijk wat ze over Direct Wonen denken. En ja, dat in zo'n rapport staat dat ik werk en privé goed kan combineren, is mijn verdienste. Ik werk een doordeweekse dag thuis en Richard ook. De rest van de week werken we keihard samen met ons team. **Als je als stel samenwerkt, laat je je werk nooit volledig los. We zitten vaak 's avonds nog thuis aan de computer of bespreken zaken.** We nemen allebei het werk mee naar huis en hebben het er aan de keukentafel over. En de kinderen weten echt wel dat papa en mama bij Direct Wonen werken en dat wij de baas zijn.

Ik streef in mijn leven naar succes. Als ik het niet zou hebben, zou ik er altijd naar op zoek zijn. Stel dat ik op mijn 85ste niks zou kunnen noemen waar ik succes mee had, dan zou ik redelijk gefrustreerd zijn. Maar ik heb nu al veel successen gehad en veel plezier gemaakt. Wat eigenlijk heel fijn is, is dat we de afgelopen tijd hebben gemerkt dat we ook tegen een stootje kunnen. Dat je naar beneden glijdt en dat je dat kunt opvangen, dat is ook succes.

Als ik naar de afgelopen negentien jaar kijk, is er heel veel goed gegaan. Geluk kun je over jezelf afroepen, daar ben ik van overtuigd. Onze eerste medewerker bijvoorbeeld, dat was geluk. We hadden een advertentie geplaatst waar postzakken vol brieven op binnenkwamen. Chaos was het. Aan de linkerbalie had ik de sollicitanten en aan de rechterbalie zou ik dan gewoon klanten ontvangen. Dat liep op dag één al hartstikke fout. Na de eerste rampzalige dag begon ik vrolijk opnieuw. De derde sollicitant zei: "Zal ik de telefoon maar opnemen?" En ik: "Nou, da's best fijn." En dat heeft ze gedaan, en ze is negen jaar gebleven. Gidi, zij had een enorm enthousiasme en lef, door haar hebben we een jaar later een tweede vestiging kunnen openen. Zij was een soort voorbeeld; we zoeken nu nog steeds mensen zoals zij. Als die eerste werknemer verkeerd was geweest, dan had het ook weleens heel anders kunnen lopen. Dat je denkt: dat personeel, wat vervelend. Misschien waren we dan niet zo makkelijk gaan groeien en hadden we dit succes niet gehad.

Yvonne Swaans

een idee kunnen uitvoeren.

Heel veel mensen zeggen dan: dat jullie dat volhouden, al bijna twintig jaar samen een zaak. Maar het gaat nu goed, het gaat al die jaren goed. Natuurlijk hebben we pieken en dalen, we kunnen hard botsen. Dat is onaangenaam als je er een probleem van gaat maken. Maar je moet kunnen botsen, boos zijn. Richard en ik zijn allebei heel direct, ook tegen elkaar, we hebben de naam van ons bedrijf niet voor niks gekozen. Als ik het ergens niet mee eens ben, zeg ik het rechtstreeks. Veel mensen vinden dat heel moeilijk, voelen zich aangevallen. Maar ik verander het niet. Van elkaar kunnen Richard en ik het goed hebben. Wij kijken tegengesteld naar problemen. Zijn oplossing lijkt mij in eerste instantie meestal helemaal verkeerd. Maar uiteindelijk denk ik: ja, zo kan het ook, en ik kom dan tot de oplossing. Richard kan heel goed relativeren. Dat is echt bijzonder, dat is een eigenschap die ik zo ontzettend bewonder. Hij leert me dingen als zo'n situatie rond de beursgang te parkeren en gewoon weer door te gaan. En natuurlijk denk ik weleens: in jou heb ik even twee dagen geen zin. Maar dat heb ik wel met meer mensen, in werk en privé.

Dat ik vier jaar geleden Zakenvrouw van het Jaar werd, ja, daar ben ik trots op. Zo'n zakenvrouwengebeurtenis is toch wel een kroon op mijn werk. Het is fijn als mensen die ertoe doen binnen het za-

Volgende keer: Rolf Lauret (AutoBinck)

EET TEAM

Harold Hamersma & Ronald Hoeben
keuren iedere week
wijnen, spijzen en culinaire noviteiten

Zomerkapucijners

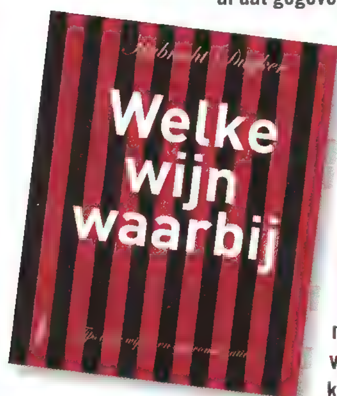

Winterse kapucijners hebben hun eigen charme, maar in de zomer zijn verse kapucijners een product waar je voor omrijdt. Tot Aduard in Groningen aan toe, waar Geerhard Slemena van Herberg Onder De Linden de versgedopte kapucijners combineert met krokant gebakken zwezerik en verse cantharellen. Slenema kookt de kapucijners in zout water, en hij doet dat kort. "Het is bijna onmogelijk om die heldere groene kleur te behouden. Ze gaan het water uit op het moment dat er een heel lichte grauwsluier lijkt te ontstaan; dan zijn ze precies beetgaar en hoeft er alleen nog een klein klontje boter bij."

Voor peulvruchten, dus ook voor kapucijners, geldt: hoe verser hoe zoeter. Geen aan te raden supermarktproduct dus. Het best koop je ze aan het hek bij de boer, bijvoorbeeld de zogenaamde blauwschokkers uit de Beemster, onder andere verkrijgbaar bij Kuijk aan de Zuiderweg 70 in Zuidoostbeemster. | RH

Wijn & spijs

In 2000 schreef Hubrecht Duijker *Welke wijn waarbij*, een dikke honderd pagina's tellend boekje waarin groente, pasta, vlees, vis, kaas en desserts van bijpassende wijnen werden voorzien. Tot de niet geringe verbazing van de wijnscribent zelf zijn daar inmiddels meer dan zestigduizend exemplaren van verkocht. Die verbazing is begrijpelijk. Volgens cijfers van het Productschap Wijn dronken we in Nederland drie jaar geleden nog wijn voornamelijk voor het eten en/of daarna. Inmiddels hebben we echter ontdekt dat rood, wit of rosé ook prima geschikt zijn om de maaltijd mee weg te spoelen. En alleen al dat gegeven rechtvaardigde een nieuwe, bijna tweehonderd pagina's dikke editie van Duijkers bestseller. Daarin is een aantal fossiele recepten uit het bistro-tijdperk verdwenen en zijn er onder andere nieuwe wijn-spijstips van sommeliers en koks toegevoegd. Zo valt te lezen dat Marcel van der Kleijn van restaurant Calla's graag chenin blanc schenkt bij een tartelette van coquilles, Parmezaanse kaas en seizoenstruffel. Gelukkig staat er iets verderop in Welke wijn waarbij dat de wijn ook bijzonder goed smaakt bij een bordje met crudités. | HH

Hubrecht Duijkers: Welke wijn waarbij. Inmerc. €12,95.

Steen met karakter

Vorige week heb ik hier de pinotage besproken, Zuid-Afrika's unieke en schier onvermijdelijke druif voor rood. Wat witte wijn betreft is er ook één druif die opgaat voor Zuid-Afrikaans vinologisch erfgoed, de chenin blanc. Die is weliswaar ook elders op deze aardbol te vinden, maar zijn plek in de Zuid-Afrikaanse wijnindustrie is onaantastbaar. De 'steen', zoals hij daar ook wel door het leven gaat, eist bijna een vijfde van het thans beplante wijngaardareaal op. In de Loire, waar de druif zijn oorsprong kent als pineau de la Loire, ziet men dat met lede ogen aan. Inmiddels is er namelijk meer Zuid-Afrikaanse chenin blanc aangeplant dan Franse. Een prestatie die hij vooral te danken heeft aan zijn reputatie als 'de meest veelzijdige druif ter wereld', zoals wijnschrijfster Jancis Robinson hem noemt. Evenals pinotage duikt de druif op in supermarktliters, blends en monocépages, maar daarenboven vormt steen de fundering van menig brandy.

Nu is veelzijdigheid in de wijnbranche niet meteen het equivalent van goed. Op supermarktniveau presenteert pure chenin blanc zich veelal als 'aardig perig en meloenig met wat fijne zuren'. Maar dan moet hij wel in goeden doen zijn, zoals bijvoorbeeld in de Welmoed Chenin Blanc van Albert Heijn of Kamsberg van Jumbo. Verder tref ik hem meestal in brave blends aan, in combinatie met chardonnay voor wat meer tropische tonen. Dan wel met sauvignon blanc of colombard voor meer frissigheid.

Wie de ware aard van Zuid-Afrikaanse chenin blanc wil ervaren, dient dieper in de buidel te tasten en betaalt €17,95 voor Bernard's Old Vine 2007 van Bellingham. Afkomstig van veertig jaar oude Stellenbosch en Swartland *'bush vines'*, die druiven fourneerden met voldoende karakter om de tucht van een opvoeding van een jaar op Frans eiken als opbouwend te ervaren. Bernard is geconcentreerd en gelaagd. Rijpe Doyenné du Comice peer, suikermeloen, nectarine naast een mango gelegen, een flirt met kaneel, het zoet-peperige van gember en toch fris dankzij een met een lancetmes geschilde limoen. | HH

*Importeur Intercaves.
Tel. 0341-41150
info@intercaves.nl*

Aanwinst aan de Amstel

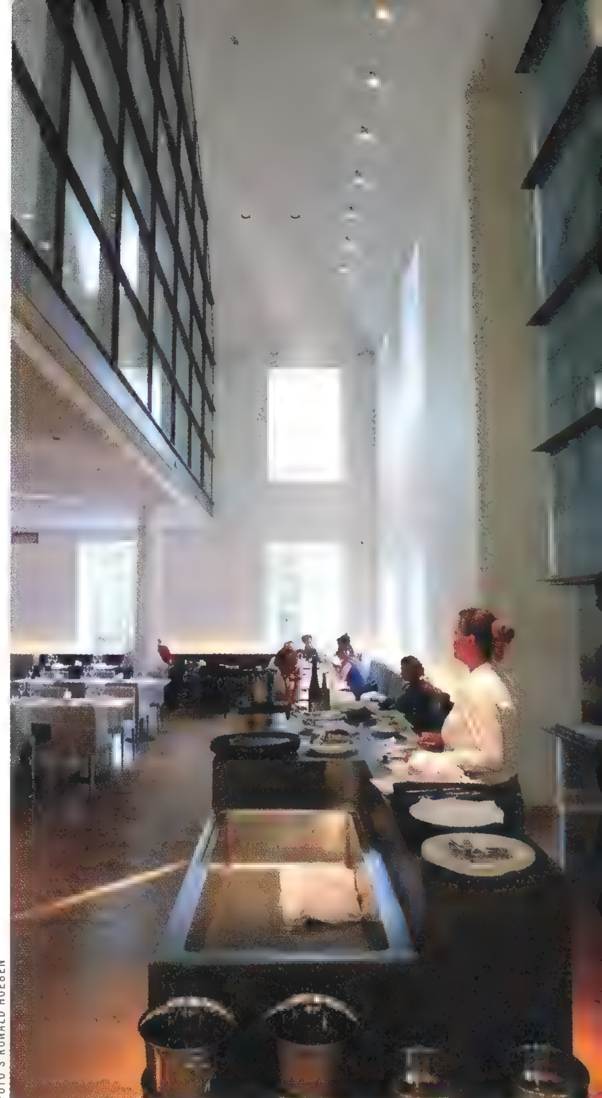
Het klinkt misschien als een holle reclamefolderkwalificatie, maar internationale allure is toch het eerste en welgemeende predikaat dat je te binnen schiet bij het betreden van Neva, het nieuwe restaurant in het Hermitagemuseum aan de Amstel. Een ruime, hoge witte eetzaal, te betreden via een stalen trap op de binnenplaats van het museumcomplex, met ramen aan weerszijden, een enorme bar waarin een wijnklimaatkast is verwerkt en achterin een open keuken onder een glazen dak. We zitten aan ongedekte witte kunststoftafels op comfortabele grijs gestoffeerde stoelen. Het is, nog geen week na de opening, de eerste avond waarop de zaak niet bomvol zit, en dat mag ook wel even, verzucht de serveerster terwijl ze een amuse van opgerolde gamba, eendenborst en zalmkaviaar neerzet.

Neva heeft een tamelijk uitgebreide kaart met populaire prijzen: voorgerechten rond de vijftien euro en hoofdgerechten vanaf twintig euro, al is er ook al soep voor negen en een vegetarisch hoofdgerecht van zeventien euro. Met de vermelding van kaviaar op de kaart (sevruga en asetra 125 euro per tien gram, beluga 200 euro) en hier en daar een Russisch element worden we eraan herinnerd dat Neva deel uitmaakt van een Nederlands-Russisch geheel. Maar er is ook een slim Nederlands stempel gezet via een samenwerkingsverband met Les Patrons Cuisiniers. Zo kunnen er gerechten besteld worden van illustere leden van dat genootschap. Die deal snijdt van twee kanten: Neva heeft de mogelijkheid om te pronken met een 'best of' van gerenommeerde zaken, en de Amsterdammer kan aan de vertrouwde kant van de Utrechtsebrug genieten van wat elders in het land aan haute cuisine geboden wordt. En dat voor zeer betaalbare prijzen: een hoofdgerecht van zachtgegaard parelhoen met druivenpitvinaigrette van Martin Kruithof (restaurant De Lindenhof in Giethoorn, twee Michelinsterren) kost bij Neva 22 euro. Maar eer we bij het parelhoen arriveren, zijn er 'oesters van het seizoen' voor een dagprijs. Navraag leert dat het om oesters van David Hervé zou gaan en dat ze €12,50 per dozijn kosten. Dat is een onwaarschijnlijk koopje; we bestellen dan ook maar een glas champagne (dat blijkt later voor €14 overigens geen koopje te zijn). Of de oesters daadwerkelijk van Hervé zijn laten we in het midden; ze worden in elk geval prachtig geserveerd op een standaard en een schaal ijs, inclusief sjalotjes in rode wijnazijn.

Het voorgerecht van Jacob Jan Boerma van De Leest in Vaassen (twee Michelinsterren) bestaat uit stukken geschroeide tonijn met biscuits van gedroogde appel en basilicum. Een mooi en lekker gerecht, zij het te koud geserveerd. Een halve kreeft met aardappelsalade (€17,50) is op het randje van ongaar, met lekkere ansjovismayonaise. Dat de schaar ontbrak, is een manco dat vorstelijk wordt rechtgezet door de hele tafel van een minisalade met schaar te voorzien. Ook bij de wijn een sympathiek gebaar: bij ontstentenis van de bestelde Nieuw-Zeelandse sauvignon blanc wordt een kostbaarder Zuid-Afrikaan voor dezelfde prijs ontkurkt.

FOTO'S RONALD HOEBEN

Restaurant Neva in het Amsterdamse Hermitagemuseum

Tarte tatin van gegrilde nectarine met geitenkaas is een indrukwekkend lekker voorgerecht (€14,50), en ook de stoere terrine van ganzenlever met worteljus (€19,50) is van grote klasse.

Bij de hoofdgerechten valt de kalfssukade met tonijn op, een rijke schotel in perfecte garing. Ook Kruithofs parelhoen is goed gereproduceerd. Ik kijk er jaloersig naar van achter mijn gemarineerde portobello (€17), waarvan de bijgeleverde polenta nogal droog is. Enigszins droog is ook het trefwoord voor de langzaam gegaarde wilde zalm (€21). Het kan haast niet anders of dat zijn aanloopfricties, de bedoeling – een laagdrempelig restaurant van behoorlijke klasse – is duidelijk en lofwaardig. *We'll be back!* | RH

Restaurant Neva, Nieuwe Keizersgracht 1, Amsterdam. Tel. 020-5307483.

C R Y P T O G R A M

27

Oplossingen vóór woensdag per briefkaart zenden naar Puzzelredactie HP/De Tijd, Postbus 95044, 1090 HA Amsterdam. Of per e-mail: puzzel@hpdetijd.audax.nl. Vergeet niet in de mail uw naam en adres te vermelden.

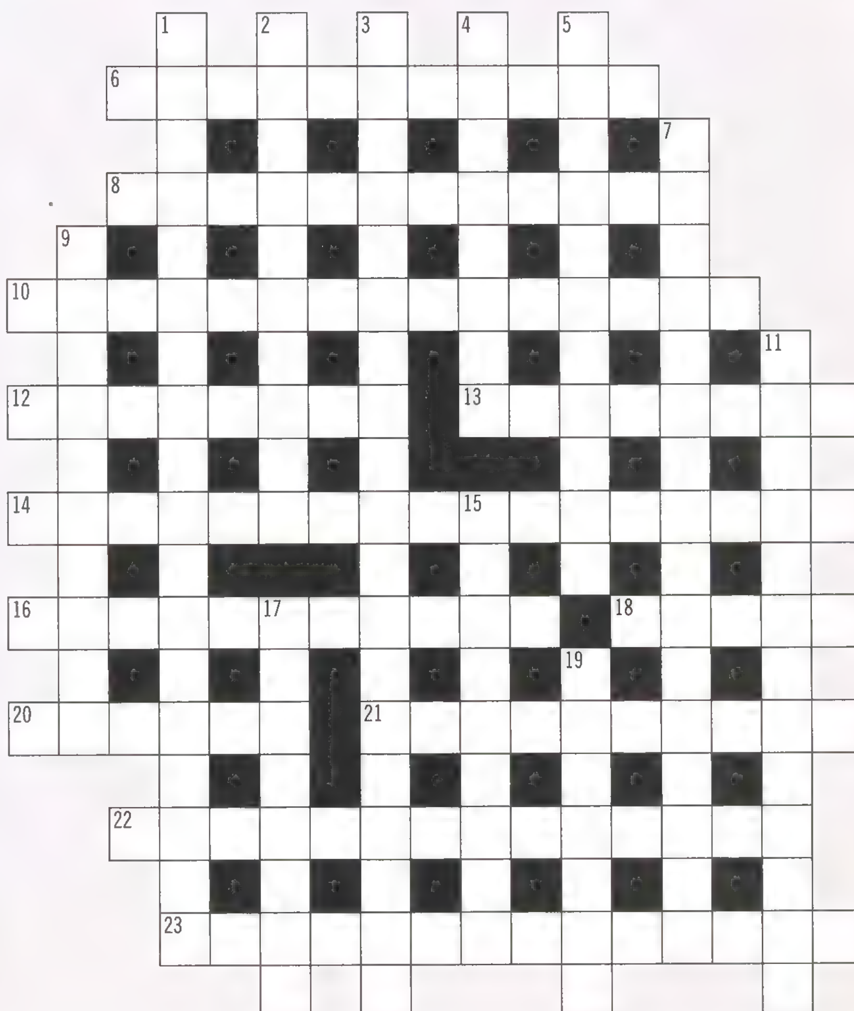
Onder de inzenders van een goede oplossing worden drie boekenbonnen van 25 euro verloot. Uitslag over twee weken.

Horizontaal

6. Het talent van een diëtiste zal Eurlings een zorg zijn (11)
8. Ruimte om te manoeuvreren (12)
10. Getroffen door de staat van een alcoholist (12,3)
12. Doorzichtige handelwijze van een portier (8)
13. Blingblingliefhebber in de dop (8)
14. Priklimonade (17)
16. Voorbereiding voor een duidelijke vogeleigenschap (11)
18. Wat een soepzooitje! (5)
20. Zijn toonaangevend in de tennissport (6)
21. Beschikken over tafelstellen (10)
22. Kunnen we hierdoor de uitzendingen van Wakker Nederland ontvangen? (14)
23. Opwindende afstand (14)

Verticaal

1. Hebben een celfunctie (18)
2. Soapster op het biljart (10)
3. Bijeenkomst van de atletiekvereniging (19)
4. Die kinderhand is goed gevuld (8)
5. Paarden ter voortplanting (11)
7. Vuurwerkpakje (16)
9. Ontwerp dat tot mislukken is gedoemd (10)
11. Door afnemende publieke belangstelling wordt het stiller (13)
15. Qua wonen kunnen we dan niets uitrichten (9)
17. Opgeschoten jongen die erbovenuit torent (5,3)
19. Bergruimte waarin een fruitautomaat staat (7)

Oplossing cryptogram 25

Horizontaal

3. jeugddroom
8. fractiemedewerker
10. ijsstuk
11. nagerecht
12. pincode
13. gebieden
14. rubensfiguur
15. stijl
16. iemands hart stelen
19. protesttocht
20. tegenreactie
21. kuddedier

Verticaal

1. muziekdoos
2. vrijdag
3. jachtongeval
4. de mensen in het veld
5. onwerkbare situatie
6. truckers
7. beetje bij beetje
9. rustpauze
13. goudreserve
17. derde
18. et cetera

De boekenbonnen gaan naar:
D. Huisman, Meppel;
D.J. Schutte, Urlum;
C. Verwij, Stolwijk.

Abonnementen:
Betapress Abonnementen Services
Postbus 97, 5126 ZH Gilze,
Antwoordnummer 16042, 5100 VJ Gilze
Vragen over uw abonnement:
telefoon (0161) 45 95 81, fax (0161) 45 29 13,
e-mail: hpdetijd@betapress.audax.nl
Opgave nieuwe abonnementen:
0800-0224222 (gratis)

Directeur/uitgever:
Roland van Geest
Audax Publishing BV,
Postbus 94300, 1090 GH Amsterdam
Joan Muyskenweg 6A, 1096 CJ Amsterdam
Telefoon (020) 597 96 95

Advertentie-exploitatie:
Audax Media
Postbus 94509, 1090 GM Amsterdam
Telefoon (020) 597 94 99, Fax (020) 597 96 42
Sales Director: Evert Bosveld
Sales Managers: Ivar Camps, Danny Riekerk
Accountmanagers: Altagracia Kotzebue, Irene Langendam, Paul Passtoors, Chantal Sol, Hans van Ladesteijn, Miriam de Vries
www.audaxmedia.nl

Marketing: Gadiza Saaidi, Joost van der Veen, Jane van der Wolf
Telefoon (020) 597 96 92

Traffic: Michel Röling

Abonnementsprijzen:
Bij automatische incasso per jaar €150,-, anders €152,- (België €170,20); per halfjaar €78,50, anders €80,50 (België €89,60); per kwartaal €41,50, anders €42,50 (België €47,05). Tarieven voor andere landen op aanvraag. Nieuwe abonnees ontvangen na ongeveer twee weken het eerste nummer. Adreswijzigingen, ook tijdelijke, vier weken van tevoren opgeven. Vermeld bij correspondentie altijd het abonneenummer (staat op de adressering boven uw naam). Betaling vóór de op de acceptgirokaart vermelde datum garandeert regelmatige toezending. Opzeggen kan per brief, e-mail of telefoon; dat dient uiterlijk drie weken voor afloop van de abonnementsperiode te gebeuren.

Druk: Senefelder Misset, Doetinchem

Distributie: Betapress, Gilze

HP/De Tijd Wijnclub: via Wijnwereld bv
Telefoon (023) 531 90 88, info@wijnwereld.nl

HP/De Tijd verschijnt ook in gesproken en digitale vorm voor mensen met een leeshandicap. Informatie: FNB, telefoon (0486) 486 486

Aan ons verstrekte adresgegevens van abonnees worden opgenomen in ons abonnementenbestand. Dit kan worden gebruikt om u informatie te verschaffen over abonnementen, voordeelaanbiedingen etc. van Audax Publishing. Indien u hiertegen bezwaar hebt kunt u dit kenbaar maken door een briefkaart te sturen aan Betapress Abonnementen Services, Postbus 97, 5126 ZH Gilze. Het bestand is aangemeld bij het College bescherming persoonsgegevens in Den Haag.

www.hpdetijd.nl
© 2009 HP/DE TIJD – ISSN 0924-9648

HOI 2009 PRINT

Uitgeversverbond Groep publiekstijdschriften

VOLGEND NUMMER

SUMMER OF CHANGE

140 pagina's over veranderingen – toen en nu

HP/De Tijd 28/29 ligt vanaf 8 juli in de winkel

Door actuele omstandigheden kan de inhoud gewijzigd worden.

KUITEN BROUWER

Who's dead

Zijn er eigenlijk nog Hoekse en Kabeljauwse twisten in de popmuziek? Rivaliserende grootheden met een dito fanschare? Meisjes die elkaar op het schoolplein met de nek aankijken omdat zij van X houden en die anderen van Y? Met een beetje moeite zou ik denk ik wel tien popacts kunnen noemen die op dit moment *hot* zijn bij de jeugd, maar zo'n tegenstelling zou ik niet kunnen aanwijzen.

Ooit waren dat soort twisten gemeengoed. Je was voor de Stones of voor de Beatles, voor Elvis of voor Cliff (Richard), in mijn eigen vriendenkring was discussie over de merites van Soft Machine versus die van Pink Floyd, en tussen de Eagles en Crosby Stills Nash & Young speelde, meen ik, iets dergelijks. Op een gegeven moment is dat Ajax-Feijenoord-antagonisme uit de popmuziek verdwenen. Muziek is meer gewoon *muziek* geworden. Afgelopen weekend, tijdens het Glastonbury Festival, trad Tom Jones op. Hij zong al z'n oude krakers – *Green Green Grass of Home, It's Not Unusual, Delilah* – en op de eerste rij stonden vijftienjarigen met beschilderde gezichten en witte zonnebrillen op uit volle borst mee te zingen. De shows van Springsteen trekken een leeftijdsrange van 10 tot 60.

Ineens begon hij zwart leer te dragen en zichzelf in het kruis te tasten

De laatste twee muzikale grootheden waarvan ik me herinner dat ze op die manier tegenover elkaar werden geplaatst, waren Prince en [redacted]. Kostte het mij in die andere gevallen moeite om een keuze te maken (behalve bij Cliff en Elvis, natuurlijk), bij deze twee was het eenvoudig. Van Prince staan een kleine twintig albums op mijn iPod, van [redacted] één.

Hartstochtelijke [redacted]-fans, ze bestaan - we hebben ze de afgelopen dagen weer veel gezien - maar ik heb ze nooit goed begrepen. Waarom zoveel energie investeren in een artiest waar de hele wereld al van houdt? [redacted] muziek is zó mainstream, het is haast een nutsvoorziening. Een soort waterleiding. Zet een willekeurige muziekkraan open en je hoeft maar even te wachten of er komt [redacted] uit.

Prince – ze schelen drie maanden in leeftijd – is juist altijd subversief gebleven, een *aquired taste*, een cultfenomeen.

Bij de jeugd kun je op twee manieren populair worden. Brave tieners paai je door ook hun ouders te behagen, opstandige zien juist liever dat je ze choqueert. De Beatles deden het eerste, de Stones het tweede. Zo kwamen [redacted] en Prince twintig jaar later ook aan weerszijden van de grens tussen braaf en stout te staan. [redacted] was *cute*, toegankelijk en onschuldig; Prince, *His Royal Badness*, was subversief en onfatsoenlijk. Maar Prince voelde de tijdgeest beter aan, de amorele decadentie van de jaren tachtig – *anything goes* – en steeds verder verschoof hij de grens van het betamelijke. En [redacted] moest volgen.

Zoals de Beatles op een gegeven moment het kappersbezoek staakten om het contrast met de Stones in te lopen, probeerde [redacted] zich halverwege de jaren tachtig een soort *badness* à la Prince aan te meten. Ineens begon hij zwart leer met hang- en sluitwerk te dragen en zichzelf bij de geringste aanleiding in het kruis te tasten. Toen kwam het album *Bad*, met het gelijknamige nummer waarin hij welgeteld 89 keer verkondigt hoe 'bad' hij wel niet is, er op tragische wijze aan voorbijgaand dat mensen die echt *bad* zijn dat doorgaans verzwijgen.

Kost het je bij de songs van Prince geen enkele moeite om te geloven dat ze weinig meer dan een logboek zijn van wat hij zoal in de slaapkamer uitspookt, bij [redacted] bleef altijd het gevoel hangen dat die stoutheid *me-too*-marketing was, al zou op een gegeven moment natuurlijk wel de verdenking rijzen dat hij er wel degelijk gewoontes op na hield waarbij die van Prince verbleken, maar dat was pas later.

Een van de vele details die ik de afgelopen dagen over de dode ster tegenkwam, was dat hij het nummer *Bad* aanvankelijk bedoelde als duet met Prince. Het was nieuw voor me, maar verbazen deed het me niet. Prince weigerde, naar verluidt met de woorden: 'Ook zonder mij wordt dit wel een hit.' Diplomatiek opgelost, want de ware reden was natuurlijk een andere. Zoals Wouter Bos en Eberhard van der Laan *His Royal Badness* Wilders haast dagelijks smeken om met hen in debat te gaan, wilde [redacted] natuurlijk ook niets liever dan het podium delen met zijn rivaal. Maar net als Wilders had Prince er niets bij te winnen.

Bad markeert voor [redacted] het begin van het einde. Zijn neus, zijn huidskleur, zijn muziek – ineens is het allemaal niet echt meer.